

**KTO KARATAY
ÜNİVERSİTESİ**

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ, KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNÜNDEKİ
ENGELLER VE GELİŞMELER; TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Esra GÜLTEKİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Bilge AFŞAR

KONYA-2018

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ, KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNÜNDEKİ
ENGELLER VE GELİŞMELER; TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Esra GÜLTEKİN

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

KONYA

Şubat, 2018

KABUL VE ONAY

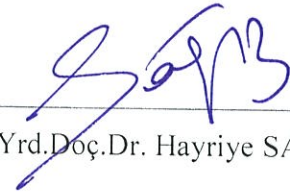
Esra Gültekin tarafından hazırlanan “Kadın Girişimciliği, Kadın Girişimciliğinin Önündeki Engeller ve Gelişmeler; Türkiye Örneği ” başlıklı bu çalışma, 07/02/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Bilge AFSAR

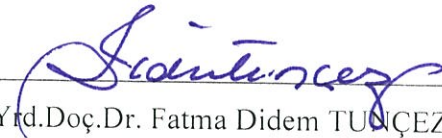

Yrd.Doç.Dr.Birol BÜYÜKDOĞAN

Yrd.Doç.Dr. Hayriye SAĞIR

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Yrd.Doç.Dr. Fatma Didem TUNÇEZ

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

07/02...2017

Esra Gültekin

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans öğrenimim süresince çalışmalarına yön veren, değerli zamanlarını harcayan, ilgi ve yardımlarını esirgemeyen, düşüncelerinden her zaman istifade ettiğim ve maddi ve manevi yardımlarını her zaman hissettiğim danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Bilge AFŞAR'a göstermiş olduğu sabır ve güvenden dolayı teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Ayrıca, çalışmalarım sırasında her konuda yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Birol BÜYÜKDOĞAN 'a ve her türlü konuda yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Mak. Yük. Müh. Kadir ERDOĞAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Değerli fikirleri ile hayatıma yön veren, sevgili AİLEM'e hayatım boyunca yaptıkları fedakârlıklardan, sonsuz sabır ve anlayışlarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ, KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE GELİŞMELER; TÜRKİYE ÖRNEĞİ

GÜLTEKİN, Esra

Tezli Yüksek Lisans, İşletme Bölümü

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Bilge Afşar

Şubat 2018

Girişimcilik, insanlığın var oluşundan bugüne hayatın içerisinde yer almıştır. Eski çağlarda insanların hayatlarını devam ettirebilmek adına buldukları yöntemlerin pek çoğu girişimcilik olarak değerlendirilebilir. Örneğin tarımsal faaliyetlerde bulunan insanlar, bunu bir ileri safhaya taşıyarak takas usulünü geliştirmişler, girişimciliğe farklı bir boyut kazandırmışlardır. Esasında Eskiçağlardaki bu uygulamalar, günümüz dünyasının girişimcilik anlayışına bir zemin hazırlamıştır.

Günümüz dünyasındaki girişimcilik anlayışının temelleri Sanayi Devrimi ile atılmıştır. Bu döneme kadar el tezgâhları, çeşitli zanaat dalları çerçevesinde gelişen girişimcilik anlayışı, teknolojik gelişmelerle beraber değişime uğramıştır. Artık bilgi temelli üretim ve hizmetlere daha fazla önem verilmektedir. Girişimci, kendi bilgi ve donanımı ile üretim ve hizmet dünyasına farklı bir bakış açısı, satış tekniği ya da üretim sistemi getirebilen ve bunu uygulamaya aktarabilen kişidir.

Gelişmiş ülkeler, genellikle girişimciliğin önemini kavramış olan ülkelerdir. Çünkü girişimciliğin istihdamın artırılması, ekonomik refahın iyileştirilmesi, bölgeler arası gelişmişlik farkının dengelenmesi gibi pek çok işlevi vardır. Girişimciliğin ekonomik işlevlerinin yanında toplumsal işlevleri de vardır. Girişimcilik anlayışının geliştiği toplumlar yenilik, yaratıcılık ve risk almaya daha yatkındır.

Girişimciliğin öneminin anlaşılması üzerine insanların girişimciliğe teşvik edilmesine yönelik çalışmalar, hem dünya genelinde hem de ülkemizde artmıştır. En fazla da kadın girişimciliği üzerinde durulmaya başlanmıştır. Çünkü toplum nüfusunun yarısını kadınlar oluşturmaktadır ve bu göz ardı edilebilecek bir oran değildir. Dünya geneline bakıldığında gelişmiş ülkelerde kadın girişimci oranı erkeklerle yarışabilecek düzeydeyken, gelişmekte olan ülkelerde kadın girişimci oranı erkeklerin oldukça gerisinde kalmaktadır. Ülkemizde ise son yıllarda kadın girişimcilerin desteklenmesine yönelik olarak hükümet, sivil toplum kuruluşları, yerel ve sosyal destek grupları tarafından yardımlar yapılmakta, çeşitli destek programları düzenlenmekte, mesleki eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Fakat hükümet, STK'lar ve dernekler vasıtasıyla sağlanan desteklere rağmen gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında kadın girişimci

oranı ülkemizde istenilen seviyede değildir. Ülkemizde kadın girişimciliğinin önünde toplumsal ve kültürel şartlara bağlı olarak birtakım engeller bulunmaktadır. Bunların başlıcaları; eğitim ve tecrübe eksikliği, kadına yüklenen toplumsal rol, cinsiyete dayalı ayrımcılık, iletişim ve koordinasyon problemi, bürokratik engeller ve örgütlenememe sıralanabilir.

Toplumun hemen hemen yarısını oluşturan azımsanamayacak bir çoğunluğun yine içinden geldikleri toplum tarafından çalışma hayatının dışında bırakılması oldukça düşündürücüdür. Her bireyin ilk eğitimini anneden aldığı düşünülürken uygarlıkların mimarı olarak düşünülebilecek kadınların her alanda toplumsal hayatın içinde olması, girişken ve üretken olması gereklidir. Yeniliğe ve yaratıcılığa açık nesillerin yetişmesi; kendisini geliştirmiş, ekonomik ve sosyal alanda kendi ayakları üzerinde durabilen, özgüveni tam kadınların toplumda çoğunluğu oluşturmasına bağlıdır. Dolayısıyla bu çalışmada ülkemizde kadınların çalışma hayatına neden yeteri kadar dâhil olamadıkları, kadınların girişimci olmalarının önündeki engeller etraflıca tartışılacaktır. Ayrıca diğer ülkelerdeki kadın girişimciliğine dair veriler ile Türkiye'deki kadın girişimciliğine dair veriler mukayese edilerek ülkemizdeki kadın girişimciliğinin mevcut durumu üzerine bir değerlendirme yapılacaktır. Bu bağlamda yapılan çalışmanın amacı; ülkemizdeki kadın girişimciliğinin mevcut durumunu ve kadın girişimciliğinin önündeki engelleri incelemektir. Bu çalışmanın, ülkemizde kadın girişimcilerin karşılaştıkları temel problemlere ve ülke ekonomisine katkılarına dair bir farkındalık oluşturarak literatüre katkı sağlayacağı, akademik çevrelerde kadın girişimcilerin önünü açacak farklı çalışmalara naçizane bir fikirsel temel hazırlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, Girişimcilik, Kadın Girişimciliği, Türkiye'de Kadın Girişimci, Dünyada Kadın Girişimci.

ABSTRACT

Entrepreneurship is in today's life since mankind has existed. Many of the actions, which had been practiced by people in order to maintain their lives during the ancient times, can be considered as entrepreneurship. For instance, people in agricultural activities, carrying a step forward, had developed a new method called barter trade, and thus they had added a different dimension in entrepreneurship. Indeed, these practices of Ancient times have paved the way for entrepreneurial understanding of today's world.

The foundations of entrepreneurial understanding of today's world has laid by Industrial Revolution. Until this period, handlooms, entrepreneurial understanding in the framework of various craft branches have changed within the technological developments. Now, knowledge-based manufactures and services become even more important. An entrepreneur is the person who can bring a different point of view, a sales technique or a production system to the world of manufacturing and service with his own knowledge and equipment, and who can transfer it to practice.

Developed countries are mainly the ones which have understood the importance of entrepreneurship. Because, entrepreneurship has many functions such as increasing employment, improving economic prosperity, balancing the difference of development between regions. Entrepreneurship has social functions as well as economic ones. Societies, in which the entrepreneurial understanding have developed, are more prone to innovation, creativity and risk.

After noticing the importance of entrepreneurship, the efforts to encourage people to entrepreneurship has increased both around the world and in our country. At the most, women's entrepreneurship has been begun to focus on. Because half of the population of the society is women, and this is not a rate to be ignored. When viewed around the world, the rate of women entrepreneurs in developed countries is at a level that can compete with men, while in developing countries it is far behind of men. As for to our country, in recent years, to encourage women entrepreneurs, there are considerable supports by government, non-governmental organizations, local and social support group; several outreach programs are being organized, vocational training courses and consultancy services are provided. However, when compared with developed countries, the rate of women entrepreneurs in our country is not at the desired level. In our country, there is a set of barriers in front of women's entrepreneurship based on social and cultural structures. Major of these barriers are lack of education and experience, anticipatory role of women in society, sexual apartheid, problem of communication and coordination, bureaucratic barriers and inability to organize.

Exclusion of an undeniable majority forming nearly half of society from business life is quite thought-provoking. When considered the fact that every individual gets his first education from his mother; women, architects of civilizations, are to be involved in social life in every area, be active and productive. Raising innovative and creative generations depends on forming majority in society by women, who are self-developed, self-reliant and self-sustained in economic and social area. Therefore, in this study, the reason of why women in our country cannot be included in the business life as much as their competence, the barriers to women's entrepreneurship will be discussed thoroughly. Additionally, an assessment will be made on the current situation of women's entrepreneurship in our country by comparing the figures in Turkey within other countries. In this context, the aim of the study is to analyze the current state of women's

entrepreneurship in our country and the barriers in front of it. It's thought that this study will contribute to literature by creating awareness about the main problems faced by women entrepreneurs and their contributions to the country's economy; and besides, it will create an intellectual basis for the different studies in academia that will lead up female entrepreneurs.

Key Words: Entrepreneur, Entrepreneurship, Women's Entrepreneurship, Women's Entrepreneurship in Turkey, Women's Entrepreneurship in the World.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ETİK BEYANI	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
GRAFİK LİSTESİ	xiv
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. GİRİŞİMCİLİK İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	4
1.1.1. Girişim Kavramı	4
1.1.2. Girişimci Kavramı.....	5
1.1.3. Girişimcilik	7
1.2. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ	9
1.3. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖZELLİKLERİ.....	12
1.4. GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHSEL SÜRECİ.....	14
1.4.1. Türkiye’de Girişimcilik.....	14
1.4.2. Dünyada Girişimcilik.....	19

2.BÖLÜM

DÜNYA’DA VE TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNDEKİ GELİŞMELER, ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE SORUNLAR

2.1. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ KAVRAMI	23
2.2. DÜNYADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN TARİHİ.....	27
2.3. TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN TARİHİ.....	28
2.4. KADIN GİRİŞİMCİ TIPLERİ.....	30
2.4.1. Geleneksel Kadın Girişimci	30

2.4.2. Aileci Kadın Girişimci	30
2.4.3. Yenilikçi Kadın Girişimci	31
2.4.4. Köktenci Kadın Girişimci	31
2.5. KADIN GİRİŞİMCİLERİN ÖZELLİKLERİ	32
2.6. KADINLARI GİRİŞİMCİ OLMAYA YÖNLENDİREN FAKTÖRLER.....	34
2.6.1. Kadınları Girişimci Olmaya İten Faktörler	36
2.6.2. Kadınları Girişimci Olmaya Çeken Faktörler	37
2.7. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNDEKİ GELİŞMELER	37
2.7.1. Kadın Girişimcilere Hükümetin Verdiği Destekler	39
2.7.2. Kadın Girişimciliğin Gelişmesine Katkı Sağlayan Sivil Toplum Kuruluşları	43
2.7.3. Kadın Girişimciliğin Gelişmesinde Yerel ve Sosyal Destek Grupları	49
2.8. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE SORUNLAR	51
2.8.1. Eğitim.....	52
2.8.2. Sosyal Çevre	53
2.8.3. Mikro Çevre	54
2.8.4. Ekonomik Çevre	55
2.8.5. Finansal Kaynaklar	56
2.8.6. Sektörel İstihdam	57
2.8.7. Demografik Çevre.....	58

3.BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. METODOLOJİ	60
3.1.1. Araştırmanın Tipi.....	60
3.1.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	60
3.1.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Tekniği	60
3.1.4. Araştırma Soruları.....	61
3.2. TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN MEVCUT DURUMU	65
3.3. TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLERİN PROFİLİ	66
3.4. TÜRKİYE'DE KADIN İŞGÜCÜNÜN İSTİHDAMINA İLİŞKİN VERİLER VE DEĞERLENDİRİLMESİ	72
3.5. DÜNYA'DA KADIN İŞGÜCÜNÜN İSTİHDAMINA İLİŞKİN VERİLER VE DEĞERLENDİRİLMESİ	75
3.6. TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR	80

3.6.1. Eğitim ve Tecrübe Eksikliği	81
3.6.2. Toplumsal Rol.....	83
3.6.3. Toplumsal ve Çevresel Tepkiler	83
3.6.4. Ayrımcılık	84
3.6.5. İletişim ve Koordinasyon	88
3.6.6. Finansal Zorluklar	88
3.6.7. Bürokratik Engeller.....	89
3.6.8. Örgütlenme	90
3.7. KADIN GİRİŞİMCİLERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİSİ.....	91
3.8. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	94
3.9. TARTIŞMA	99
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	103
KAYNAKÇA.....	108

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABİGEM	: Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi
AIESEC	: Association Internationale des Étudiants en Sciences Économiques et Commerciales
ANGİKAD	: Girişimci İş Kadınları ve Destekleme Derneği
BM	: Birleşmiş Milletler
EBSO:	: Ege Bölgesi Sanayi Odası
GEM	: Global Entrepreneurship Monitor (Küresel Girişimcilik Endeksi)
GİDEM	: GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KADAV	: Kadınlarla Dayanışma Vakfı
KAGİDER	: Kadın Girişimciler Derneği
KEDV	: Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB Başkanlığı	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSO	: Ticaret ve Sanayi Odaları

TÜGİAD	: Türkiye Genç İşadamları Derneği
TÜGİAD	: Türkiye Genç İşadamları Derneği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	: Türkiye Sanayicileri ve İşadamları Derneği
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
WEF	: Dünya Ekonomik Forumu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Yıllık Girişim İstatistikleri.....	10
Tablo 2. Girişim Büyüklükleri (%)	11
Tablo 3. Girişimlerin Coğrafi Dağılımı (2014).....	11
Tablo 4. Açılan ve Kapanan Şirket Sayıları (gerçek kişi ticari işletmeleri ve kooperatifler hariç)	12
Tablo 5. Kalkınma Planı-Girişimcilik ve KOBİ'lere İlişkin Gelişmeler ve Hedefler	18
Tablo 6. Kadın Girişimci Tipleri.....	32
Tablo 7. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenleri	34
Tablo 8. KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri-Yıl Bazında	40
Tablo 9. Üniversitelerdeki Akademik Pozisyonlara Göre Kadın Akademisyen Oranları	68
Tablo 10. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması	70
Tablo 11. Kadının İşgücüne Katılımı.....	72
Tablo 12. Yıllar İtibariyle Kurumsal Olmayan Nüfus İçinde Kadın ve Erkeklerin İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranı	73
Tablo 13. 2017 Yılı İtibariyle Kadın ve Erkeklerin İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranları (Ağustos 2016, Ağustos 2017).....	74
Tablo 14. Dünyada Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım ve İstihdam	76
Tablo 15. Çeşitli Ülkelerde Düzenli Ücretli İşlerde Kadın İstihdamı Sayısı (Bin), 2007-2015.....	77
Tablo 16. Çeşitli Ülkelerde Kadınların İşgücüne Katılım Oranları (2007-2015)	78
Tablo 17. Seçilmiş OECD Ülkelerinde Cinsiyete Göre İstihdam Oranları (2015).....	79
Tablo 18. Seçilmiş OECD Ülkelerinde Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları	80
Tablo 19. Kadın ve Erkeğin Aynı Görevi Yaparken Sergiledikleri Başarılı Performansa Atfedilen Nedenler	86
Tablo 20. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (2014)	87
Tablo 21. Toplam İstihdam İçerisinde Orta ve Üst Düzey Yönetici Kadın Oranı.....	96
Tablo 22. Türkiye Ekonomik Endeksi (Endeks Puanı: 56,63-Sıra No: 108).....	98

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Türkiye'deki Fırsatçı ve Zorunlu Girişimcilerin Toplam Aktivite Göstergeleri Oranı.....	35
Grafik 2. 2017 Yılı İtibariyle 15 Yaş Üzeri Kadın Nüfusun İşgücüne Katılım Oranları	95
Grafik 3. İşveren Kadınların Toplam İşverenler İçindeki Oranı.....	97

GİRİŞ

Küreselleşmeyle beraber pek çok alanda olduğu gibi girişimcilik anlayışında da değişiklik yaşanmıştır. Bunda teknoloji ve haberleşme sistemindeki gelişmeler etkili olduğu söylenebilir. Bu gelişmeler rekabet koşullarında ve üretim anlayışında da değişim yaşanmasına yol açmıştır. Günümüz ekonomik koşullarında var olabilmenin temel şartı, bilgi temelli yenilik ve yaratıcılık içeren orijinal düşüncelerin hizmet ya da ürüne dönüştürülebilmesidir. Eskiden bir meslek dalı öğrenildiğinde o meslek dalı ile ilgili bir girişimde bulunabiliyordu. Fakat günümüzde sadece bir mesleğin öğrenilerek pazarlanması yeterli görülmemektedir. Piyasa şartları değişen müşteri profillerine göre üreticiyi çeşitlilik ve orijinallığe yöneltmektedir. Bu doğrultuda yenilikçi ve yaratıcı olabilen girişimciler piyasada tutunabilmektedir.

Bir ülke ekonomisinin kalkınması açısından yeni iş fikirlerinin ve girişimlerin desteklenmesi önemlidir. Bunun bilincinde olan toplumlarda girişimcilik fikirleri hükümet, STK'lar ya da dernekler vasıtasıyla hem eğitsel hem de maddi yönden destek görmektedir.

Ülkemizde 2000'li yıllardan bu yana girişimcilere yönelik desteklerde artış yaşanmaktadır. Kırsal alandan kentlere göçün 1990'larla beraber ivme kazanmasıyla sektörel bazda çalışan nüfus oranında da değişim yaşanmıştır. Ekonomik politikalar da buna göre şekillendirilmiştir. Nitekim önceleri tarımda çalışan nüfus daha fazlayken kırsaldan kentlere göçün artmasıyla tarımda çalışan nüfus, hizmet ve sanayi sektörüne kaymıştır. Kırsal alanda erkeğin yanında üretime katkıda bulunan kadın, hızlı kentselleşmeyle birlikte ekonomik hayatın dışında kalmıştır. Ülkemizde girişimci sayısının artırılmasının yolu kadınların da ekonomik hayata katılımının sağlanmasından geçmektedir. Her ne kadar ülkemizde son yıllarda kadın girişimcilere yönelik yapılan çalışmalarda artış yaşansa da gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir.

Kadın girişimciliği kavramının, kadın girişimciliğinin önündeki engellerin ve gelişmelerin incelendiği çalışmada literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda öncelikle birincil veri niteliğindeki kitaplardan, çeşitli dergilerden ve makalelerden yararlanılmıştır. Türkiye'deki ve dünyadaki bazı araştırma raporları ile de konuya bir bakış açısı getirilmeye çalışılarak, Türkiye'deki kadın girişimciliği dünya ölçeğinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Gerekli görüldüğü noktalarda güvenilir sitelerden de destek alınmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de kadın girişimciliğinin gelişmesinde engel teşkil eden temel faktörler üzerinde durarak, kadının çalışma hayatında aktif olamamasının nedenlerini irdelemek ve kadın girişimciliğinin mevcut durumunu dünyadaki mevcut durum ile mukayese ederek ortaya koymaktır.

Yapılan araştırma, ülkemizde kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller ve sıkıntılara ekonomik, çevresel, ailevi vb. pek çok açıdan bakış açısı getirmesi, bu konuda dünyadaki yerimizi gözler önüne sermesi ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi ya da desteklenmemesi durumlarının bir ülkenin ekonomik gelişimi üzerine ne derece etki ettiğini ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

Araştırmanın varsayımlarına göre, seçilmiş olunan örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır. Ayrıca yararlanılan kaynaklardaki bilgiler doğru olarak kabul edilmiştir. Diğer taraftan geçmişten günümüze kadın girişimciliğinde çeşitli değişimler yaşanmıştır. Kadın girişimciliğindeki gelişmelerin ekonomik kalkınmayı olumlu yönde etkilediği varsayılmaktadır. Kadın girişimciliğinin gelişim seviyesi bir ülkedeki gelişmişlik seviyesinin göstergesi olduğu ve ülkemizde kadın girişimcilerin önünde engellerin olduğu varsayılmaktadır.

Bu araştırmanın kapsamı, konu ile ilgili literatür taraması sonucu belirlenmiştir. Bu araştırma; kadın girişimciliği ile ilgili yazılan kitaplar ve konu ile ilgili yapılan araştırmalarla, ülkemizdeki kadın girişimcilerin önündeki engeller ve yaşadıkları zorluklara yönelik yapılan araştırma ve incelemelerle sınırlıdır. Araştırma konusu ise ülkemizdeki kadın girişimcilerin önündeki engeller ve gelişmelerle sınırlıdır. Ayrıca araştırmanın sadece nitel bir araştırma olması da başka bir sınırlılığdır.

Üç bölüm halinde incelenen çalışmanın birinci bölümünde konuya bir temel oluşturulması bakımından girişimciliğin kavramsal çerçevesi üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda birbiriyle sıklıkla karıştırılan girişim, girişimci ve girişimcilik kavramları açıklanmış; girişimciliğin öneminden, özelliklerinde ve tarihsel sürecinden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde ise kadın girişimciliği kavramı, dünyada ve Türkiye’de kadın girişimciliğinin tarihi, kadın girişimci tipleri, kadın girişimcilerin özellikleri, kadınları girişimci olmaya yönlendiren faktörler, kadınlara hükümetin, STK’ların, yerel ve sosyal destek gruplarının verdiği destekler, kadın girişimciliğinin önündeki engeller ve sorunlar genel olarak anlatılarak kadın girişimciliği ile ilgili bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise Türkiye’deki kadın girişimciliğinin değerlendirilmesi ana başlığı altında öncelikle Türkiye’de kadın girişimciliğinin mevcut durumu ve ülkemizdeki kadın girişimci profilleri tartışılmış, ardından Türkiye’de ve dünyada kadın işgücünün istihdamı bazı veriler baz alınarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Türkiye’de kadın girişimcilerin karşılaştıkları zorluklar ve kadın girişimcilerin Türkiye ekonomisine etkileri anlatılmış, son olarak da dünyada ve Türkiye’de kadın girişimciliğinin bir karşılaştırılması yapılarak konu neticelendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİĞİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. GİRİŞİMCİLİK İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1.1. Girişim Kavramı

Girişim kavramı; “kâr veya başka biçimlerde fayda sağlamak amacıyla, ücret karşılığında satmak için mal veya hizmet üretmek, ya da fonlar sağlamak üzere kurulan, hukuki ve finansal kişiliğe sahip, devamlı nitelikte bir örgüt” olarak tanımlanabilir (Çetinkaya Bozkurt, 2011: 3).

Başka bir tanıma göre ise girişim, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmet üretmek amacıyla girişimci tarafından oluşturulan organizasyonlar şeklinde tanımlanabilir. Her ne kadar girişim ile girişimci kavramı çok benzeşse de birbirinden türemiş iki kelime olmakla birlikte farklı manaları karşılamaktadırlar. Girişimci; insanı karşılayan bir kavram iken girişim; bir unvanı ve yeri, bir sermayesi ve organizasyonu olan ekonomik, kanuni, mali ve örgütsel bir birimdir (Şimşek, 2008: 29). Daha genel bir anlatımla girişimcilerin ticari faaliyetlerini yürütmek için kurdukları ekonomik birimlere girişim denilmektedir (Çetinkaya Bozkurt, 2011: 3).

Girişim kavramının hem soyut hem de somut kapsamı vardır. Somut yönü; ürünün üretilmesi, pazarlaması ve çıktılarının alınması sürecindeki ekonomik, teknik ve hukuki birimlerden oluşmaktadır. Soyut yönü ise girişimcilerin işletmelerini kurmak ve ayakta tutmak için harcadıkları emek ve katlandıkları güçlüklerdir (Alpşahin, 2011: 3).

Girişim kavramına yönelik olarak farklı yaklaşımlar vardır. Bir yaklaşıma göre girişim; doğa, sermaye ve emeğin birleşimidir. Başka bir yaklaşıma göre ise girişim; işletme ile aynıdır fakat işlevleri farklıdır. Yani girişim ve işletme, bir organizmanın sahip olduğu iki farklı fonksiyondur. Teknik olarak üretim faktörlerinin birleştirilmesiyle alakalı çalışmalar işletmenin işlevi; finansman, organizasyon, alım ve pazarlama gibi faaliyetler de girişimin işlevidir. Diğer bir ifadeyle işletme teknik konuları; girişim ise yasal ve finansal konuları kapsamaktadır. Ayrıca girişimi; kâr elde etmek, kazanç

sağlamak vb. maksadıyla mal ve hizmet üretmek ya da fonlar sağlamak için kurulan finansal ve yasal kişiliği olan devamlılığa sahip örgüt olarak tanımlayanlar da vardır (Rodoplu ve Akdemir, 1998: 5).

1.1.2. Girişimci Kavramı

Girişimci (müteşebbis) kelimesi köken olarak “teşebbüs” kelimesinden türemiştir. “Teşebbüs” kelimesi ise Arapça kökenli “şebbs” kelimesinden gelmektedir ve yapışkan manasına gelmektedir. Girişken ya da girişimci kavramı kendisinden güç alarak cesaretle bir işe baş koyan, bir işe giriş yapan ve problem çözme konusunda atılımda bulunabilen kişidir. Girişimcilik kavramının Fransızca’daki karşılığı “entreprendre” sözcüğüdür. Türkçe’de ise bu kelime “üstlenmek” manasına karşılık gelmektedir. Buradan hareketle girişimci için işletmeyi yöneten, işletmesi için risk alan, sorun çözme kabiliyetine sahip, işletmeyi organize edebilen kişidir denebilir (Durak, 2011: 195).

Bazı kaynaklara göre girişimci kazanç sağlamak için doğal kaynaklar, emek, teknoloji ve sermayeyi bir araya getirerek kendi işini kuran kişidir (Uluhan, 2012: 7). Başka bir tanıma göre ise girişimci; ekonomik bir mal veya hizmet üretmek gayesiyle üretim faktörlerini örgütleyen, kâr amacı gözetken, yaptığı girişimin riskini de üstlenebilen kişidir (Can vd., 1991: 18).

Girişimci kelimesi halk arasında; iş adamı, patron, yönetici, atılımcı, risk alabilen kendi işini kurma cesaretine sahip öncü kişi gibi anlamları karşılamaktadır. Girişimci kavramı ile ilgili yapılan tanımlamaların ortak noktasına bakıldığında; girişimcinin temel özellikleri başkasının göremediği olanakları görerek iş fırsatına çevirebilmesi ve risk almaktan korkmamasıdır. Bu anlamda modern bir girişimci ileri görüşlülüğü ile yenilikleri görür ve bunu iş dünyasına uygulayarak ticari bir ürüne çevirebilir (Türkmen, 2007: 12).

Girişimciyi, “işe yarayabilecek kaynaklarla ilgili öngörüsü olan ve bu kaynaklar doğrultusunda işi planlayarak girdilerin işlenmesini sağlayan ve elde ettiği çıktıları da kârlılık yaratacak şekilde tüketicinin hizmetine sunan kişi” şeklinde tanımlamak mümkündür (Çetinkaya Bozkurt, 2011: 4).

Girişimci özelliğe sahip bireylerin başarma arzuları yüksektir. Bu tür insanlar rutin ve sıradan işlerden hoşlanmadıkları için sürekli yeni iş fikirleri üretme eğilimindedirler. Yaratıcılıklarını ve gelişimlerini engellemeyen bir iş olduğu sürece uzun süreli çalışma saatlerine ayak uydurabilirler; emeklilik fikri onlar için rahatsız edicidir. Yapılan araştırmalara göre bir girişimcinin en belirgin özelliği, risk alabilmesidir. Bu özellik, girişimciyi profesyonel yöneticiden ayırır. Profesyonel yöneticilikte kâr ve risk unsurları başkasına aitken; girişimci girişimlerinin sorumluluğunu almakta, riskine de katlanabilmektedir. Girişimci bireyin bu özelliklerinden başka “atak olma, ileri görüşlülük, analiz yapabilme, zamanlama, güven toplama, kendine güven” gibi özellikleri de vardır (Türkmen, 2007: 27-28). Fakat bir insan bu sayılan niteliklerin tümüne sahip olsa bile bu onun başarılı bir girişimci olacağı manası taşıyamamalıdır. Nitekim bu özelliklere sahip bir bireyin girişimci vasfı alması için bu özelliklerini ortaya çıkarması ve uygulamaya geçirebilmesi gereklidir. Ayrıca girişimde bulunduğu alanla ilgili bilgi sahibi olması ve kararlarını bu doğrultuda vermesi gereklidir (Öktem vd., 2007: 50). Bir iş ile ilgili herhangi bir bilgi sahibi olmadan alınacak risk, girişimcilik değildir. Çünkü girişimci işin her aşaması ve yönüyle ilgili bilgi sahibidir ve bu bilgisi öngörü yeteneğini ve aldığı kararları şekillendirir.

Bir girişimcinin çalışma yelpazesi oldukça geniştir. Girişimci yalnızca teknik detaylarla ilgilenen kişi değildir. Bu anlamda ismarlanan bir malı tüketiciye ulaştıran küçük esnaf profili için girişimci denemez. Girişimci bir işletmenin hem sahibi hem de yöneticisi konumundaki kişidir. Öyle ki bazen girişimci, yönetici rolünü başkasına devredebilir. Bilhassa büyük işletmelerde yöneticilik rolü, bu pozisyonu kendisine meslek olarak seçmiş profesyonel kişilere bırakılır (Cemalcılar vd., 1976: 5). Böylece işin rutin kısmından kurtulan girişimci, yeni atılımlara yönelik projeler geliştirme olanağına sahip olur. Yani işin hamaliye kısmını devrederek sadece yaratıcılığına odaklanabilir.

1.1.3. Girişimcilik

Girişimcilik; bir kişinin kaynaklara yönelik öngörüde bulunarak, risk alması ve bunu iş fikrine çevirerek kendi işletmesini kurması süreci olarak tanımlanabilir (Uluhan, 2012: 7).

Girişimcilik, yaratıcı bir fikrin eyleme dönüştürülmesinde kişinin yeteneğini konuşturmasını ifade eden bir kavramdır. Girişimcilik kavramı sadece yaratıcılık, risk alma, yeniliklere açık olma gibi anlamları barındırmaz. Bunun yanında proje planlayabilme ve bu projeyi uygulamaya koyarak yönetebilmeyi de barındırır. Başka bir ifadeyle girişimcilik, günlük hayatta, iş hayatında ve sosyal hayatta bireylerin karşılaşabilecekleri ticari faaliyetlere yönelik fırsatları görebilmelerine yarayan pek çok disiplini içerisinde barındıran şemsiye bir kavramdır. Çeşitli araştırmalarda bu kavram, risk, sermaye, üretim faktörleri çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır (Başar, 2013: 3).

Başka bir tanıma göre ise girişimcilik, “girişilen konuyla alakalı riske katlanma, o konuya yenilikçi fikirler ile farklı bir boyut kazandırma, bu süreçte yapılan işle ilgili yüksek bir motivasyona sahip olma” dır. Fakat girişimcilik kavramı ile ilgili yapılan tüm tanımlamalar eksik kalmaktadır. Bunun en önemli sebepleri de girişimci her bireyin farklı özelliklere sahip olması ve bu doğrultuda çeşitli girişimcilik örneklerinin çıkmasıdır (ktem vd., 2007: 50).

Diğer taraftan girişimcilik kavramını kişiye özgü niteliklerin şekillendirdiğini belirten araştırmalar olduğu gibi girişimciliğin bölgelerin sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ile şekillendiğini ifade eden araştırmalar da vardır. Bu araştırmalara göre girişimcilik, bireyin içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel yapının bir ürünü olarak değerlendirilmekte ve aile ile sosyal yaşantı bireyin girişimcilik ruhunu etkileyerek girişimci özelliklerini artı ya da eksi yönde etkileyebilmektedir (Soysal, 2010: 87).

Durak (2011)’a göre girişimcilik, altı aşamadan oluşan bir süreçtir. Bu süreç sırasıyla şu şekilde açıklanabilir:

a. Fırsatı görmek ve tanımlamak; girişimcinin, bir girişimci olarak faaliyete başlayabilmesi için önce fırsatları görmesi ve bu fırsatları nasıl değerlendirebileceğini

bilmesi gereklidir. Bu fırsatlar toplumdaki eğilimlerin yönü, demografik değişim, sosyal ihtiyaçlar, piyasa hareketleri vb. olabilir.

b. Fikir geliştirmek; girişimci yakaladığı fırsatları bir fikre dönüştürebilmelidir. Bu yeni bir ürün, yeni bir teknoloji, yeni bir örgüt yapısı vb. olabilir.

c. Gerekli kaynakları tespit etmek; girişimcinin yalnızca fikir geliştirmesi yeterli değildir. Bundan sonraki aşamada bu fikri uygulamasına yardımcı olması için gerekli kaynakları tespit edebilmesi de önemlidir. Bu kaynaklar; söz konusu fikrin uygulanma aşamasında yardımcı olabilecek tecrübeli elemanlar, teknik ekip, hammaddeler, finansal gereksinimler, satış ve pazarlama ekibi olabilir.

d. Gerekli kaynakları temin etmek; gerekli kaynakların tespitinden sonra temin edilmesi gereklidir. Bu noktada kişi yakın çevresinden destek alarak kaynak teminine gidebilir. Yakın çevresinden borç alabilir, kredi çekebilir, girişimcilik fikrini uygulamaya koyabilmesi için gerekli ekip ihtiyacını karşılamak amacıyla ilanlardan yararlanabilir, kendi öz sermayesini ortaya koyabilir.

e. Fikri uygulamaya sokmak ve yönetmek; bu aşamada girişimci fikrini uygulamaya sokar. Fakat uygulama aşamasıyla beraber girişimcinin yapacakları bitmemektedir. Bundan sonra tedarikçilere geri ödemeleri yapmaya çalışır ve yeni yatırımlar yaparak girişimini daha da büyötmeye, ileriye taşımaya çabalar. Kendisine yeni, ulaşılabilir hedefler koyar ve o hedeflere ulaşmak için gayret eder.

f. Risk almak; her tanımda, her kaynakta üzerinde durulan girişimciliğin en önemli koşullarından birisi risk almaktır. Girişimci, fikrini uygulamaya başlaması ile risk almaktadır. Ancak risk, sadece uygulama aşamasında değil tüm aşamalarda, girişimcinin girişimi yaşadığı sürece vardır.

Girişimcilik sadece kendi işini kurmaktan ibaret bir şey değildir. Girişimcilik, yaşamın hemen hemen her alanında görölebilen toplumsal bir olgudur. Yani girişimcilik sadece ticari alana yönelik bir kavram olarak görölmemelidir. Son zamanlarda literatüre farklı girişimcilik çeşitleri de girmeye başlamıştır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009: 83):

- Kadın girişimciliği,
- Akademik girişimcilik,
- İ girişimcilik,
- Sosyal girişimcilik,
- Sanat girişimciliği,
- Stratejik girişimcilik.

Bu doğrultuda çalışma konusu itibariyle daha çok kadın girişimciliği üzerinde durulacaktır.

1.2. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ

Teknolojinin gelişmesi ve küreselleşme ile beraber bilgiye ulaşmak, dünyanın dört bir tarafındaki gelişmelerden haberdar olmak daha kolay bir hal almıştır. Bu kolaylık girişimci profillerini de etkilemiştir. Çünkü aradığı bilgiye kolayca ulaşabilen girişimcinin fikrini hayata geçirebilmesi de kolaylaşmış, ayrıca daha vizyon sahibi girişimciler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunda dünyanın çeşitli yerlerindeki yeniliklerden teknoloji sayesinde haberdar olabilmek etkilidir denebilir. Buradan hareketle girişimciliğin, bilgi teknolojilerini yenilik ve gelişim için kullanarak, piyasayı sürekli aktif tuttuğu söylenebilir. Ayrıca risk, belirlilik, keşif gibi özellikleri ile de piyasada dinamizmi sağlar. Bu dinamizm sayesinde önce bölgesel sonra ulusal daha sonra da uluslararası gelişime katkıda bulunulmuş olur (Önce vd., 2014: 9).

Bilhassa endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte girişimciliğin önemi dünya çapında artmıştır. Çünkü artık insan gücüne ve emeğine dayalı üretim değerini kaybederken, bilgiye dayalı üretim değerli hale gelmiştir. Yani kas gücünün yerini beyin gücü almıştır denebilir. Ayrıca günümüzde girişimcilik, yenilik, yaratıcılık ve yönetim faaliyetlerinin tamamlayıcısı niteliğindedir (Özkul, 2007: 344). Bunun yanında ulaşım ve haberleşmedeki yeniliklerle beraber küresel ekonomide rekabetin artması da girişimciliği önemli hale getirmiştir.

Girişimciliğin çeşitli fonksiyonları bulunmaktadır. Bunları sosyal fonksiyonlar ve ekonomik fonksiyonlar olarak ayırmak mümkündür. Girişimciliğin ekonomik işlevleri şu şekilde sıralanabilir (Çetinkaya Bozkurt vd., 2012: 233):

- Girişimcilik, istihdamın artarak işsizlik oranının azaltılmasında,
- Ekonomik kalkınmada,
- Yeni sanayi alanlarının doğmasında,
- Halkın alt tabakası ile üst tabakası arasındaki farkın azaltılmasında ve sosyal refahın artırılmasında,
- Bölgesel kalkınmışlık farklarının asgariye indirilmesinde işlevseldir.

Girişimciliğin sosyal işlevleri ise şöyle sıralanabilir (Çetinkaya Bozkurt vd., 2012: 233);

- Girişimcilik sosyal anlamda teknolojik yeni bir buluşun halkın hizmetine ya da kullanımına sunulmasında,
- Değer yaratmada,
- Sosyal alanda yenilikçi, değişimci bir sürecin başlatılmasında,
- Girişimciliğin yenilikçilik, risk alma, öncü olma gibi özelliklerinden dolayı toplumsal gelişimde de işlevseldir.

Tablo 1. Yıllık Girişim İstatistikleri

Yıl	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Girişim Sayısı (1000 adet)	2.003	2.394	2.474	2.568	2.583	2.483	2.322	2.591	2.646
Çalışanlar Sayısı (1000 Kişi)	7.542	8.940	9.420	9.829	10.088	9.527	10.197	11.519	12.559

Kaynak: KOSGEB Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018), s. 20

Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri sonuçlarına göre 2012 yılında 2.646.000 girişim faaliyet göstermiştir. Tablo 1’den de görüldüğü üzere 2004 –2012 yılları arasında Türkiye’deki toplam girişim sayısı yaklaşık 643 bin adet artmıştır.

Tablo 2. Girişim Büyüklükleri (%)

İşçi Sayısı	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1-19	98,37	98,37	98,11	98,16	98,28	98,58	97,59	97,48	97,20
20-49	1,01	1,05	1,30	1,21	1,06	0,88	1,68	1,77	1,97
50-249	0,51	0,48	0,48	0,52	0,55	0,31	0,44	0,46	0,52
250+	0,11	0,10	0,10	0,11	0,11	0,22	0,29	0,29	0,32

Kaynak: KOSGEB Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018), s. 20

Tablo 2’de de takip edilebileceği gibi 2004 –2012 yılları arasında girişim sayısı yaklaşık yüzde 32 artmıştır.

Tablo 3. Girişimlerin Coğrafi Dağılımı (2014)

İller	Girişim Sayısı Türkiye’deki Toplam	Girişimlere Oranı %
İstanbul	846.507	24,01
Ankara	251.804	7,14
İzmir	215.357	6,11
Antalya	141.022	4,00
Bursa	130.014	3,69
Konya	92.800	2,63
Adana	84.888	2,41
Mersin	76.932	2,18
Gaziantep	73.979	2,10
Kocaeli	72.796	2,06
Diğer	1.539.332	43,66

Kaynak: KOSGEB Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018), s. 21

Girişimlerin coğrafi dağılımlarına bakıldığında ise İstanbul'un Türkiye'deki girişimlerin yaklaşık yüzde 24,01'ine ev sahipliği yaptığı görülmektedir. İstanbul'da en yakın takipçisi olan Ankara'dan 3,4 kat daha fazla girişim faaliyet göstermiştir. Girişim sayıları ve Türkiye'deki girişimlere oranı açısından ilk 10'da yer alan iller aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4. Açılan ve Kapanan Şirket Sayıları (gerçek kişi ticari işletmeleri ve kooperatifler hariç)

Yıl	2010	2011	2012	2013	2014
Açılan	50.423	53.409	38.887	49.943	58.715
Kapanan	11.400	13.095	14.168	17.400	15.822
Fark (Açılan – Kapanan)	39.023	40.314	24.719	32.543	42.893
Açılan/Kapanan	4,42	4,08	2,75	2,87	3,71

Kaynak: KOSGEB Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018), s. 21

1.3. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖZELLİKLERİ

Bilindiği üzere girişimciliğin özellikleri girişimcinin sahip olduğu özellikler doğrultusunda şekillenmektedir. Bu bağlamda, başarılı bir girişimci olmak için yaratıcılık, kendini adama, kararlılık, esneklik, liderlik, tutku ve kendine güven gibi bazı temel kişisel özelliklerin mevcut olması gerektiği söylenebilir.

Yaratıcılık, bir iş yapmak ya da kurmak amacıyla farklı yollar, ürün ve hizmetlerin bulunmasını, geliştirilmesini sağlayan kıvılcımdır. Yenilik ve gelişme, yaratıcılığın itici unsurlarıdır. Rutinin ve kalıp düşüncelerin dışına çıkarak düşünebilmek, öğrenmeye açık olmak ve sorgulayabilmektir.

Kendini adama, girişimciyi bilhassa fikrinin uygulama aşamasında fazla çalışmasına motive eden güdüdür. Örneğin bir girişimcinin girişiminin gelişmesi için haftanın yedi günü on iki saatten fazla çalışmasını sağlayan şey bu güdüdür. Fakat çok

ama verimli çalışmak da önemlidir. Bunun için de planlama yapabilmek ve yeni fikirler üretebilmek gereklidir. Örneğin tekstil sektöründe üretim bandında durarak sürekli aynı görevi yapan kişinin girişimci olduğundan söz edilemez.

Kararlılık, girişimciliğin başarıya ulaşması açısından önemli bir özelliktir. Çünkü kararlılık gösterilmeyen hiçbir girişimin başarıya ulaşması mümkün değildir. Kararlılık, istikrar ve zor zamanlarda dahi yılmadan yeniden toparlanabilme gücünü gerektirir. Girişimciyi motive eden asıl unsur para değildir. Girişimciyi motive eden temel etken başarıma arzusudur. Para ise başarının mükâfatıdır. Dolayısıyla kararlı bir girişimci pek çok kere başarısız olsa bile yılmadan tekrar deneme gücünü kendinde bulur.

Esneklik, bir işte kararlı ve istikrarlı bir şekilde ilerlerken piyasanın gerçeklerine karşı da duyarlı olmayı gerektirir. Çünkü her ne kadar ortada bir ideal varsa da bir de piyasa gerçekleri vardır. Bu nedenle gerçekçi idealler peşinde koşarak söz konusu girişimin piyasa gerçeklerine göre revizyon edilebilmesi gereklidir.

Liderlik, yapılacak girişim ile ilgili çeşitli hedefler koymak ve kurallar oluşturmaktır. Kurallara uyulacağını ve başarıya ulaşılacağını görerek hareket etme kapasitesidir.

Tutku, bir girişimcinin girişimi için bir başlangıç yapmasını sağlayan ve inancını diri tutan içsel güçtür. Tutku, girişimcinin uygulamaya koymak istediği faaliyet ile ilgili çevresindekilere de güven vermesine ve onları ikna etmesine yardımcı olur. Tutku, planlamadan farklı olarak kişinin odaklanmasını artırır ve başarıya ulaşmasını kolaylaştırır.

Kendine güven, girişimcinin girişim konusu ile ilgili yeterli donanım ve bilgi sahibi olması ile alakalıdır. Yapılacak bir iş ile ilgili ne kadar çok belirsizlik varsa kişinin kendine güveni de o derece azalır. Dolayısıyla yapılacak iş ile ilgili risk faktörlerinin ve belirsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik bir program çerçevesinde işlem basamakları oluşturulmalıdır (Başar, 2013: 5).

1.4. GİRİŞİMCİLİĞİN TARİHSEL SÜRECİ

Girişimcilik kavramı insanlık tarihi kadar eski olmakla beraber insanlığın aşama katetmesinde de etkili olmuştur. Nitekim her girişim insanlığı bir adım daha ileriye taşımıştır. İnsanların eski çağlardan bu yana hem kendi gereksinimlerini hem de çevresindeki insanların gereksinimini karşılamaya yönelik olarak gerçekleştirdiği hayvancılık, tarım, avcılık gibi faaliyetler girişimciliğin temelini oluşturur. İnsanların istek ve gereksinimleri yüzyıllar boyunca değişime uğramış, girişimcilik anlayışında da bu paralelde birtakım değişiklikler olmuş ve günümüz modern ticaret sistemi doğmuştur.

Bilhassa Endüstri Devriminin yaşanması ve beraberinde teknolojik imkânların giderek gelişmesi girişimcilik anlayışının değişime uğramasında etkili olmuştur. Günümüz dünyası artık bilişim çağı olarak adlandırılmaktadır. Bilgi temelli üretim ve hizmetler de daha önemli hale gelmiştir. Bu dönem bir ağ toplumunun ortaya çıktığı söylenebilir (Aşkın vd., 2011: 56). Girişimciliğin tarihsel süreçteki değişimini daha detaylı incelerken hem Türkiye’deki girişimciliğin tarihsel sürecine hem de dünyadaki girişimciliğin tarihsel sürecine bakmak yararlı olacaktır.

1.4.1. Türkiye’de Girişimcilik

Anadolu toprakları yıllar boyunca ticaretin önemli merkezlerinden birisi olmuştur. Günümüzdeki gibi üretici tüketici kavramları ve anlayışı çıkmadan önce Anadolu topraklarında ticaret tüccarlar tarafından gerçekleştirilmekteydi. Bu tüccarların gerçekleştirdiği faaliyetler için ilk girişimcilik örnekleri denebilir. Tüccarlar toplumun ihtiyaçlarını fark ederek bir kentte üretilen ürünü üreticiden alarak başka kentlere götürüp satma görevini üstlenmişlerdir. Bu tüccarlar buldukları kent ve civarında ticaret yaparken, kervansaraylar vasıtası ile daha uzak mesafelerle ticaret yapabilmek de mümkün hale gelmiştir (Gümüšoğlu ve Karaöz, 2014:102).

Osmanlı Devleti zamanında ekonomik ve ticari faaliyetler daha çok devlet kontrolünde gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde üretim yapan zanaatkârlar yarı resmi nitelikte örgütlenmişlerdir. Bu örgütlenme şekli Anadolu Selçuklu Devleti’nden örnek alınmış “Ahi Teşkilatı” olarak isimlendirilen bir örgütlenmedir. Ahi teşkilatındaki üyeler,

kendi içlerinden seçtikleri yarı dini niteliği olan birisini kendilerine lider olarak seçerlerdi ve bu lidere “Ahi şeyhi” denirdi. Ahi şeyhinin önderliğinde faaliyetlerini yürüten Ahi teşkilatı bir nevi yerel otorite gibi çalışıyordu. Öyle ki bazı kamu görevlerinin yerine getirilmesinden dahi Ahi teşkilatı sorumluydu. 15. yüzyıldan itibaren ise “Lonca Teşkilatı” şehirlerde faaliyet gösterir hale gelmiştir. Temelleri ahiliğe dayanan Lonca Teşkilatının iki amacı vardı. Birinci amacı, esnaf ve sanatkârlar arasında adaleti ve düzeni sağlamak; ikinci amacı ise mesleki faaliyetlerin uygulanışını düzenlemek ve denetlemektir. Loncaların hem mesleki hem de sosyal yönü bulunmaktaydı. Faaliyet ve yetkilerinden dolayı Loncalar, toplumda oldukça nüfuz sahibiydi. Fakat merkezi otorite tarafından devamlı kontrol edildikleri için özerk bir yapıları yoktu (Cansız, 2013: 34).

Cumhuriyet dönemindeki girişimcilik faaliyetlerine bakıldığında daha çok milliyetçilik akımının etkisi ile ortaya çıktığı görülmektedir. Bu dönemde yerli girişimci sayısının artırılması devletin öncelikli çabalarından birisi olmuştur. Cumhuriyet döneminde girişimcilik adına atılmış ilk adım, Cumhuriyet ilan edilmeden evvel 1923 yılının Şubat ayında 1. İzmir İktisat Kongresi'nin toplanması kararıdır. Bu kongrede Atatürk, ülke kalkınmasının girişimcilikle sağlanabileceğinin altını çizmiştir (Boz, 2012: 10).

Cumhuriyet döneminde ticari hayata yönelik alınan en önemli karar 1927 senesinde çıkarılan “Teşviki Sanayi Kanunu”dur. Bu kanun kapsamında özel girişimciler vasıtasıyla yeni fabrikalar, milli bankalar kurulmuştur. Ayrıca ekonomide karma ekonomi benimsenmiştir. Böylece girişimcilerin ekonomik olumsuzluklardan en az seviyede etkilenmesi devlet eliyle sağlanabilmişti. Girişimcilerin bu dönemde karşılaştıkları başlıca olumsuzluklar; sermaye yetersizliği, altyapı sorunları, bilgi, tecrübe ve donanım eksiklikleri gibi sorunlardı. Teşviki Sanayi Kanunu ile birlikte yabancıların teknik bilgi ve tecrübesinden yararlanabilmek için Türk şirketlerinde çalışmalarına izin verilmiştir (Gümüšoğlu ve Karaöz, 2014:104).

Cumhuriyet döneminde sanayi dalında şeker fabrikaları en çok gelişen sektör olmuştur. Ne yazık ki bu dönemde kısıtlı imkânlar ve savaşın etkilerinin tam olarak silinememiş olması sebebiyle istenilen düzeyde bir atılım gerçekleştirilememiştir. 1929 senesinde dünya genelinde ekonomik krizin baş göstermesiyle ekonomide devlet müdahaleciliği ön plana çıkmıştır. Ekonomik istikrar adına pek çok Avrupa ülkesinde de

devlet müdahalesi söz konusu olmuştur. Türkiye’de Sümerbank, Etibank, Merinos vb. kuruluşların kurulması bu süreçte gerçekleşmiştir (Küçük, 2005: 34).

1930-1950 yılları arasında ise özel teşebbüsün yetersiz kaldığı noktalarda devlet yatırımları ön plana çıkmaya başlanmış ve ekonomide devletçilik politikası yürütülmüştür. Fakat özel teşebbüsler desteklenmeye ve teşvik edilmeye devam edilmiştir. Birinci, ikinci ve üçüncü beş yıllık kalkınma planları bu dönemde hazırlanmıştır. Fakat bu planlarda daha çok sanayi alanlarının nerelerde ve hangi alanlarda oluşturulacağı ile ilgili konulara yer verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı’nın patlak vermesi, savaş ekonomisi uygulamasına geçilmesi ve 1929 senesi Ekonomik Krizinin etkilerinin tam atılmamış olması sebebiyle girişimcilik sektöre uğramıştır. Nitekim 1940 senesinde Milli Korunma Kanunu çıkarılmış ve bu kanun çerçevesinde karaborsacılık önlenmeye, arz-talep dengesi sağlanmaya çalışılmış, özel girişimler savaş ekonomisi şartlarının uygulanmasından dolayı pek desteklenememiştir (Aşkın vd., 2011: 66). Sayılan sebepler ve iktisadi koşullardan ötürü ticari hayatın devlete bağımlı hale geldiği söylenebilir. Bu sebeplerden dolayı planlanan iktisadi politikalarda bir istikrar sağlanamamıştır. Koşullara bağlı olarak uygulanmak istenen politikalar da değişikliğe uğradığından istenilen verim elde edilememiş, özel girişimciler zayıf kalmıştır

1950-1970 yılları arası ise ekonomide liberalleşme ve planlı ekonomiye geçiş sağlanabilmiştir. Bu dönemde tarıma önem verilmiş, altyapıya yapılan yatırımlar artırılmıştır. Özel girişimin sanayideki payı bu dönemde %70 oranına yükselmiştir. 1960’lı yıllarda planlı ekonomiye geçilmiştir. Bu dönemde iki tane beş yıllık kalkınma planı hazırlanmıştır. Devletin etkisi ekonomide bu dönemde de görülmekle birlikte özel girişimciye, özel sektöre verilen öncelikler artmıştır. Özel sektör yatırımlarında artış yaşanmıştır (TÜGİAD, 1993: 19).

1970-1980 yılları arası dönem ise ithal ikamesi politikasının yaygınlaştığı dönemdir. Bu dönemde özel girişimcilerin sayısı artmış, sanayileşmede aşama kaydedilmiş, dışa açık bir büyüme benimsenmiştir. Geleneksel mal üretimi geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu dönem koşullarını sarsan olaylar ise “Petrol şokları” ve “Kıbrıs Barış Harekâtı” olmuştur. Özel girişimcilere yönelik teşvikler ise ihtiyaca cevap vermekten uzak olduğundan girişimcilik çok desteklenememiştir (TÜGİAD, 1993: 19-20). 1981 senesinin Kasım ayında ise düzenlenen II. İzmir İktisat Kongresi ile özel girişimcilerin

daha çok desteklenmesi, altyapı yatırımlarının önemsenmesi ve serbest piyasa koşullarının iyileştirilmesine yönelik kararlar alınmıştır (Öztürk ve Aslan, 2016: 4). Böylece girişimcilerin ekonomideki ağırlığı biraz daha hissedilir olmuştur (TÜGİAD, 1993: 19-20).

1990'lı yıllarda da devletin ekonomideki ağırlığının hâlâ fazla olduğunu belirtmek gerekir. Fakat dönem koşullarına göre bu dönemde girişimcilikte artış yaşanmıştır. Gümrük Birliği'ne girilmesiyle beraber girişimcilik profili de değişmiştir. Uluslararası alanda iş yapabilmek adına yabancı dil öğrenmeye açık, yeni iş kollarını kovalayan, işinin uzmanı olmaya çalışan bir girişimci profili oluşmaya başlamıştır. Ayrıca uluslararası arenada rekabet edebilmek adına girişimciler kalite standartlarına, verimliliğe, teknolojik gelişmelere daha duyarlı hale gelmişlerdir. Dolayısıyla küresel çapta rekabet koşullarını bilen, donanımlı, kalite ve verimliliği önemseyen girişimci tipi bu dönemde doğmuştur denebilir (Müftüoğlu ve Durukan, 2004: 36). Ayrıca Gümrük Birliği'ne girilmesiyle beraber olacaklarla ilgili çizilen kötümser tablolar da boşa çıkmıştır (Arıkan, 2004: 17).

2000'li yıllarda ise ülkeye yabancı sermaye daha kolay giriş yapmaya başlamış, Liberal ekonomi politikaları benimsenmiştir. Özelleştirme sayısında ise artış yaşanmıştır. Bilhassa yabancı sermayenin ülkemize girişinde artış yaşanmıştır. Pek çok yeni işletme kurulmuştur. Bu işletmelerin daha çok motorlu taşıtlar, kişisel eşyalar, ev eşyaları gibi toptan ve perakende alanlarda kurulduğu görülmektedir. İkinci sırada ise imalat sanayisinin olduğu görülmektedir. Her ne kadar imalat sanayisi kuruluşunda artış yaşansa da katma değeri yüksek ürünlerin üretimi pek gerçekleştirilmemiştir. Üretilen ürünlerin çoğu fason üretilmektedir (Boz, 2012: 16).

Günümüz dünyasında ise girişimcilik, ülke kalkınmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle 2007-2013 yılları arasında hazırlanan 9. Kalkınma Planında girişimciliği teşvik amaçlı pek çok karar alınmıştır. Bunlardan bazıları; mesleki eğitim kurslarının açılması, istihdama yönelik programlar geliştirilmesi, mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile işgücünün geliştirilmesidir. Ayrıca kırsal ve az gelişmiş bölgelerin kalkınması için de girişimciliği teşvik edici uygulamalar yapılmıştır. Girişimciliğin hem kentlerde hem kırsal alanda desteklenmesiyle ülkenin kalkınma seviyesinin artacağı, bölgesel gelir farklılıklarının azalacağı ve Türkiye ekonomisinin dünya ekonomisindeki sıralamasının giderek yükseleceği düşünülmektedir (Eren vd., 2012: 370).

Onuncu Kalkınma Planında da girişimcilik konusu üzerinde durulmuştur. Bu kalkınma planında KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılması ve ekonomik büyümeye katkılarının artırılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, öncelikli olarak hızlı büyüme potansiyeli görülen ve iş modeli olarak yenilikçi KOBİ'lerin desteklenmesi kararlaştırılmıştır. Onuncu Kalkınma Planında yer alan “Girişimcilik ve KOBİ'lere İlişkin Gelişmeler ve Hedefler” Tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5. Kalkınma Planı-Girişimcilik ve KOBİ'lere İlişkin Gelişmeler ve Hedefler

	2006	2012	2013	2018
Yeni Kurulan Şirket Sayısı (Bin)	53	39	50	75
Küçük İşletmeler ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tüm İşletmeler İçindeki Oranı (%) ₁	1,7	2,42	3,0	4,0
KOBİ'lerin İhracat Miktarı (Milyar Dolar)	503	90	100	150
İhracat Yapan KOBİ Sayısı (Bin)	44	50	52	60
KOBİ'lerin Ar-Ge Harcamalarında ki Payı (%)	10,03	14,92	17,0	20,0
TGB'lerde Faaliyet Gösteren Girişim Sayısı	604	2.174	2.500	4.000

Kaynak: KOSGEB Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018), s. 27

Planda, yukarıda açıklanan amaç ve hedeflere ulaşabilmek için belirlenen politikalar ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

1. Girişimcilik kültürü; eēitim her kademesinde giriřimciliēe yönelik örgün ve yaygın eēitim programları, girişimcilik eēitimlerinin niteliēinin artırılması, girişimci rol modellerinin tanıtılması ve ödüllendirilmesine yönelik uygulamalar yoluyla geliştirilecektir.

2. Girişimcilik ekosisteminde hizmet ve destek saēlayan tüm kurum ve kuruluşların kurumsal kapasiteleri ve iřbirliēi düzeyleri artırılacaktır. Kamu tüzel kiřiliēine sahip meslek kuruluşları, ekonomiye katkılarını artırmak ve giriřimciliēi desteklemek üzere yeniden yapılandırılacaktır.

3. Kuluēka, iş geliştirme merkezleri ve hızlandırıcıların nicelik ve nitelikleri artırılarak etkin bir Şekilde hizmet vermeleri saēlanacaktır. Bu kapsamda kamu, STK'lar ve özel sektör iřbirliēiyle destek modelleri geliştirilecektir.

4. Girişimcilik ve KOBİ desteklerinin saēlanmasıyla yenilik, verimlilik ve istihdam artışı, büyüme, ortak iş yapma gibi lētlerin yanı sıra kadın, genē girişimcilik ve sosyal giriřimciliēe de öncelik verilecektir. Uygulamada izleme ve deēerlendirme sreēleri iyileştirilecek, etki analizlerinden yararlanılarak desteklerin ekonomiye katkısı lēlecektir.

5. Girişim sermayesi, bireysel katılım sermayesi, kredi garanti fonu, mikro kredi uygulamaları ve sermaye piyasası imknları geliştirilerek, yeni girişim ve KOBİ'lerin finansmana erişimi kolaylaştırılacaktır.

6. KOBİ'lerin Ar-Ge, yenilik ve ihracat kapasiteleri geliştirilerek uluslararasılaşma düzeyleri artırılacaktır (KOSGEB Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018, s. 28)

1.4.2. Dünyada Girişimcilik

Ekonominin aēlar boyunca gelişimine bakıldıēına yenilikēi ve atılımcı girişimcilerin desteklenmesiyle beraber yol katedilebildiēi görülmektedir. Öyle ki geri kalmışlık nedeni olarak oēu kez maddi yetersizlik ya da kaynak yetersizliēi görülmemektedir. Girişimci kafaya sahip bireylerin eksikliēi olarak görülmektedir.

Tarihsel süreçte ekonomik sistemlerde yaşanan değişimlerle beraber girişimcinin işlevi de değişmiştir (Güler, 2008: 44). Örneğin eski çağlarda insanlar, doğada var olan kaynakları tüketerek geçimlerini sağlıyorlardı. Bu evrede girişim adına atılmış en önemli adım, insanların sadece hayvanları yakalayıp besin ihtiyacını gidermek değil, evcilleştirerek farklı şekillerde de faydalanılabileceklerini bulmalarıdır. Bundan sonra tarım alanında önemli ilerlemeler yaşanmış, çanak-çömlek üretimi, dokuma gibi çeşitli küçük el sanatları başlamıştır (Aşkın vd., 2011: 57).

Tarımın giderek gelişmesiyle birlikte kasaba ve köylerde derebeylikler ortaya çıkmaya başlamıştır. Derebeyliklerde toprak derebeyine bağlı iken; toprağı ekip biçme, kullanma yetkisi köylüye veriliyordu. Köylü de bunun karşılığında vergi ödüyor, derebeyinin verdiği görevleri yapıyordu. Köylüyü koruma görevi de derebeylerine aitti. Bu dönemde ekonomide takas sistemi geçerli olduğu için bireysel anlamda girişimcilikten bahsedilemez (Vural,2006: 41).

Derebeylerin hâkim olduğu kırsal kesimlerde daha çok tarımsal faaliyetlere ağırlık verilirken kentlerde ise daha çok küçük el sanatları gelişme göstermiştir. Kentlerde tarımsal faaliyetler gelişme göstermediği için kent halkı ihtiyacını köylerden temin etmiş, köylü de çeşitli ihtiyaçlarını kentlerden temin etmiştir. Böylece kırsal ile kent arasında bir iş bölümü sağlandığı söylenebilir. Bu durum zaman içerisinde daha da gelişme göstermiş, pek çok meslek dalı ortaya çıkmış, ticari faaliyetlerde çeşitlenme yaşanmıştır (Vural,2006: 42).

Geçmişteki eski ve ünlü girişimcilere bakıldığında akıllara gelen isim Marco Polo'dur. Marco Polo, hem gezgin, hem maceracı hem de tüccarlık özelliği ile bilinmektedir. Gezginlik özelliğini de kullanarak gittiği ülkelerde hem gözlemlerde bulunmuş hem de ticari faaliyetlerde bulunmuştur. Çeşitli ülkelere mallar götürerek sermayedarlarla satış yapmak için sözleşmeler imzalamıştır. Burada sermayecinin konumu daha pasif ve parasaldı. Maceracı tüccarların konumu ise daha aktifti. Sermayeci maddi yük alırken, maceracı tüccarlar işin fiziksel yükünü taşıyordu. Maceracı tacirler seyahat sonunda tüm satışı gerçekleştirdikten sonra kârlarının %75'ini sermayeciye veriyor, % 25'ini de kendileri alıyordu (Trakya Kalkınma Ajansı, 2015: 4).

12. ve 13. yüzyıllarda ise gelişmiş kentlere büyük fuar alanlarının kurulmasıyla ticarete uluslararası gelişmeler yaşanmıştır. Çünkü bu fuarlar sayesinde civar ülke kentlerinden tüccarlar da ürünlerini satmak ve satın almak için bu fuarlara ilgi göstermeye başlamış, ekonomik faaliyetlerin hacmi biraz daha gelişmiştir. 13. ve 14. yüzyıllara gelindiğinde ise özel bankalar kurulmuş, böylece büyük sermaye sahipleri ortaya çıkmıştır. 16. ve 17. yüzyıla gelindiğinde ise tarım ve ticarete gelişme olsa da henüz Sanayi Devrimi gerçekleşmediği için çok küçük gelişmeler yaşanmıştır. Dolayısıyla bahsi edilen dönemler arasında ilerleme anlamında ani bir sıçrama yaşanmamıştır (Aşkın vd., 2011: 58).

1700'lü yıllarda Fransa'ya bakıldığında ise girişimciliğe çok önem verildiği görülmektedir. Hatta bu dönemde Cantillon "girişimci"nin tanımını dahi yapmıştır. Cantillon girişimciyi "risk alan, mantıklı karar verici ve işletme için yönetim sağlayan kişi" olarak tanımlamıştır. Burada Cantillon'un vurguladığı girişimci profili kendi işini kurmak için risk almış, sermayesini koymuş kişidir. Dolayısıyla o dönemde bakırcılık, dokumacılık gibi küçük el zanaatları ile uğraşanlar için girişimci denebilir (Güler, 2008: 45).

Girişimcilik, 1929 yılında yaşanan büyük ekonomik kriz ve ardından patlak veren II. Dünya Savaşı'ndan oldukça etkilenmiştir. Çünkü devletler, savaşın etkilerini hafifletmek amacıyla korumacı ekonomik politika kararları almışlar, bu durum da girişimcileri etkilemiştir. Her ne kadar 1929 Ekonomik Krizi ABD borsasındaki çöküşü ifade etse de etkileri dünya çapında hissedilmiştir. Yapılan araştırmalara göre bu krizin ardından dünya genelinde 50 milyon insan işsiz kalmış, dünyadaki toplam üretim oranında %42, dünya ticaretinde ise %65 oranında azalma yaşanmıştır. Dünya çapındaki diğer krizler dünya ticaretinin en fazla %7 oranında düşüşüne sebep olurken, 1929 krizinin bu kadar yüksek oranda bir düşüşe sebep olması, bu krizin etkisinin büyüklüğünü göstermesi bakımından önemlidir (Aşkın vd., 2011: 60).

Başlangıcı Sanayi Devrimine dayanan Bilişim Çağı olarak isimlendirilen dönemde ise, teknoloji ve haberleşmedeki gelişmeler her alanda ani bir ilerleme ve gelişme yaşanmasını sağlamıştır. Öyle ki toplumsal, ekonomik ve bilimsel alanlardaki gelişmeler şaşırtıcı bir hızda ilerlemiş, dünyadaki bu ilerleme inşaattan, ulaştırmaya ve enerji sektörüne kadar pek çok alanı etkilemiştir. 1950'li yıllarda bu hızlı ilerlemenin gidişatı

tartışılmaya başlanmıştır. Fakat 1980’lerde daha çok tartışmaya sebep olacak bir gelişme yaşanmış ve internet kullanımı yaygınlaşmıştır. 1995’lerde ise internet ağı oldukça yaygınlaşmış ve “enformasyon ağı” kavramı ortaya çıkmıştır. Fakat Türkçe ’de bu kavram daha çok “bilişim ağı” ya da “bilgi ağı” olarak kullanılmakta ve 1990’lardan günümüze kadar olan dönemi ifade ederken kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu dönemin girişimciliğine yön veren başlıca unsur bilgi ve bilginin işlenmesidir. Bir icattan faydalanarak onu yeni bir ürün ve hizmete dönüştürebilmek ya da üretilmiş bir ürünü daha fonksiyonel hale getirmek, bir alanda üretilmiş bir üründen başka alanlarda da faydalanılmasını sağlayabilmek, yeni bir hizmet ya da pazar stratejisi geliştirmek bu dönem girişimcisine has özelliklerdir (Trakya Kalkınma Ajansı, 2015: 4).

Neticede Sanayi Devriminden önce, ticaretle uğraşan tüccar olarak isimlendirilen ya da küçük el sanatlarıyla uğraşan girişimci profili ve girişimcilik anlayışı Sanayi Devriminden bu yana oldukça değişime uğramıştır. Fakat söz konusu değişim olumlu anlamda değişimdir. Çünkü artık girişimciler daha eğitimli, donanımlı ve bilgili, uluslararası düzeyde düşünebilen bireylerden oluşmaktadır. Dünyada girişimciliğin önemi de eskiye oranla artmıştır. Girişimcinin ulusal ve bölgesel kalkınmadaki etkisi anlaşılmış, girişimciliği teşvik edici daha fazla çalışmaya yer vermeye başlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNDEKİ GELİŞMELER, ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE SORUNLAR

2.1. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ KAVRAMI

Kadınların toplum içinde girişimci olarak var olmaları kadınlara, bağımsızlık hareket etme kabiliyeti, daha özgür olma, kendi ayakları üstünde durma, daha özgüvenli olma gibi vasıflar kazandırmaktadır. Kadınların iş dünyasında önemli olduklarının daha iyi anlaşıldığı ve kadının ekonomide daha fazla yer açılmasının anlaşıldığı yıllar 1980'li yıllardır. 1990'lı yıllarda ise kadının iş hayatındaki tecrübesi ve kendisine olan güvenin yerine gelmeye başladığı, yüksek konumlara gelebilme inancının yerleşmeye başladığı yıllardır. Günümüzde ise kadın girişimcilere bakıldığında hem bilgi ve mesleki tecrübeleri artmış, hem de ekonomiye katılımları fazlalaşmıştır (Öztürk, 2016: 35).

Günümüz dünyasında kadınlar ekonomi, hukuk, sanat, bilim, siyaset, basın, sağlık gibi pek çok farklı alanda katılım göstermektedirler. Pek çok iş dalında ise kadın sayısında yüksek artış görülmektedir. Dolayısıyla kadınlar pek çok alanda faaliyet göstererek ve önemli hizmetler, katkılar sunarak kendilerini ispatlamışlardır. Araştırmalara göre kadın işgücü dört kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar (Tekin, 2004: 320):

- Kadın işçiler veya memurlar,
- Kadın girişimciler,
- Kadın yöneticiler,
- Eğitim sonucunda kazandığı mesleğini icra eden kadınlar.

Bu kategoride konumuz itibari ile bizi ilgilendiren kadın girişimciliğine değinmeden evvel kadın girişimcinin manasına bakmak daha yerinde olacaktır. “Girişimci” kavramında olduğu gibi “kadın girişimci” kavramının da literatürde pek çok tanımı vardır. Çeşitli araştırmalarda bu kavram, farklı şekillerde tanımlanmıştır. En genel manasıyla “kadın girişimci” kavramının bir tanımlamasını yapacak olursak; kadın girişimci, işletmenin başındaki yeni girişimlerin başlatılmasında ön ayak olan, işin yönetim, finans ve toplumsal risklerini üstlenen kişidir (Tekin, 2004:320).

Başka bir tanıma göre ise kadın girişimci; “ev dışı bir mekânda, kendi adına kurduğu bir iş yerinde tek başına veya istihdam ettiği diğer kişilerle birlikte çalışan veya işin sahibi olması sıfatı ile ortaklık kuran, herhangi bir mal veya servisin üretilmesiyle ilgili faaliyetleri yürüten, bu mal veya servisin dağıtım, pazarlama ve satışını yapan/yaptıran, işi ile ilgili olarak ilişkiye girilmesi gereken kişi, örgüt, kurum veya kuruluşlarla kendi adına ilişki kuran, iş sürecinin örgütlenmesi, mal ve hizmet üretiminin planlanması, iş yerinin işletilmesi, kapatılması veya geliştirilmesine kendisi karar veren ve işinden elde ettiği kazancın yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olan kadındır” (Öztürk ve Arslan, 2016: 6).

Başka bir tanıma göre ise kadın girişimci; “piyasa ekonomisi içinde hesaplanmış riskleri göze alarak, doğrudan doğruya pazara yönelik, nakde dönüşebilen, mal ve hizmet üretip satan, kendi işinin sahibi olup, vergi kaydı, TESK’e Esnaf ve Sanatkârlar Birlikleri ve Odalarına veya TOBB’a bağlı odalara (Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları) üye olan ve sosyal güvenlik kurumlarından birinin şemsiyesi altında çalışan ya da yanında başka kişileri istihdam eden kadındır” (Durukan, 2004: 35).

Diğer bir tanıma göre kadın girişimci, “işyerinin hukuki, mal ve yönetsel sorumluluğunu alan, işinde bizzat çalışan ya da işinin başında olan kadındır.” Ayrıca kadın girişimci, yaratıcı ve yenilikçi çözümler getirebilen, analiz ve muhakeme gücü olan, sermayesini verimli şekilde değerlendirebilen, kafasındaki planları uygulamaya koyan ve sonuçlarının da sorumluluğunu alan kişidir (Saray, 1993:118).

Yapılan tanımlamalar incelenecek olursa avukat, doktor, eczacı gibi eğitimini aldıkları meslekleri icra eden kadınlar girişimci olarak kabul edilmemektedir. Çünkü bir kadının girişimci olarak kabul edilebilmesi için yeni bir ürün ya da hizmet üretebilmek adına çeşitli bileşenleri bir araya getirerek risk alabilmesi, kâr veya zararı göze alması gerekmektedir (Öztürk, 2016: 35).

Kadın girişimci kendi işini kurarak hem ailesinin ekonomisine hem de ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. Girişimcilik faaliyeti ile devlete yük olmamakta, vergi ödemektedir. Ekonomik ve sosyal hayatta geliştirdiği vizyonu ile çocuklarını daha iyi yetiştirmekte, diğer kadınlara da örnek olmaktadır (TESK, 1993: 20).

Kadın girişimciliği kavramının karşıladığı anlamda zaman içerisinde değişiklik olmuştur. 1990'lı yılların başında kadın girişimciliğini teşvik denildiğinde her türlü finansal, sosyal ve beşeri sermayeye sahip kadının kendi işini kurabilmesi için desteklenmesi algılanıyordu. 1990'ların ikinci yarısında ise girişimcilik fikri olan, faaliyette bulunmak isteyen, projesine destek arayan kadınların sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenerek, mikro kredi olanağı sunularak gerçekleştirdikleri faaliyetler de kadın girişimciliği kavramı alanına katılmıştır. Böylece kadın girişimciliği kavramı, evde üretim yapmaya çalışan, mikro kredilerle fikrine destek bulan yoksul ve iş sahibi olmak isteyen kadınlar için de kullanılan şemsiye bir kavram haline gelmiştir (TÜSİAD ve KAGİDER, 2008:182). Bu bağlamda KAGİDER kadın girişimciliğini, kadının yeni bir proje fikrini sermaye ile birleştirerek yeni bir işletme kurması olarak tanımlamaktadır

Kadın girişimciliği ile ilgili tanımların ortak noktalarına bakıldığında (Tekin, 2004: 320):

- Bir mekânda kendisinin işlettiği ya da bizzat çalıştığı işletmesi olan,
- İşletmesinde çalıştırdığı kişilerle çalışan ya da sadece yöneticilik de yapabilen,
- Kamu kuruluşları ve özel kuruluşlarla işi ile ilgili temasa geçen,
- İşletmesini sürekli geleceğe taşımak için planlar yapan,
- İşletmesinden elde ettiği kazanç üzerinde yatırım yapma ve kullanma hakkı olan,
- İşletmesinin kârı ve zararı adına risk alabilen kadındır.

Başka bir tanımda kadın girişimciliği, kadınlar tarafından kurulan ve işletilen işletme ya da işyerinde gerçekleştirilen girişimcilik şeklinde tanımlanmıştır (Tekin, 2012: 25). Kadın girişimciler hem kendilerine hem de istihdam etikleri kişilere iş imkânı sağlamaktadırlar. Böylece kadınlar hem bölgesel kalkınmaya hem de ulusal kalkınmaya katkı sağlamaktadırlar (Öztürk ve Arslan, 2016: 6). Dolayısıyla kadın girişimcilerin ülke ekonomisinin gelişimi açısından ehemmiyeti oldukça fazladır.

Girişimcilik, kadının toplumdaki yerini daha önemli hale getirmektedir. Çünkü sadece anne ya da eş rolünü üstlenen kadın, girişimcilik ile yönetici, patron, işveren gibi farklı rol ve statüler de kazanabilmektedir. Bu durum kadının kendini gerçekleştirmesine, başarıma arzusunun kamçılanmasına, daha farklı hedefler koymasına, daha özgüvenli ve bağımsız hareket edebilmesine, kendi ayakları üstünde durabilme inancı kazanmasına

yardımcı olmaktadır (Tekin, 2012: 24). Girişimciliğin en önemli özelliklerinin başında gelen risk alma, yaratıcılık ve yenilik gibi özellikler kadın girişimciler için de geçerlidir. Kadın girişimci risk alma cesaretini kendinde bulduğu, yeniliklere açık olduğu ve gelişime açık olduğu ölçüde başarılı olabilecektir.

Diğer taraftan bir ülkedeki kadın girişimciliğin önemini sadece istihdam açısından değerlendirmek, konuya çok dar bir açıdan bakmak demektir. Çünkü kadın girişimciliği ekonomi içerisinde girişimcilik türlerinde çeşitlilik yaratmaktadır. Girişimcilik yelpazesi genişlemekte, daha farklı iş kolları doğabilmektedir (Alpşahin, 2011: 86). Kadın girişimciliği ile kaynakların daha verimli kullanılması, sosyal ilişkilerin gelişmesi sağlanmakta kadın girişimciliğindeki gelişme diğer alanları da olumlu yönde etkileyerek ekonomiye dinamizm katmaktadır. Kadın girişimciliği kadınlara bir işi başarma sevincini tatmalarına, toplumda daha kendinden emin duruş sergilemelerine yardımcı olmaktadır (Tekin, 2012: 24).

Yapılan araştırmalara göre kadınların hayata bakışı ve hayatı anlama tarzları erkeklerden çok farklı olduğu için iş dünyasındaki bakış açıları da erkeklerden oldukça farklıdır. Kadınların bu özelliği, iş dünyasına farklı bakış açıları, daha fazla alternatif ve farklı çözüm önerileri getirebilmelerini sağlamaktadır. Böylece daha yaratıcı ve orijinal fikirler çıkaran kadınlar iş yaşamına pozitif anlamda katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda son yıllarda kadın girişimciler iş dünyasında yeni alanlar açarak, ekonomik kalkınmada iddialı rol oynamaktadırlar (Öztürk, 2016: 37).

Bir kadını girişimci olmaya yönelten çeşitli sebepler vardır. Bu sebepler şu şekilde sıralanabilir (Doğan vd.,2010: 12):

- Yeni bir iş kurma hayali ve bunu hayata geçirme arzusu,
- Maddi sıkıntılar,
- Bir işi başarma arzusunu tatma isteği,
- Bağımsız olarak kendi işini yapma isteği,
- Aile ya da akrabalarından miras yoluyla kalan bir işletme ya da iş yerinin bulunması,
- Kadınların ücretli istihdam edilerek çalışabilecekleri iş kollarının erkekler kadar çok olmaması,

- Toplumda kadınlara yönelik önyargı ya da cinsiyetçi tutum sebebiyle iş kollarında erkeklere öncelik verilmesi

2.2. DÜNYADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN TARİHİ

Dünya geneline bakıldığında zaman ekonomide Liberal politikaların benimsendiği, girişimciliğin ekonomide ağırlığını hissettirdiği ve araştırma konusu olmaya başladığı 1980’li yıllardan itibaren kadın girişimciliğine dair de pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir. Batı literatürüne bakıldığında kadın girişimciliğiyle ilgili çalışmaların pek çok alanı kapsayıcı nitelikte olduğu görülmektedir. Her ne kadar Batı ülkelerinde ekonomide kadın işgücü yer bulsa da 1980’lerden önce kadın işgücüne ekonomiye yön verici, ulusal ve bölgesel kalkınmayı tetikleyici olarak bakılmıyor, ekonomideki değeri bilinmiyordu. Bu nedenle de çalışmalarda kadın girişimciliğine ya da kadın işgücü konusuna önem verilmiyordu (Güdek, 2016: 59).

Bu doğrultuda özellikle 1950’lerden 1980’lere değin kadının işgücündeki öneminin anlaşılmasına başlanması, 1980’lerden de günümüze değin kadın işgücü oranının artırılmaya çabalanması ve ciddi oranda artırılması tarihsel süreçte dikkat çekicidir. Nitekim 1950’li yıllarda 15-64 yaş arası kadın nüfusun gelişmekte olan ülkelerde % 50%’si, gelişmiş ülkelerde ise % 47’sinin ekonomide aktif olduğu görülmektedir. Diğer taraftan gelişmekte olan ülkelerde ekonomik yaşama dâhil olan kadınların % 87’sinin tarım sektöründe çalıştığı, gelişmiş ülkelerde ise çalışan kadınların tarım sektöründeki oranının % 47 civarında olduğu görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde 1950 yılında aktif nüfus içinde kadınların oranı % 36.7 iken, 1975’te % 40.6, 1985 yılına gelindiğinde ise; % 41.4 olmuştur. 1985’ lere gelindiğinde ise gelişmiş ülkelerde kadınların tarım sektörü dışında da istihdamlarının arttığı, aktif kadın oranının % 47’den % 58’e yükseldiği görülmüştür. Diğer taraftan 1985’lerde gelişmekte olan ülkelerde aktif kadın sayısının oranı % 49’dur (Kutlu, 2006: 67).

Günümüzde kırsaldan kentlere göçün artmasına paralel olarak tarım sektöründe çalışan kadın sayısı azalmış, diğer sektörlerdeki kadın sayısı ise artmıştır. Kadın girişimciliğine verilen önem, yürütülen programlar ise daha da artmıştır. Bu paralelde ülkemizde de kadın girişimciliğine yönelik faaliyetlerin arttığı söylenebilir.

2.3. TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN TARİHİ

Türkiye’de kadın hareketini inceleyen araştırmacılar tarihsel olarak üç evreden söz ederler: Osmanlı dönemi, Cumhuriyetin ilk yılları ve seksen sonrası dönem (Soysal, 2010: 89).

Osmanlı Devleti döneminde ticari faaliyetlerle daha çok azınlıklar ilgileniyordu. Dolayısıyla ticari hayatta kadın oranı da oldukça düşüktü. Müslüman halktan dahi ticaretle uğraşanların sayısı çok sınırlıydı. Fakat bu dönemi anlatan belgelerden çok az sayıda da olsa çamaşır dükkânı işleten, köle ticareti yapan kadınların olduğu bilinmektedir (Öztürk, 2016: 66).

II. Meşrutiyet’in ilanından sonra yapılan ıslahatların da topluma getirdiği rahatlıkla beraber, iş yaşamında kadınlar hem kamuda hem de özel sektörlerde kendilerine daha fazla yer bulmaya başlamışlardır. Örneğin bu dönemde Darü’s Sınai’de kadınlar tarafından üretilen el işlerinin ihraç edildiği bilinmektedir. Ayrıca çeşitli dernekler kurularak kadınlara yönelik pastanecilik, fotoğrafçılık, madencilik, dizgicilik, ticaret, terziilik gibi eğitimler verildiği, kadınların da bazen ortaklık şeklinde bazen de bireysel olarak işyerleri açtıkları da belirtilmektedir (Erdem ve Yiğit, 2013: 146). (Öztürk, 2016: 66)

Diğer taraftan 1844 yılına kadar Osmanlı Devleti’nde hiçbir nüfus sayımında kadınlar sayılmazken, bu senede ilk kez kadınlar da sayılmıştır. Bu durum kadınların sosyal hayattaki öneminin artması açısından önemlidir. Çünkü sosyal hayatta ve toplum nazarında kadının statüsü yükseltilmeden yapılacak çalışmalardan yeterli verim elde edilmesi söz konusu değildir. Ayrıca bu sayım kadınların ev dışında da varlıklarının kabul edildiğinin bir yansımasıdır. Osmanlı Devleti’nde kadınlara yönelik diğer çalışma ise 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile 7-11 yaş arası kız çocuklarına sıbyan mektebine gitme zorunluluğu getirilmesidir (Emre, 2013: 28). Bu devirde yapılan çalışmalar her ne kadar küçük çaplı gibi görünse de daha sonra yapılacak uygulamalar açısından bir basamak oluşturduğu için önemlidir.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarına bakıldığında ülke savaştan yeni çıktığı için genel olarak ekonomik sıkıntılar yaşanıyordu. Dolayısıyla kadınların da ekonomik ve sosyal katılımları sınırlı düzeydeydi. Fakat böyle bir ortamda dahi kadınlara yönelik çalışmalar ihmal edilmemiş, önemli kanunlar çıkarılmıştır. Pek çok Batılı ülkede kadınların seçme

ve seçilme hakkı yokken, ülkemizde kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Bu doğrultuda 1930 senesinde önce yerel seçimlere katılma hakkı, ardından da 1934 senesinde milletvekili seçme ve seçilebilme hakkı kazanarak, erkeklerle eşit şekilde parlamentoda yer alabilmişlerdir. Fakat kadınların bu sürece dâhil olabilmeleri ile öğrenim düzeyleri, sosyal ve ailevi yapıları paralellik göstermektedir. Nitekim bu dönemde de toplumda siyasette erkek egemen bir havanın esmesi, eğitim seviyesindeki düşüklük, hatta okuma-yazma oranının bile çok geri olması kadınların siyasi alanda boy göstermesine bir süre mani olmuştur denebilir (Sarı, 2017: 1194).

Cumhuriyet döneminde kadının statüsü her anlamda yükseltilmeye çalışılmış, genel eşitsizlik yasaları giderilmeye çalışılmıştır. Ekonomik, sosyal, kültürel her alanda kadınlara da erkeklerin yararlandığı olanaklardan yararlanma hakkı verilmiştir. Bir nevi kadınlara cinsiyetçi olarak değil birey olarak yaklaşılmaya başlanılmıştır. Kendi kimliklerini yaşamalarına imkân sağlanmıştır. Sadece mecliste değil, miras hukukunda da, kişiler hukukunda da, ticaret hukukunda da eşit haklara kavuşmuştur (Emre, 2013: 30).

Ülkemizde kadının ekonomik hayata dâhil olmasına yönelik araştırmalar ise dünyada olduğu gibi daha çok 1980'lerden itibaren yapılmaya başlanmıştır. Ülkemizde kadının iş dünyasına dahil olmasına ve ülke ekonomisine katkısına yönelik araştırmaların artmasında şüphesiz ki OECD, AB, BM gibi global kuruluşların kadın girişimcilere yönelik geliştirdikleri politikalar ve istatistiki veriler etkili olmuştur denebilir (Öztürk, 2016: 67).

Diğer yandan ülkemizde son yıllarda kadının iş yaşamındaki yeri ile ilgili çalışmaların sayısında da artış gözlemlenmektedir. Bu çalışmalar hem kadınların iş hayatındaki mevcut durumlarını tespitiye yönelik hem de daha fazla yer edinmelerine yönelik çalışmalar olmaktadır. Mesela 2007 senesinde evde üretim yapan kadınlara Gelir Vergisi Kanunu'nda değişiklik yapılarak vergiden muafiyet getirilmiştir. 2007-2013 yılları arasını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planında da kadın girişimciliğini destekleyici kararlara yer verilmiştir. Bankalar kredi programlarında kadın girişimcileri destekleyecek şekilde düzenlemeler getirmişlerdir. Bu kapsamda Halk Bankası'nın uygulamaya koyduğu "Girişimci Destek Paketi"nden söz edilebilir. Yine Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği de kadın girişimcilerle ilgili daha ağırlıklı ve kapsamlı çalışmalar yapabilmek için Kadın Girişimciler Kurulunu kurmuştur. Ayrıca KOSGEB, İŞKUR,

Çalışma Bakanlığı da kadın girişimciliği konusunda son yıllarda daha kapsamlı çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Sivil toplum örgütleri, halk eğitim merkezleri, yerel yönetimler de kadınlara mesleki eğitim ve girişimcilik eğitimi hizmeti vermektedir (Soysal, 2010: 96).

2.4. KADIN GİRİŞİMCİ TİPLERİ

Kadın girişimciler duygusal, düşünsel ve sosyal tutum ve davranışlara uygun olarak erkek girişimcilerden biraz daha farklı girişimcilik tiplerinde sınıflandırılmaktadırlar. Kadınların girişimcilik tarzları dikkate alınarak kadın girişimci tipleri dört kategoride sınıflandırılmaktadır.

2.4.1. Geleneksel Kadın Girişimci

Geleneksel kadın girişimci tipi, klasik kadın girişimci olarak da bilinmektedir. Bu girişimci tipi, cinsiyet rollerine ve yüksek düzeyde girişimcilik ideallerine bağlı kadın girişimcileri kapsamaktadır. Motivasyon kaynağı para kazanma gereksinimi olmakla birlikte, geleneksel aile rolünü de esas almaktadır. Genellikle evli kadınlar olarak iş ve aile hayatı arasında denge sağlamaya çalışırlar. İş ile ilgili sorumluluk tamamen kendisinde olup, ortağı varsa dahi sınırlı destek almaktadır. Çoğunlukla konuk evi, sekreterlik, bakım ajansı, restoran, yemek fabrikası ve kuaför salonuna sahiptirler (Marangoz, 2012, s.101-102).

Türk kadınlarının seçtikleri meslek dalları itibariyle daha çok geleneksel ve aileci kadın girişimci tipine girdiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda Türk kadın girişimcileri daha çok hizmet sektöründe ve tekstil gibi, temizlik gibi hafif sanayi dallarında çalışmaktadırlar. Ayrıca Türk kadınları daha çok küçük ölçekli işletmelere sahiptirler (Morçin, 2013: 172).

2.4.2. Aileci Kadın Girişimci

Aileci kadın girişimci tipi, aile içindeki rol ve sorumluluklarına oldukça bağlıdır. Bu girişimci tipinde ailevi işler iş hayatından önce gelmektedir. Bu nedenle girişimcilik idealleri geleneksel kadın girişimci tipinden düşüktür. Bu tip kadınlar ailelerinin uygun

gördüğü işleri yapmaktadırlar. Aileci kadın girişimci tipinde ailede kadının sorumluluğu arttıkça girişimcilik eğilimi de azalmaktadır. Örneğin çocuk sayısı arttıkça bu kadınlarda girişimcilik ideali de azalmaktadır. Erkeklerde ise tam tersine çocuk sayısı arttıkça ev geçindirme sorumluluğu da arttığından girişimcilik faaliyetleri de artmaktadır. Bu girişimci tipi için ailesindeki rolü her şeyden önce geldiği için girişimciliği yan iş olarak görür. Bu sebeple girişimcilik hedefleri çok tutkulu değildir (Öztürk, 2016: 38).

2.4.3. Yenilikçi Kadın Girişimci

Bu kadın girişimci tipi, girişiminin büyümesinin ve hedeflerinin gerçekleşmesini öncelikli olarak görür. Geleneksel cinsiyet rolleri ise ikinci sıradadır. Bu kadın girişimci tipi genellikle eğitim seviyesi yüksek, teknoloji ile arası oldukça iyi olan, ekonomik özgürlüğüne düşkün kadınlardan oluşmaktadır. Genellikle satış ve pazarlama, reklamcılık, basın ve halkla ilişkiler gibi meslek dallarında faaliyet gösterirler (Onay, 2013: 35).

2.4.4. Köktenci Kadın Girişimci

Köktenci kadın girişimci tipinde hem girişimcilik hem de ailevi roller eşit önemdedir. Bu kadın tipi her alanda erkeklerle kendini eşit görür ve girişimcilikte kadın olması motivasyon kaynağıdır. Çoğunlukla kadın hareketlerine yönelik basın, yayın, perakende satış, eğitim ve küçük ölçekli imalat gibi sektörlerde faaliyet gösterirler (Marangoz, 2012: 103).

Bu dört kadın girişimci tipi aşağıdaki şekilde tablollaştırarak aktarılabilir.

Tablo 6. Kadın Girişimci Tipleri

Kadın Girişimci Tipi	Özellikleri	Girişim Alanları
Geleneksel Kadın Girişimci	Hem girişimcilik ideallerini hem de geleneksel cinsiyet rollerini aynı ölçüde yerine getirmeye çalışır.	Konuk evi işletmeciliği, sekreterlik, bakım ajansı, restoran, yemek fabrikası, kuaför salonu v.b.
Aileci Kadın Girişimci	Geleneksel rolünü girişimci rolünden üstün tutan ve girişimciliği bir yan iş gören girişimcilerdir.	Uzun vadeli, küçük ölçekli işler yaparlar ve daha çok evde üretilen ürünlerin ticaretiyle uğraşırlar.
Yenilikçi Kadın Girişimci	Girişimci rolünü, geleneksel rolünden daha üstün tutan ve öncelikli hedefi işini büyütmek olan girişimcidir.	Yüksekokul mezunu kadınların istihdam edildiği alanlar, pazar araştırmaları, reklam, halkla ilişkiler ve basın.
Köktenci Kadın Girişimci	Kadınların ikinci plana atılmasının önüne geçmeye çalışan ve işini bu amaca hizmet eden bir araç olarak gören girişimcidir.	Basın, yayın, perakende, satış, eğitim ve küçük ölçekli imalat işleri.

Kaynak: Morçin, S.E. (2013). Türk Kültüründe Kadın Girişimciliği: Kavramsal Bir Değerlendirme. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 8(2), s. 172

2.5. KADIN GİRİŞİMCİLERİN ÖZELLİKLERİ

Günümüzde kendi fikirlerini hayata geçirerek, kendi işletmesini kurmak isteyen kadınların sayısının artmasıyla, kadın girişimci sayısı da fazlaşmıştır. Bu artışla birlikte kadın girişimcilerin özellikleri de şekillenmiştir.

İngiltere’de gerçekleştirilen bir çalışmada çalışanların patronlarını ifade etmeleri ve nasıl bir patron istediklerini anlatmaları istenmiştir. Çalışma sonucunda çalışanların kadın patronu erkek patrona daha çok tercih ettikleri görülmüştür. Bunun nedenleri olarak da pek çok özellik çalışmada belirtilmiştir (Örücü vd., 2007:117-135)

Çalışmada sıralanan özellikler kadın girişimcilerin, yöneticilerin özellikleri olarak değerlendirilebilir. Bunlar:

- Kadınlar bir iş için erkeklerden daha fazla çaba harcarlar ve daha dikkatli davranmaktadırlar.
- Kadınlar çalışanların eğitiminde erkeklerden daha iyidir.
- Kadınların bir işi öğretme vasfı daha çok gelişmiştir.
- Kadınların yeni bir duruma veya değişime ayak uydurması daha kolaydır.
- Kadın yöneticilerin çalışanlarını işe motive etme kabiliyeti daha yüksektir.
- Kadınlar daha üretken ve yeniliklere daha çok açık oldukları için bu özellikleri iş dünyasına da olumlu olarak yansımaktadır.
- Kadınların sezgi ve gözlem güçleri daha gelişmiş olduğu için bu özelliklerini iş hayatına yansıttıklarında daha başarılı sonuçlar alınmaktadır.
- Kadınların iletişim kabiliyetinin yüksek olması da yöneticilik anlamında daha başarılı sonuçlar almalarını sağlamaktadır.
- Kadınların problem çözme yaklaşımları ve tarzları bir yönetici olarak erkeklerden kadınları daha başarılı yapmaktadır.
- Kadın yöneticiler daha açık bir yaklaşım tarzı sergilemektedirler.
- Kadın yöneticiler erkeklere göre çalışma ortamında daha eğlencelidirler.
- Kadın girişimciler iş yaşamında daha çabuk ve kesin karar verebilmektedirler.

Yukarıda belirtilen maddeler bize kadınların kendilerine has olan güçlü özelliklerini girişimcilik hayatına aktarabildikleri takdirde başarılı bir girişimci olmalarının en az erkek girişimciler kadar mümkün olduğunu ortaya koymaktadır.

Girişimci kadınların ortak özelliğine bakıldığında daha çok cinsiyete dayalı iş yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Bunda toplumsal ve kültürel yapının da etkili olduğu söylenebilir. Nitekim toplumda kadın işi ve erkek işi gibi meslekleri kategorize etme eğilimi vardır. Dolayısıyla kadınlar, daha çok hizmet ve perakende sektörünü tercih etmektedirler (Yelkikalan, 2005: 50). Çünkü bu sektörler daha az sermaye ve donanım gerektirmekte ve kadınların hem iş hem de aile hayatını beraber sürdürebilmesini sağlamaktadır.

Diğer taraftan girişimcilik konusuna ya da meslek dallarına cinsiyetçi yaklaşılmalıdır. Çünkü mesleklerin cinsiyeti olmaz. Ülkelerin kalkınma seviyelerinin artırılması için girişimciliğin teşviki önemlidir. Bu anlamda bir ülkedeki girişimci sayısının artırılması da kadının kendine has özelliklerinin iş yaşamında değerlendirilebilmesiyle mümkündür. Son yıllarda toplumda bu anlayışın gelişmesiyle beraber kadın girişimciler, iş sahasında kendilerine yer edinmeye başlamıştır (Yelkikalan, 2005: 50).

2.6. KADINLARI GİRİŞİMCİ OLMAYA YÖNLENDİREN FAKTÖRLER

Kadınları girişimci olmaya yönlendiren nedenler hem olumlu hem de olumsuz olabilmektedir. Olumlu nedenler daha çok başarıma arzusunun tatminine dayalı olurken olumsuz nedenler daha çok ihtiyaç temelli olmaktadır. Kadın girişimcilerin iş kurma nedenleri birbirinden farklı olmakla beraber, ortak nedenler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Nedenleri

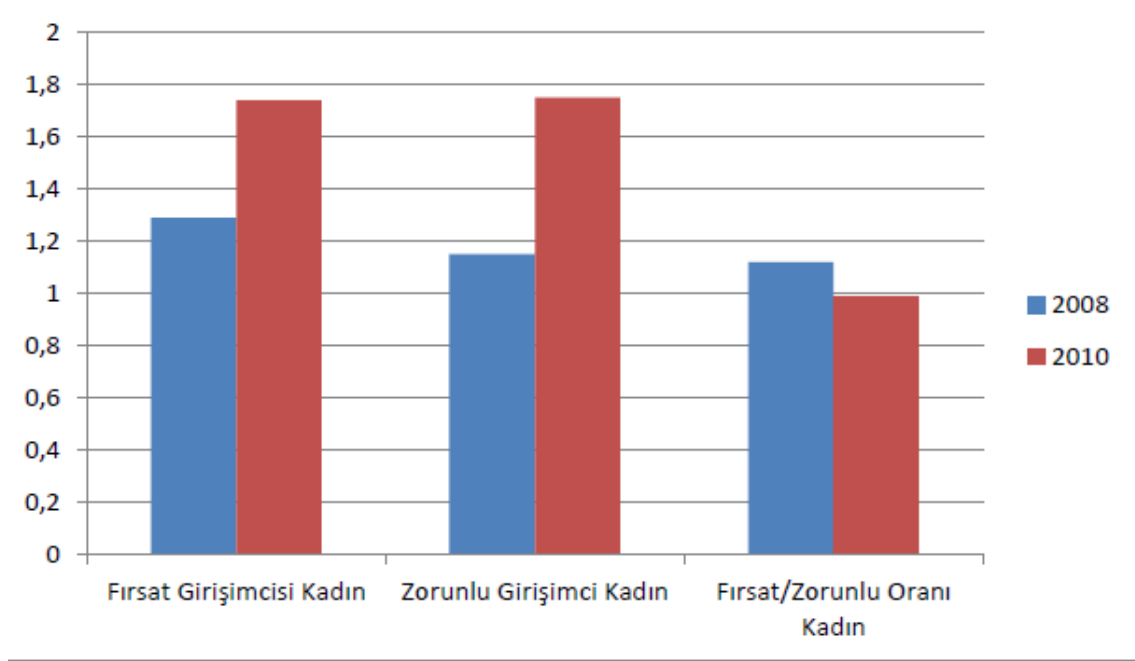
Nedenler	<ul style="list-style-type: none"> • Bir iş sahasıyla ilgilenmek : %35 • Ev kadını olmaktan sıkılmak : %17 • Yer değiştirme : % 13 • İşte hüsran : % 11 	
Motivatörler	<p>En güçlü motivatörler</p> <hr/> <p>Zayıf motivatörler</p> <hr/> <p>Diğer motivatörler</p>	<p>Bağımsızlık Başarı</p> <hr/> <p>İş tatmini Ekonomik gereksinim Bazı güvenlik etmenleri</p> <hr/> <p>Fırsat, statü, para, güç</p>
Yetenekler	İnsan kaynakları, pazarlama, yeni fikir-ürün üretimi, iş süreçleri, planlama/strateji/organizasyon ve finans yönetiminde iyi olmak istemektedirler.	

Kaynak: Öztürk, M.D. (2016). Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, s. 49

Tablo 7’de de görüldüğü üzere Türk kadının iş kurma nedenleri motive eden etmenler ve yetenekler baz alınarak incelenmiştir. Yapılan araştırmalara göre Türk kadın

girişimcileri iş kurmaya yönelten nedenler bakımından yabancı kadın girişimcilerden ayıran en önemli farklardan bir tanesi ev hanımlığından sıkılmış olmalarıdır. Ancak genel olarak bakıldığı zaman kadınların asıl girişimcilik nedeni, bir iş sahasına ilgi duymaları ve bu yönde çalışmak istemeleridir. Bu doğrultuda kadın girişimcilerin ilgilendikleri ve bilgi sahibi oldukları konularda girişimde buldukları sonucuna ulaşılabilir (ztrk, 2016: 49).

Grafik 1. Türkiye'deki Fırsatçı ve Zorunlu Girişimcilerin Toplam Aktivite Göstergeleri Oranı

Kaynak: Öztürk, M.D. (2016). Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve çözüm nerileri. İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, s. 50

Yukarıdaki grafik, girişimci kadınların fırsat girişimcisi ya da zorunlu girişimci olma oranlarını göstermektedir. 2008 ile 2010 yılı oranlarının karşılaştırıldığı tabloda 2010 yılında daha fazla kadının zorunlu nedenlerle girişimcilik aktivitelerinde bulunduğunu gösteren Fırsat/Zorunlu Oranı’nın 1,12’den 0,99’a düşmesi, ülkemizde kadının geleneksel olarak düşük seviyeli bir insan kaynağı olarak algılandığı ve daha çok yarı zamanlı işlerde çalışmasının uygun olduğu, ocuk sahibi olduktan sonra iş hayatına son vermesi gerektiği şeklinde oluşan kanı ve iyi eğitim alan kadınların kendi işlerini kurmak yerine ücretli olarak çalışmayı tercih ettikleri görüşü ile açıklanmaktadır. Yapılan

araştırmalara göre kadınları girişimciliğe iten ve çeken nedenler, gelişmekte olan ülkelerde aynı oranda etkili olurken, gelişmiş ülkelerde daha çok, çeken nedenler etkili olmaktadır (ztrk, 2016: 50).

2.6.1. Kadınları Girişimci Olmaya İten Faktörler

Kadınları girişimci olmaya iten faktörler; ek gelir ihtiyacı, aile fertlerinden birisinin vefatı, boşanma, aile içindeki sorun ve sıkıntılar, gelir adaletsizliği, mesleki ayırım, çalışma koşullarının kötülüğü, erkek ve kadın çalışanlar arasındaki gelir adaletsizliği, ekonomik sıkıntılar, cam tavan sendromu (kadınların üst kademe yönetim pozisyonlarına ulaşmasını engelleyici davranışsal ve örgütsel n yargılardan kaynaklanan görünmez yapay engeller), terfideki engellemelerin sebep olduğu işteki hayal kırıklığı gibi nedenlerdir (Keskin, 2014: 74). Küresel Girişimcilik Endeksi (GEM) ise iten faktörleri “ihtiyaç girişimciliği” olarak tanımlamakta ve girişimciliğin yetersiz ve olmayan seçeneklere bir tepki olarak ortaya çıktığını ileri sürmektedir (Ersarı, 2015: 17).

Türkiye’de kadınların girişimciliğine bakıldığında hane başına düşen gelirin azalmasına paralel olarak uygulanan politikalar ile küçük işyeri kurma eğiliminde oldukları görülmektedir. Kadınların ekonomik yaşamda daha fazla yer almasını sağlayan etmenler hem hane başına düşen gelirin azalması hem de kadınların ücretli bir işte çalışma çabalarıdır (Demir, 2015).

Kadınları girişimciliğe iten nedenler arasında küresel krizler de gösterilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) alışmasına göre Aralık 2007 ile Aralık 2008 arası dönemde erkek istihdamı 160 bin kişi azalmış, kadın istihdamı ise 250 bin kişi artmıştır. Bu dönemde gerçekleşen küresel kriz ve Türkiye’nin ekonomik şartlarına göre erkek istihdamındaki azalma olağan karşılanabilir. Fakat aynı dönemde artan kadın istihdamının neredeyse tamamı hizmet sektöründe işe başlamıştır. Bu artışın 136 bini ise “kendi hesabına çalışanlardan” oluşmaktadır (Grsel vd., 2009. s.2).

2.6.2. Kadınları Girişimci Olmaya Çeken Faktörler

Kadınları girişimciliğe çeken faktörler; yaşamdan memnuniyet düzeyini daha da artırma isteği, kendini gerçekleştirme, başarıma arzusu, bağımsızlık isteği, kendi hayatına yön verebilme isteği, hırs, kendini geliştirme isteği, esnek çalışabilme isteği, ekonomik bağımsızlık, kendi kaderini kontrol etme isteği gibi sebeplerdir (Keskin, 2014: 74). Küresel Girişimcilik Endeksi (GEM) tarafından “fırsat girişimciliği” olarak isimlendirilmektedir (Ersarı, 2015: 18).

Ayrıca devlet teşvikleri, aile ve yakın çevrede yer alan başarılı rol model kadın girişimciler kadınların girişimciliğe yönelmesinde olumlu katkı sağlayarak çeken faktörler arasında yer almaktadır (Öztürk, 2016: 52).

Kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörlerin çoğu ortak olsa da ülkeden, ülkeye kültürel ve ülke şartlarına göre farklılıklar da görülmektedir. Çünkü girişimcilik ruhunun oluşmasında toplumun kültür yapısının önemli bir etkisi vardır. Birey adeta içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerinin taşıyıcısı konumundadır. Bir toplumdaki ekonomik gelişmişlik düzeyi de girişimcilik ruhu ile yakından ilgilidir (Keskin, 2014: 75).

2.7. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNDEKİ GELİŞMELER

Girişimciler yaşadıkları sosyal ve ekonomik çevrenin bir ürünüdürler. Her ne kadar girişimciliğin kişinin yetenekleri ve eğitimi ile ilgisi varsa da tek başına bu öğeler yeterli değildir. Kişinin kendi beceri ve eğitiminden daha çok girişimcilik özelliklerini, niteliklerini içinde yaşadığı toplum belirlemektedir. Dolayısıyla bilhassa ataerkil ve geleneksel aile yapısının yaygın olduğu ülkemizde girişimciliğin gelişimindeki en temel engel mevcut aile yapılarıdır (Ceylan ve Demircan, 2002: 2).

Günümüz ekonomik şartlarında bir ailede sadece erkeğin çalışarak ailesinin geçimini sağlaması neredeyse olanaksız hale gelmiştir. Bir ailenin tüketime yönelik ihtiyaçları eskiye nazaran oldukça fazladır. Bu durum da kadının toplumsal rollerinin fazlaşmasına sebep olmuştur. Kadının anne ya da eş olma sorumluluğuna ailenin geçimine katkı sağlama sorumluluğu da eklenmiştir. Bu bağlamda kadınları girişimciliğe iten sebeplerin başında ekonomik zorluklar gelmekle beraber, kadınları bağımsız olarak

çalışma duygusu da girişimci olmaya itmektedir. Son yıllarda kadın girişimciliğinin artışıdaki sebeplerden birisi de genel olarak eğitim seviyesinin yükselmesi, köyden kente göçlerle beraber kız çocuklarının okuma oranının artmasıdır. Ayrıca kız çocuklarının okutulmasına yönelik yürütülen kampanyalar da etkili olmuştur (Kutlu, 2006: 114). Bu doğrultuda konu ile ilgili okulların ders programlarının içeriklerinin de çocuklara girişimcilik özellikleri kazandıracak şekilde düzenlenmesinin de yararlı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de her ne kadar son yıllarda kadın girişimciliğinde önemli bir artış yaşansa da hâlâ iş dünyasındaki kadın girişimci sayısı yeterli seviyede değildir. Bunda toplumdaki cinsiyetçi yaklaşım ve ataerkil yapılanma etkilidir. Bu durum bazı bölgelerde kadının arka plana itilmesine ya da bastırılmasına sebep olmaktadır (Tekin, 2012: 29). Kadın girişimciliğinin artırılmasına yönelik olarak öncelikle toplumdaki cinsiyetçi yaklaşım kırılmalıdır. Kadın-erkek eşitliğine yönelik eğitimler verilmeli, bu eşitliği kısıtlayan sebepler tespit edilerek kaldırılması için gerekli adımlar atılmalıdır. Kadının toplumsal statüsünün yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır (Sallan Gül ve Altındal, 2016: 1367). Kadın girişimcilere yönelik teşvik programları hazırlanmalıdır. Çünkü kadınların iş dünyasında yok sayılması ya da önemsenmemesi istihdam ve ekonomik kalkınma açısından oldukça büyük bir kayıptır (Kutlu, 2006: 114-115). Fakat kadın girişimcilere yönelik teşviklerin başarıya ulaşması öncelikle kadınların eğitimi ve halkın toplumsal cinsiyetçilik yönünden eğitiminden geçmektedir. Çünkü sorunun temeline inilmeden verilecek devlet desteğine kadın talep oranı ne yazık ki düşük olacak, istenilen verim alınamayacaktır.

Türkiye’de kadın girişimcilere yönelik devletin, sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası kuruluşların verdiği desteklerde 1990’lardan bu yana ciddi oranda artış yaşanmıştır. Ülkemizde kadın girişimciliği üzerinde kapsamlı ve ciddi şekilde ilk kez 1992 yılında durulmuştur. Kadın girişimciliğinin nasıl destekleneceği, kredi olanakları, kadın girişimciliğine özendirme ve destek hizmeti sağlama gibi konular ele alınmıştır (Arıkan, 2016: 139).

Girişimciliği bir süreç olarak değerlendirebiliriz. Bu süreçte girişimcilik pek çok durumdan etkilenebilir. Girişimcilik; ülke şartlarından, hükümet politikalarından, siyasi yapıdan, destek ve teşvik programlarından, özel sektörün ülkedeki durumundan, sivil

toplum kuruluşlarının kadın girişimciliğini destekleme durumundan vb. etkilenebilir (Arat, 1993: 204). Günümüzde de ülkemizde gerek hükümet kanalıyla gerekse sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla kadın girişimciliğini destekleyen kurum ve kuruluşlar mevcuttur.

2.7.1. Kadın Girişimcilere Hükümetin Verdiği Destekler

Günümüzde hükümetin verdiği destekler ve yürüttüğü çalışmalar ile iş dünyasında kadın girişimci sayısı fazlalaşmıştır. Fakat toplumun ataerkil yapısı kadınların kuruluş sermayesine ulaşmasında zorluklar yaşamalarına sebep olmaktadır (Öztürk ve Arslan, 2016: 14). Günümüzde devlet, çeşitli kurumlar aracılığıyla kadın girişimciliğini desteklemektedir. Bu kurumlardan bazıları şunlardır:

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB): Ekonomide küçük ve orta ölçekli işletmelerin etkinliğini artırmak, piyasayla rekabet güçlerini artırmak için 3624 sayılı Kanunla 20 Nisan 1990 tarihinde kurulmuştur. KOSGEB, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile alakalı bir kamu kuruluşudur. Ayrıca tüzel kişiliğe sahip olmakla birlikte tüm işlemlerinde özel hukuk hükümlerine bağlıdır (Öktem vd., 2007: 54).

KOSGEB'in, yeni faaliyete başlayan küçük işletmeleri destekleme işlevi vardır. Fakat KOSGEB'in desteğinden faydalanabilmek için KOSGEB'in eğitimlerine katılmak gereklidir. Bu eğitimleri KOSGEB iş kurma ve işletme süreciyle ilgili danışmanlar ve eğitimlerle vermektedir. KOSGEB'in verdiği eğitimleri başarıyla tamamlayan katılımcıların hazırladıkları iş projeleri ya da iş planları onaylanırsa KOSGEB desteğinden faydalanabilmektedirler. KOSGEB desteği için en fazla üç yıllık bir sözleşme yapılmakta, sözleşme kapsamında makine ve teçhizat ile çeşitli donanım masrafları karşılanmaktadır (İlter, 2008: 122).

Verdiği desteklere örnek olarak; "İş Geliştirme Merkezi Desteği", "Yeni Girişimci Desteği", "İhracat Amaçlı Yurtdışı İş Gezisi Katılım Desteği", "Yabancı Danışman Desteği Programı" gösterilebilir. KOSGEB son senelerde kadın girişimciliğini desteklemeye yönelik faaliyetler de gerçekleştirmektedir (Güleç, 2011: 53).

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında bir Çerçeve Anlaşması imzalanmış ve AB Katılım Öncesi Mali Yardım 2005 Yılı Programlaması kapsamında “Kadın Girişimciliği Destekleme” projesi oluşturulmuştur. Bu proje ile eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu doğrultuda kadınların kendi işlerini kurmaları için gerekli bilgi edinebilecekleri, ihtiyaç duyacakları donanımı ve altyapıyı edinebilecekleri merkezler oluşturulmuştur. Bu merkezler ilk önce Mersin, Çorum, Denizli, Bursa ve Ankara’da oluşturulmuştur. Ayrıca KOSGEB Hazine Müsteşarlığı’nın ev kadınlarına yönelik fonlarının Halk Bankası vasıtası ile dağıtılmasında aracı kuruluş görevi üstlenmiştir. Bu programdan faydalanmak için KOSGEB’e 3.455 mikro girişimci kadın başvurmuştur (İlter, 2008: 123).

2010 senesinde KOSGEB tarafından geliştirilen ortaklık modelinin uygulanmaya başlanmasıyla ülke genelinde girişimcilik ile ilgili verilen eğitimler de yaygınlaşmıştır. Uygulamalı girişimcilik eğitimleri ile katılımcı sayıları 2010 yılından 2014 senesine kadar düzenli artış göstermiştir. 2010-2014 yılları arasında KOSGEB’in uygulamalı girişimcilik eğitimlerine katılanların sayısı toplamda 290.035’i bulmuştur. Tablo 8’de yıllara göre dağılım verilmektedir.

Tablo 8. KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri-Yıl Bazında

Yıl	Program Sayısı	Katılımcı Sayısı
2010	309	11.584
2011	1.404	48.145
2012	1.822	57.192
2013	2.531	86.309
2014	2.524	86.805
Toplam	8.590	290.035

Kaynak: KOSGEB Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018), s. 30

2016 senesinde ise yürürlüğe konulan hibe programı ile uygulamalı girişimci eğitimi verilmesi kararlaştırılmıştır. Programdan KOBİ’ler, girişimciler ve işletici kuruluşlar (iş geliştirme merkezini yönetmek üzere kurulan tüzel kişilik)

yararlanabilmektedir. Bu doğrultuda, program kapsamında uygulamalı girişimcilik eğitimi, yeni girişimci desteği, iş geliştirme merkezi (İŞGEM) desteği ve iş planı ödülü yer almaktadır. Uygulamalı girişimcilik eğitimlerinden yararlananlar, kendi iş fikirlerine dair iş planlarını hazırlayabilecek bilgi ve deneyim kazanmaktadırlar (KOSGEB, 2017). Bu eğitimlerden yararlananlar, 2017 yılı itibari ile 50 bin TL'ye kadar hibe ve 100 bin TL'ye kadar sıfır faizli ve geri ödemeli desteklerden yararlanarak kendi işletmelerini kurabilmektedirler. Girişimci Destek Programından; uygulamalı girişimcilik eğitimi tamamlamış olanlar veya İş Geliştirme Merkezinde (İŞGEM) yer alan girişimciler yararlanabilmektedir. Bu programdan özellikle kadın pek çok kadın girişimci istifade etmiştir (Çetinkaya ve Ay, 2017: 22).

İŞKUR: İŞKUR tarafından nitelikli iş gücü yetiştirilmesi ve iş gücünün istihdamına yönelik girişimcilik kursları, meslek eğitimleri ve danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Düzenlenen kursların pek çoğu da istihdam garantilidir. İŞKUR eğitimleri Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Halk Eğitim Merkezleri'nde verilmektedir. Kadın ve genç kızların ekonomik ve sosyal hayata katılımını artırıcı programlara da ağırlık verilmektedir. Ayrıca verilen eğitimlerle kadınların sosyo-kültürel anlamda da gelişimi hedeflenmektedir (Aktaş, 2017).

Ticaret ve Sanayi Odaları (TSO): TSO'nun esnaf ve küçük sanatkârların sicilini tutmak, oda üyelerinin mesleki, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını tespit ederek bu ihtiyaçlara göre hizmet vermek, çeşitli eğitim seminerleri düzenleyerek üyelerin mesleki gelişimine katkı sağlamak gibi görevleri vardır. Bunun yanında üyeleri ile ilgili hukuki düzenlemelerde hükümete görüş bildirmek gibi işlevi de vardır (Güleç, 2011: 53).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB): Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), ticari işletmelerin üye olduğu bir kuruluştur. Üye işletmelerin birinci sınıf bilanço tutması en az beş çalışanı bulunması gereklidir. Yani küçük işletmeler kuruluşa dâhil olamamaktadır. Ayrıca üyelerin, yıllık en az 1.0 milyar TL alış ve (yaklaşık 23.000 \$), 1.2 milyar TL (yaklaşık 27.000 \$) satış hacmine de sahip olmaları gerekmektedir. Bu koşulları her işletmenin gerçekleştiremeyeceği açıktır. Dolayısıyla TOBB'a üyelik gelecek vaat eden, yıllık cirosu yüksek bir işletme olmayı gerektirmektedir. Fakat son senelerde TOBB'un mikro işletmelere ilgisi artmaya başlamıştır (Başbakanlık, 2000: 155).

TOBB'un misyonuna bakılacak olursa, TOBB sanayi ve ticaret sektörünü uluslararası ve bazı yerel platformlarda temsil etmektedir. Ayrıca TOBB bünyesinde "Kadın Girişimciler Kurulu" bulunmaktadır. Bu kurul sayesinde kadın girişimcilere yönelik çözüm önerileri getirilmekte ve kadın girişimciliğini desteklemeye yönelik faaliyetlere ön ayak olunmaktadır. Kurul sadece istişari anlamda değil kadın girişimcilere eğitim desteği ve fikirlerin hayata geçirilmesinde de destek olmaktadır (Güleç, 2011: 57; Aktaş, 2017).

TOBB Kadın Girişimciler Kurulu'nun bazı faaliyetlerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Güdek, 2016: 67):

- Girişimci ruhu taşıyan bireylere, bu özelliklerini kullanabilmeleri ve fikirlerini hayata geçirmelerine yardımcı olmak. İş kurma sürecinde ve işin sürekliliğinin sağlanmasında, işletmenin geleceğe kalmasında kişiye gerekecek temel bilgiler vermek ve devamında çeşitli konferanslar, danışmanlık hizmetleri ve eğitimlerle hizmet vermek.
- Kadın girişimcilerin iş tecrübesi edinmeleri için deneyimli girişimcilerin yanında staj yapabilme olanağı sunmak,
- Girişimcilerin vizyonunun gelişmesi için AB ülkelerindeki girişimcilerin yanında kısa süreli de olsa staj imkânı sunmak,
- Yeni iş kuranlara yardımcı olabilmek adına koçluk sistemi gibi belli süre deneyimli girişimcilerin destek olmasını sağlamak,
- TOBB ve illerdeki odaların öncülüğünde çeşitli illerde "Kadın Girişimci Eğitim ve Danışma Merkezleri" açmak ve bu merkezlerde özellikle AB ve diğer uluslararası kadın girişimci kaynakları konusunda araştırmalar, risk sermayesi, Euroawards gibi konularda danışmanlık yapmak,
- Kadın girişimcilik konusunda detaylı bilgileri ve olanakları güncel olarak sunan bir "Kadın Girişimciler Web Portalı" hazırlamak gibi çalışmalar yürütmektedir. TOBB Kadın Girişimciler Kurulu ile koordineli olarak faaliyet gösteren TOBB İl Kadın Girişimci Kurulları, Türkiye'nin 81 ilinde kurulmuştur.

Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu (TESK): TESK, kadınları odaların üst kademelerinde görevlendirmek yönünde bazı çabalar göstermiştir. Örneğin

İstanbul Kuaförler Odası'nın başkanı kadındır. TESK'in kadınlara yönelik bir başka çabası da çıraklık eğitimi alanında olmuştur. Kadınların çıraklık eğitimi programlarına katılımını artırmak için bu programların kadınların ulaşabileceği şekilde düzenlenmesi ve kadınların yoğunlukla bulunduğu sektörler (terzilik, kuaförlük, konfeksiyon gibi) çerçevesinde sınıflandırılması için çalışmalar yapılmıştır. Çıraklık eğitiminin kadınların ileride bu alanlarda bağımsız işletmeler kurabilmelerine destek olacağı düşünülmüştür (Başbakanlık, 2000: 157).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSSGM): Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü 1990 senesinde kurulmuştur. Kuruluş amacı kadının toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda statüsünü yükseltmek, çözüm önerileri getirmek, kadın erkek eşitliği anlayışını tüm alanlarda yayılmasını ve bu anlayışın toplum zihniyetine nüfuz etmesini sağlamak, sosyal hayatta kadının yerini daha güçlü hale getirmek ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkların önüne geçici faaliyetlerde bulunmak ve bunların kamu plan ve programlarına yansımalarına katkı sağlamaktır. Ayrıca Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı başta olmak üzere pek çok kurum ve kuruluş ile kadın politikaları hakkında koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür (İlter, 2008: 125).

2.7.2. Kadın Girişimciliğin Gelişmesine Katkı Sağlayan Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşları, kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunların çözülmesi sürecinde temel aktör rolünü üstlenerek, devletin bu konudaki eksiklikleri gidermesine öncülük yaparak konunun çözümünde etkili olabilirler. Türkiye'de de kadın girişimcilerin gelişimini destekleyen sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Aşağıda bunların önde gelenleri kısaca gözden geçirilecektir.

Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER): Kadın Girişimcileri Derneği 2002 Eylül ayında ülke genelinde faaliyette bulunmak maksadıyla kurulmuş, kâr elde etme amacı taşımayan bir dernektir. KAGİDER'in en temel amacı, kadınları ekonomik hayata katılımını artırmaktır. KAGİDER bu amacını gerçekleştirmek için "Girişimcilik Bilinci

Seminerleri” ve “Kadın Fonu” gibi projeler tertiplemektedir. KAGİDER tarafından iş dünyasına atılan girişimci kadınlar her aşamada desteklenmekte, iş projeleri desteklenmekte ve girişimcilik konusunda girişimci kadınlar teşvik edilmektedir. Yılda iki kere kadınlara yönelik “Girişimcilik Bilinci Seminerleri” düzenlenmekte ve seminerden sonra projesi olan kadınlar başvuruda bulunabilmektedir. Hayata geçirilmesi uygun bulunan projelere hem eğitim ve danışmanlık açısından destek olunmakta hem de her proje için 30 bin Avro’ya kadar maddi destek yapılmaktadır (Güleç, 2011: 53).

KAGİDER, 2002 yılından bu yana daha da gelişmeye devam etmektedir. Avrupa çapında 4000 kadın örgütlerinin üyesi olduğu Avrupa Kadın Lobisi’ne de üyeliği vardır. Brüksel’de bulunan ofisi aracılığıyla hem Türkiye için lobi faaliyetleri yapmakta hem de Avrupa Birliği ile diyalogda aktif rol oynamaktadır (Aktaş, 2017).

Türk Kadını Güçlendirme ve Tanıtma Vakfı: Dernek 1986 yılında İstanbul’da küçük bir hükümet dışı kuruluş olarak kurulmuş ve ardından bütün ülkeye yayılmıştır. Dernek, kadın ve çocuklara yönelik gelir getirici faaliyetler konusu üzerinde yoğunlaşmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın Halk Eğitim Merkezleri işbirliği yaparak altı köyde kadınlara dikiş, nakış, arıcılık, ipek böceği üretimi, kümes hayvancılığı ve yumurta üretimi branşlarında eğitim verilmesini hedefleyen bir proje uygulamıştır. Dernek ayrıca kurs sonrası üretimin ilk aşaması için kredi temin etmiş ve ürünlerin pazarlanmasında destek olmuştur (Başbakanlık, 2000: 162-163).

Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi (ABİGEM): Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi (ABİGEM), 2002 senesinde Avrupa Birliği himayesinde, TOBB ve EBSO’nun verdiği bölgesel desteklerle kurulmuştur. ABİGEM’in amacı KOBİ’lerin piyasa ile rekabet edebilme güçlerini artırmak, danışmanlık ve mesleki eğitim hizmetleri sağlayarak KOBİ’lerin potansiyellerini geliştirmelerine yardımcı olmak, böylece bölgesel kalkınmaya katkı sağlamaktır. Bu amaçla, Kocaeli, İzmir ve Gaziantep’te kurulmuştur. ABİGEM’in kadın girişimcileri desteklediği en önemli faaliyeti, “Kendi İşimi Kuruyorum” programıdır. Bu program ile kendi işini kurmak isteyen kadınlar desteklenerek, iş planı, pazar ve piyasa araştırması, finansal konularda bilgilendirilmektedir. Nitekim pek çok kadın yeni bir iş fikri ile yola çıkmakta, fakat süreçte kendisini nelerin beklediğini ya da izlemesi gereken aşamaları, iş akışını

bilmemektedir (Kutlu, 2006: 103-104). ABİGEM'in yürüttüğü çalışmalar sayesinde pek çok kadın ekonomik hayata kazandırılmıştır. Örneğin 2004-2005 yılları arasında ABİGEM'in programına 1643 kadın katılarak eğitim almış, bunlardan 27 tanesi kendi iş fikrini hayata geçirerek kendi iş yerini kurmuştur (İlter, 2008: 127).

Kadın Eğitim ve Kültür Derneği: Kadın Eğitimi ve Kültür Derneği 1970'lerin ortalarında kurulmuş, 1988 yılında ilgili vakıfla birleşmiştir. Birkaç maaşlı elemanı bulunan dernek, aktivitelerinin büyük çoğunluğunda gönüllülerden destek almaktadır. Dernek özellikle aile reisi kadın olan yoksul ailelere yiyecek, giyecek ve okul malzemesi sağlamaktadır. Dernek ayrıca çocuk bakımı, çevre, aile, sağlık ve hukuk konularında düzenli seminerler vermekte, dikiş, kumaş boyama ve nakış üzerine beceri geliştirme kursları düzenlemektedir. Dernek üyeleri kadının yerinin eş ve anne görevlerini üstlenmek üzere ev olduğu görüşünü savunmaktadır. Bu doğrultuda verilen destek tamamen eve yönelik aktiviteleri içermektedir (Başbakanlık, 2000: 165).

Türkiye Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD): TÜSİAD da pek çok faaliyeti ile özellikle genç iş adamlarını desteklemek amacıyla çalışmalar yürütmektedir. Özellikle Ömer Sabancı başkanlığında TÜSİAD'a bağlı olarak kurulan "Bilgi Toplumu ve Yeni Teknolojiler Komisyonu" ve bu komisyonun alt grubu "Girişimcilik ve Yenilikçilik Çalışma Grubu" önemli çalışmalar yapmaktadır. Örnek vermek gerekirse bu grup 20 Nisan 2004'te Boğaziçi Üniversitesi'nde "Girişimcilik Kongresi" verilmiş, bu kongre ile üniversiteli gençler ve iş adamları buluşturularak, gençler girişimcilik konusunda bilinçlendirilmiş, gençlerin fikirleri alınarak soruları cevaplandırılmıştır. TÜSİAD girişimcilikle ilgili araştırma raporlar yayınlamaya, toplantı ve seminerler düzenleyerek girişimcilikle ilgili toplumun pek çok kesimini bilgilendirmektedir. Bunun yanında çeşitli platformlarda görüş bildirerek dikkat çekmektedir. Kadın girişimciliğini de ekonomik, teknik ve proje anlamında desteklemektedir (Güleç, 2011: 56).

Kadının Sosyal Hayatını Araştırma Derneği: Kadının Sosyal Hayatını Araştırma Derneği 1953 yılında kurulmuş bir üyelik örgütüdür. Üyeleri elit, kent kadınlarıdır. Dernek 1970'li yıllarda devlet desteği almış ancak 1980'li yıllar boyunca askıya alınmıştır. Yakın bir tarihte dernek, İş ve İşçi Bulma Kurumu ve Ankara Üniversitesi

Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezi ile işbirliği içinde kadınlara yönelik bazı mesleki eğitim kursları vermeye başlamıştır. Kurslarda cilt bakımı ürünleri ve kıyafet satış teknikleri gösterilmektedir. Katılımcıların kurslara devam edebilmek için en az ilkokul diplomasına sahip olmaları gerekmektedir. Dernek bugün yeni ve özellikle genç üyeleri bünyesine almaya çalışmaktadır (Başbakanlık, 2000: 164).

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV): Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı 1986 senesinde kadınları ekonomik hayata kazandırmak ve kadınların yaşam şartlarını iyileştirmek amacıyla kurulmuş bir vakıftır. 29.01.2001 tarihli, 2001-2009 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına kuruluş statüsü bulunmaktadır. Özellikle dar gelirli ailelerdeki kadınların hayatta kalma deneyimleri ve yaşam mücadelesindeki yaratıcılıklarının önemsenmesi gereğinden hareketle çalışmaktadır. Bu doğrultuda çalışmalarını yoksul kadın ve çevrelerinden ilham alarak yürütmektedir denebilir (Kutlu, 2006: 106-107).

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, 1976 senesinde Muhammed Yunus tarafından kurulan ve Grameen Bank tarafından uygulanan mikro kredi sisteminin Türkiye’de uygulanmasına ön ayak olmuştur. Kurum dar gelirli kadınları hedef alarak kendi evinde ya da tezgâhında kendi işini yapmak isteyen kadınlara düşük miktarlarda krediler vermiştir. Bu kredilerin kuruma geri dönüş oranı %98 olmuştur (İlter, 2008: 130). Oranın yüksekliği göz önüne alınacak olursa verilen kredilerin amacına ulaştığı sonucu çıkarılabilir.

Türkiye Genç İşadamları Derneği (TÜGİAD): Türkiye Genç İşadamları Derneği ülkenin kalkınması için gerekli olan girişimciliği ve genç kuşağı bu konuda eğitmeyi misyon edinmiştir. Nitekim insanların hayata atılmadan evvel edinecekleri girişimcilik bilgisi, geleceklerine yön vererek, iş dünyasına hazırlıklı ve donanımlı olarak girmelerini sağlayacaktır. Bunun dışında girişimciliği ve kadın girişimciliğini destekleyici çalışmaları da vardır. Danışmanlık hizmetleri bunların en önemlisidir (Güleç, 2011: 56).

TÜGİAD’a üyelik şartları ve aidatlar TOBB’un şartlarına benzediğinden, TÜGİAD üyesi firmaların çoğu bu çalışmanın ilgi alanı içinde yer alan işletmelerden daha büyüktür. 700 TÜGİAD üyesinin yalnızca 90’ı kadındır. Genel olarak TÜGİAD, MKİ’lere ya da ayrıca kadın mikro işletmecilere hiçbir hizmet vermemektedir. TÜGİAD üyesi büyük ve

orta ölçekli firmaların, kadın mikro işletmeciler ile çıraklık, seminerler ve pazarlama konularında ilişkilendirilmesi mikro işletme geliştirme programlarında kayda değer bir girişim olabilir (Başbakanlık, 2000: 158).

Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV): Kadınlarla Dayanışma Vakfı, 1999 yılında yaşanan Marmara Depremi'nin ardından bölgede ekonomik bakımdan desteksiz kalmış kadınlara destek çıkmak amacıyla kurulmuştur. KADAV 2001 senesinde tüzel kişilik kazanmıştır. Kadınlarla Dayanışma Vakfı, kadınlara kendi ayaklarının üstünde durmanın, özgürleşmenin yollarını açmayı gaye edinmiş, sosyal ve ekonomik imkânlar ve araçlar konusunda kadınları elinden geldiğince desteklemeye çalışmıştır. Bu doğrultuda 2005 senesinde önemli bir adım atılarak KADAV'ın Yeni Adım Kadın Merkezi'nde İş ve İstihdam Birimi oluşturulmuştur. Birim ilk olarak Kocaeli Kadın İşgücü İhtiyaç Analizi çalışmasını yürütmüştür. Ayrıca kadınları işverenlerin öneri ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitmek, kadınları iş yaşamına hazırlamak da faaliyetleri arasındadır (Kutlu, 2006:104).

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği: Merkezi İstanbul'da bulunan Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği 1980 yılında kurulmuştur. Her ne kadar tasarımıda bir kadın organizasyonu olmasa da üyelerinin çoğu kadınlardır ve aktivitelerinin büyük çoğunluğu kadın ve çocuklar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, medeni kanunda, miras ve mülkiyet konularında kadına koruma sağlayabilmek için yasal reformu da desteklemektedir. Derneğin Anadolu'da 32, İstanbul'da 16 şubesi ve 5000'den fazla üyesi bulunmaktadır. Singer ile Halk Eğitim Merkezlerinin kadın hakları, girişimcilik, hukuk, çevre, çocuk bakımı ve diğer konularda seminerler düzenlediği projelere destek olmaktadır. Dernek aynı zamanda düşük gelirli kimseleri hedefleyen gıda ve sağlık programlarını da yürütmektedir. Dernek İstanbul ve diğer şehirlerde hızla yayılmaktadır (Başbakanlık, 2000: 161).

GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM): GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM), Sürdürülebilir İnsani Kalkınma prensiplerinden yola çıkılarak, GAP Bölge Kalkınma İdaresi, KOSGEB, Türkiye Kalkınma Bankası ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ortaklığında şekillenmiştir (İlter, 2008: 128). Temel amacı GAP Bölgesindeki kadın girişimciliğinin geliştirilmesidir. Başka bir deyişle kadın istihdamının artırılması, kadınlara ait işyeri sayısının artırılması,

kadınların kredi fırsatlarından yararlanmalarının önünün açılması temel amaçlar olarak sıralanabilir (Kutlu, 2006: 105). Bu amaçlardan elde edilmesi beklenen sonuç ise bölge kalkınmasının sağlanmasıdır.

Diğer taraftan GİDEM, Güneydoğu Anadolu Kadın Girişimcilik Danışma Kurulu'nu oluşturmuştur. Kurulun ofisi Diyarbakır'da hizmet vermektedir. Kurul ayda iki kere toplanarak GAP Bölgesindeki kadınların ekonomik ve sosyal katılımını tartışarak kadın girişimciliğinin artırılması için fikirler üretmektedir. Kurulun diğer önemli faaliyeti ise Diyarbakır'daki Sivil Toplum Kuruluşları için "Leonardo Programı"na proje geliştirmesidir. Söz konusu proje 14 bin Euro değerinde olup AB tarafından kabul edilmiştir. Diğer taraftan ABD'de faaliyet gösteren Kadın İçin Küresel Fon (GFW) kuruluşu GİDEM tarafından Diyarbakır'a davet edilmiştir. Davetliler, bölge ve Doğu Anadolu'dan kadın kuruluşu katılımcıları ile 29 Nisan 2005'te toplantı yapılmıştır. Girişimcilik konusunda istişari bir toplantı olmuştur (İlter, 2008: 128).

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı: Kadınların iş alanında karşılaştığı sorunların, çocuk bakımı ve ev içi sorumluluklarla da ilgili olduğunu dikkate alan Vakıf, aile planlaması, çocuk bakımı, beslenme ve benzeri konularda eğitim vermektedir. Vakıf aynı zamanda, kreşlerin yetersiz olması ve düşük gelirlili kadınların çocuklarını özel yuvalara yollayamamalarından kaynaklanan bir dizi sorunu, alternatif çocuk yuvası etkinliklerine destek vererek aşmayı hedeflemiştir. Bugüne kadar İstanbul'da üç gecekondu mahallesinde (Güngören, Pendik, Kocasinan) 250 çocuğun bakılabileceği kullanıcı-ebeveyn yönetiminde çocuk yuvaları kurulmuştur. İstanbul'un iki ayrı gecekondu mahallesinde de (Esenyurt ve Küçükçekmece) iki yuva daha kurulması planlanmıştır. Ancak, belediye yönetimlerinde iktidar arayışında olan siyasi partilerin bu çocuk yuvalarını tartışma konusu yaptıkları da bilinmektedir (Başbakanlık, 2000: 160).

Vakıf faaliyetleri son yıllarda annelere nasıl iş bulabilecekleri ve kendi işlerini nasıl kurabilecekleri konularında eğitim üzerine daha da yoğunlaşmıştır. Vakıf, kadınları aşağıdaki etkinlikleri içeren büyük kapsamlı bir projeyi yürütmek üzere harekete geçirmiştir (Başbakanlık, 2000: 160-161):

- Dayanışma grubu çalışması ve Hollanda'dan sağlanan fon aracılığıyla Vakıf, İstanbul'un gecekondü bölgelerinde yaşayan kadınların elışı ürünlerinin satıldığı bir dükkânın açılmasına destek olmuştur.
- KSSGM'nin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile yürüttüğü proje kapsamında, bir Doğal Gıda Merkezi (İstanbul-Tünel) kurulmasına ve kadınların işlettiği doğal gıda ürünlerinde yapılan yemeklerin satılıp, şirketlere dağıtıldığı bir işletmenin kurulmasına destek olmuştur. Bu merkezde, kırsal kesim kadınlarının ürettiği organik gıda ürünleri kentteki yoksul kadınlar tarafından ambalajlanarak satışa sunulmaktadır.

2.7.3. Kadın Girişimciliğın Gelişmesinde Yerel ve Sosyal Destek Grupları

Kadın girişimciliğine devlet ve sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra bazı yerel ve sosyal destek grupları da destek olmaktadır. Bunlardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Altındağ Kadın Dayanışma Vakfı: Altındağ Kadın Dayanışma Vakfı 1991 yılında kurulmuş ve 1993'te bir kadın sığınma evi açmıştır. 12 kadın ve çocuğu 6 ay kadar barındırabilecek sığınma evi, kurulduğundan bu yana 600'den fazla kötü muamele görmüş kadına destek vermiştir. Sığınma evinde maaşlı olarak bir sekreter, bir sosyal hizmetler uzmanı ve bir de psikolog çalışmaktadır. Vakfın 54 aktif kadın üyesi bağışların toplanması, etkinlik alanlarının genişletilmesi, diğer hükümet dışı kuruluş ve devlet kurumlarıyla bağlantı kurulmasında görev almaktadır (Başbakanlık, 2000: 161-162).

Uluslararası Ticari Bilimler Ekonomi Öğrenciler Birliğı (AIESEC) : AIESEC 1948 senesinden beri faaliyet gösteren çok eski bir kuruluştur. AIESEC, dünyanın en büyük yaratıcı, yenilikçi, profesyonel öğrenci organizasyonudur. AIESEC Bursa Şubesi'nde her sene "Ulusal Girişimcilik Kongresi" düzenlenmektedir. Bu kongrelerin düzenlenme amacı, girişimci olmak isteyenleri ya da girişimci olup da daha donanımlı olmak isteyenleri, girişimciliğı önemseyen kurumları ve kuruluşları bilgilendirmektir. Ayrıca bu kongrede girişimcilerin sorunlarına çözüm önerileri de getirilmektedir. Kongrenin düzenlenmesinde Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'nın da desteğı vardır. Söz konusu kongrelerde kadın girişimciliğı ile ilgili konulara da yer verilerek çözüm önerileri getirilmektedir (Güleç, 2011: 53).

Girişimci İş Kadınları ve Destekleme Derneği (ANGİKAD): ANGİKAD 2007 yılında Ankara'da yaşayan iş kadınları tarafından kuruldu. Derneğin temel işlevi kadınların iş yaşamında daha çok yer almasını sağlamak ve girişimcilikle alakalı her konuda kadınlara rehberlik etmektir. Derneğin 100 ün üzerinde üyesi vardır. Bu derneğe üye olan iş kadınlarının sektör yelpazesi oldukça geniştir. Turizm, sigortacılık, danışmanlık, telekomünikasyon, hukuk, peyzaj mimarisi bunlara örnek gösterilebilir. Derneğin merkezi Ankara'dadır. Üyeler arasından yine üyelerce seçilen bir başkan, sekreter ve saymandan oluşan gönüllü bir yönetim birimi vardır. Derneğin ücretli çalışanı bulunmamaktadır. (Başbakanlık, 2000: 158).

Marmara Üniversitesi Kadın İşgücü Araştırma Merkezi: 1990 yılında kurulan Merkez, kadının işgücüne katılımını araştırmaktadır. Ayrıca kadın ve siyasi örgütlenme, Türk hukukunda aile, ev işi, sosyal güvenlik gibi farklı pek çok konuda seminerler düzenlemektedir. Merkezde okuma-yazma düzeyini arttırmak üzere pratik kurslar da verilmektedir. Kursların bazıları ücretsizdir; diğerlerinden ise çok az bir ücret alınmaktadır. Kadınları nasıl birer girişimci olabilecekleri konusunda aydınlatacak kurslar da planlanma aşamasındadır. Merkez bu kurs için henüz bir sponsor bulamamıştır (Başbakanlık, 2000: 163-164).

Çorum Kadınlar Kooperatifi: Çorum Kadınlar Kooperatifi Çorum'daki kadınların el işlerini pazarlamak üzere kurulmuştur. Aslında bir üretici kooperatifi olması tasarlanırken, kanuna uygun bir yapılanmanın güçlüğünden dolayı tüketici kooperatifi olarak yeniden örgütlenmiştir. Kooperatif, Çorum'da, kadınların sahip olduğu MKİ'lerde üretilen el işlerinin sergilendiği ve satışlarının yapıldığı küçük bir satış merkezinde faaliyet göstermektedir. Dükkânın işletmesini üye kadınlar gönüllü olarak üstlenmişlerdir. Nisan 1994 kararları kooperatifin vergi yükünü arttırmış ve bugün iflasın eşiğine gelmesine neden olmuştur (Başbakanlık, 2000: 164).

Türk Kadınlar Konseyi: Konsey, 1959 yılında yaklaşık 150 üyesiyle bir üyelik örgütü olarak kurulmuştur. Merkezi Ankara'da bulunan konseyin İstanbul ve İzmir'i de içine alan 10 bölgede şubesi vardır. Konsey özellikle yoksul kadınlara ekonomik ve ailevi sorunları için destek vermeyi amaçlamaktadır. Kadın eğitimi için ulusal çapta programlar sunulmakta, toplantı, konferans, seminer ve tartışma panelleri düzenlemekte, yayınlar çıkarılmakta, araştırmalar yürütülmektedir. Konseyin eğitim, hukuk, ekonomi ve

istihdam gibi konuları da içine alan 14 başlık altında toplanmış komiteleri bulunmaktadır. Konsey, Halk Eğitim Merkezi ile birlikte ülke çapındaki merkezlerde bulunan öğrencilere dikiş makinası ulaştırılabilmesi için çalışmalarda bulunmuştur (Başbakanlık, 2000: 164-165).

Türk Kadını Kültür Derneği: 1966 yılında ilk kurulduğunda bu dernek, Türk Ev Kadınları Derneği olarak tanınmıştır. Örgüt çalışmaları gönüllülerce yürütülmektedir. Yönetim birimi, gönüllü olarak çalışan bir başkan ve genel sekreterden oluşmaktadır. Derneğin İstanbul, Fatih Belediyesi'nde yerleşik tek bir bürosu vardır. Amacı birer anne, yuva kurucu ve eş olarak görevlerini vurgulayarak kadınlar arasında ulusal ve kültürel bilincin oluşmasıdır. Dernek kadın mikro kredili işletmelere, ülke genelindeki başarılı işkadınları ile özellikle Fatih'te bulunan kadın girişimciler arasında danışmanlık ilişkisi kurarak destek sağlanmasını planlamaktadır. Bu plan, fon yetersizliğinden dolayı harekete geçirilememektedir ve ayrıca böyle bir modeli ülke genelinde başka şehir ve alanlara yayabilecek bir plan mevcut değildir (Başbakanlık, 2000: 164-165).

2.8. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE SORUNLAR

İş dünyasına genel olarak bakıldığında kadın girişimcilerin erkeklere nazaran dezavantajlı olduğu görülmektedir. Toplumsal ve kültürel pek çok etkenden dolayı kadın girişimcilerin önüne çeşitli sorunlar ve engeller çıkmaktadır. Öncelikle cinsiyetçi yaklaşımdan dolayı kadınlar pek çok problemle karşı karşıyadır. Diğer taraftan iş hayatına atılmış kadın da çeşitli sorunlar yaşamaya devam etmektedir. Bu sorunlar daha çok terfi ve ücretlendirme konusunda olabilmektedir. Aile hayatında ise annelik ve eş olma rolü girişimciliği önünde bir engel teşkil ediyormuş gibi sunulabilmektedir (Kutlu, 2006: 119).

Dünya geneline bakıldığında kadın girişimcilerin yaşadıkları problemler benzer özellik göstermekle birlikte, ülkeden ülkeye birtakım değişiklikler gösterebilmektedir. Bu değişikliğin yaşanmasında ülkelerin sosyo-kültürel yapıları, buldukları coğrafya, hükümetlerin yürüttüğü politikalar etkili olmaktadır (İlter, 2008: 108). Bu bağlamda kadın girişimcilerin karşı karşıya kaldığı sorunlar aşağıda daha ayrıntılı olarak anlatılmaya çalışılacaktır.

2.8.1. Eğitim

Eğitim yoksunluğu girişimciliğin önündeki en temel engellerden birisidir. Çünkü günümüzde dahi eğitim olanakları konusunda kadınlar ve erkekler arasında tam anlamıyla bir fırsat eşitliğinden söz edilemez. Hâlâ kırsal kesimde okutulmayan, eğitim alamayan kızlar vardır.

Eğitim, kişinin bireysel olarak hareket etmesinde ve özgüven kazanmasında birincil vasıta. Dolayısıyla kişinin girişimci olabilmesi de bu vasıfları barındırabilmesinden geçmektedir. Çünkü kendine güven duymayan birey bir girişim kursa bile bunu devam ettirme de güçlük yaşayacak, en ufak zorlukta pes edecektir (Cansız, 2013: 21). Bu bağlamda eğitim sisteminin en temelinden itibaren yenilik ve yaratıcılığı kuvvetlendirici, girişimci özellikler kazandırmaya yönelik şekilde düzenlenmesi gereklidir.

Diğer taraftan kadınlar erkeklerden daha az örgün eğitim almakta ve formel iş piyasalarında rekabet bakımından güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Kadınlara yönelik mesleki eğitim geleneksel becerileri ve cinsiyete dayalı rolleri destekleyici niteliktedir. Çıkraklık programları, girişimcilik eğitimi ve geleneksel olmayan becerileri geliştirme çabaları gibi seçeneklerin bulunmaması, kadınların geleneksel işler ve roller dışında gelişmelerini sınırlamakta ve kadınlar gerekli becerileri ancak deneysel yoldan edinebilmektedirler (Başbakanlık, 2000: 84). Dolayısıyla kadınlar, kendi mesleği ile ilgili donanım, araç ve gereçte acemilik yaşamakta hammadde malzeme temininde güçlük yaşamaktadırlar (Güleç, 2011: 47).

Ayrıca az gelişmiş kırsallarda küçük yaşlardan itibaren kadınların tarla ve çiftlik işlerinde çalışmaları, küçük yaşlarda evlendirilmeleri de eğitim almalarını ya da eğitim hayatlarına devam edebilmelerini engellemektedir. Bu bölgelerdeki kadınların çoğu ilköğretimden sonra eğitim hayatlarını sonlandırmaktadır. Bu da kadına biçilen toplumsal rollerden ileri gelmektedir. Çünkü temel eğitimini almış kadın için üst düzey eğitim gereksiz görülmekte, ev ve tarla işlerine yardımcı olmaları beklenmekte, anne ve eş olma rolü kadın için yeterli görülmektedir. Kentte ise kız çocuklarına yönelik imkânlar daha fazla olmakla birlikte erkek çocuklarının geleceğinin daha fazla önemsenmesi yine kadın girişimci oranının düşmesine sebep olmaktadır (Soysal, 2010: 103). Nitekim

toplumumuzda bakıldığında bir baba dahi evlatlarından birisi için herhangi bir işyeri ya da işletme kuracağında erkek evladına öncelik verdiği gözlemlenmektedir.

Hem ulusal kalkınmada hem de bölgesel kalkınmada kadın girişimciliğinin desteklenmesinin önemi dünya genelinde anlaşılmış bir mevzudur. Dünya genelinde kadının sosyal ve ekonomik hayata dâhil edilmesine yönelik çok sayıda çalışma ve araştırma yapılmaktadır. Bu nedenle ülkemizde de kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Bunun da öncelikli yolu eğitimden geçmektedir (Kutlu, 2006: 119). Ayrıca bölgeler arası kalkınmışlık seviyesi de kadın girişimciliğinin desteklenmesi ile asgari düzeye çekilebilir. Bu konuda üniversitelerin ilgili bölümlerinde çeşitli öğrenci grupları oluşturularak, oluşturulan grupların çeşitli bölgelerine gönderilip temel kadın girişimciliği problemleri araştırılabilir. Araştırma sonuçları birleştirilip rapor haline getirilerek ilgili mercilere sunulabilir. Bu sayede hem öğrencilerde konu ile ilgili gerçekçi bilgilere dayalı kalıcı öğrenme ve farkındalık oluşacak, hem de inceleme yapılan bölgenin en ücra köşesine kadar bilgi toplanabilecektir.

Diğer taraftan temel eğitimden başlanarak girişimcilik konusunda bireyler donanımlı hale getirilmeli ve iş dünyasına hazırlanmalıdır (Öztürk ve Arslan, 2016: 7). Belki ilköğretimde girişimcilik eğitimi verilemeyebilir, o yaş dönemindeki öğrencilere çok soyut gelebilir. Fakat kendine güvenen öğrenciler yetiştirilerek, öğrencilerin yenilikçi ve yaratıcı yönlerini geliştirici aktiviteler yaptırılabilir.

2.8.2. Sosyal Çevre

Türkiye ikili bir sosyal ve kültürel yapıya sahiptir. Ege ve Akdeniz Bölgesinin kıyı kesimleri ile Ankara ve İstanbul gibi büyük kentlerde daha çok modern bir eğilim görülürken, doğu ve güneydoğudaki şehirlerde, küçük köy ve kasabalarda yani kırsalda geleneksellik daha hâkimdir. Ülkenin farklı yörelerindeki bu yapı bir kesime fırsat olarak yansırken bir kesime kısıtlama getirmektedir. Fakat ülkenin modern eğilimli bölgelerinde bile sosyal yapı girişimci olmaya ve her sektörde adından bahsettirmeye çalışan kadına zorluklar çıkarabilmektedir (Başbakanlık, 2000: 83-84).

Toplumda kadının yerini belirleyen en önemli unsur kültürel değerlerdir. Kültürel değerler açısından bakıldığında toplum değerleri cinsiyetçi bir işbölümünü dayatmaktadır. Buna göre erkek evin maddi anlamda geçiminden sorumlu tutulurken, kadın ise ev idaresinden ve çocukların yetiştirilmesinden sorumlu tutulmaktadır. Bu durum kadını iş gücü olarak ikincil konuma düşürmektedir (Güleç, 2011: 49). Kadının ev hayatı dışında bir girişim yaparak kendi işletmesini ya da işyerini kurması pek çok kültürde yadırganan bir davranıştır. Kadın girişimciliği toplumun pek çok kesiminde sadece erkek kesimi tarafından değil, kadın kesimi tarafından da olumsuz karşılanmaktadır (Soysal, 2010: 99).

Buradan hareketle kadınların sosyal çevrelerinden gerekli desteği alarak bir girişimde bulunmasının oldukça zor olduğu düşünülmektedir. Başka bir ifadeyle kadınların bir girişim yapma konusunda çevrelerinden yeterince destek görmemeleri, kadınları bu konuda çekimser davranmaya itmektedir (İlter, 2008: 109). Çoğu yeterli sermaye gücüne sahip olsa dahi çevrelerinden güven alamadıkları için risk alma cesareti gösterememektedir.

Kadınların yaşadığı zorluklardan birisi de iş ile sosyal çevreleri arasında denge kurmakta zorluk yaşamalarıdır (Keskin, 2014: 88). Kadın iş yaşamına dâhil olabilse dahi aile hayatına yönelik olarak, kadından ev idaresi ve çocuk yetiştirme ile ilgili beklentiler fazla olduğu için kadın çeşitli güçlüklerle yaşamaktadır. Kadının üzerindeki baskı ve yük fazlaşmaktadır. Fakat erkekten toplum tarafından çalışması dışında hiçbir şey beklenmemektedir. Bu durumun erkeğin iş hayatına daha fazla adapte olabilmesine sebep olduğu düşünülmektedir (Keskin, 2014: 88). Bu bağlamda iş ortamları kadın çalışanlar düşünülerek düzenlenebilir. Örneğin özel şirketlerde ya da resmi kurumlarda çocuklar için bir oyun alanı, kreş ya da emzirme odası bulundurulabilir. Böylelikle kadın işi ve çocukları arasında bir tercih yapmak zorunda bırakılmayacaktır.

2.8.3. Mikro Çevre

Başarılı olan girişimcilerin genel özelliklerine bakıldığında yaratıcı, yenilik ve değişimlere açık, cesaretli bireyler olduğu gözlemlenmektedir. Bu girişimcilerin ise bu özellikleri kazanmasında birincil role aile çevreleri sahiptir. Dolayısıyla aile, girişimcinin

girişimcilikle ilgili temel alt yapısal özellikleri kazandığı, girişimciliğe bakışının Őekillendiđi, girişimciliğe dair ilk temel yargılarının oluştuğu yerdirdir.

Yapılan araştırmalar, başarılı olan girişimcilerin sahip olduğu değerlerin en belirginleri olan özerklik, bağımsız olma ve kendine güven duyma gibi özelliklerin oluşumu ve gelişiminde ailenin önemli bir payı olduğunu göstermiştir. Aile temel olarak bireylere girişimci değerlerin benimsetilmesinde, girişimciliğe uygun bir zihinsel arka plânın oluşmasında ve bireylerin girişimciliğe bakış açılarının biçimlenişinde işlevsel bir role sahiptir (Cansız, 2013: 18). Kişinin yetiştiği ailede annenin rolü de önemsenmelidir. Çünkü kişi ataerkil bir aile yapısında yetiştiğinde kadının rolü ile ilgili temel bilgileri de bu yapıya göre Őekillenecektir. Annesi iş hayatında aktif olan bir annenin çocuğunun edineceği izlenimler ile annesi iş hayatına hiç dâhil olmamış bir bireyin izlenimlerinin oldukça farklı olacağı bir gerçektir.

Kadının karşılaştığı problemlerden birisi de çalışan kadının evin ekonomik ihtiyaçını karşılayan erkeğe karşı bir tehdit olarak görölmesi, çalışan kadının erkeğin otoritesini sarsacağı düşüncesidir. Bu hâkim düşünceden dolayı da kadının çalışmasına bazı ailelerde izin verilmemektedir (Soysal, 2010: 99). Yapılan araştırmalara göre özellikle ataerkil ve geleneksel aile yapıları kadın girişimciliğini ve yenilikçiliğini engellemektedir. Bu aile yapılarında itaat kültürü baskın olduğu için kişinin bireysel gelişimi engellenmektedir. Ayrıca bu ailelerde yaratıcılık, risk alma, bir ideal peşinde koşma, üretkenlik, başarma arzusu desteklenmemektedir. Buna karşılık modern aile yapılarında ise bu değerler daha fazla desteklenmektedir (Cansız, 2013: 19).

2.8.4. Ekonomik Çevre

Daha tutucu topluluk ve ailelerde kadınların yabancılar ve özellikle erkeklerle temas kurmasına izin verilmemektedir. Bu gelenek, kadınların mali kurumlarla, satıcı ve alıcılarla temaslarını sınırlandırmaktadır. Ayrıca kadınların mobilite eksiklikleri (çoğu araç sürücüsü değildir ve toplu taşım araçlarına serbestçe binemezler) yüzünden bankacılık işlemleri, satın almalar, pazarlama ve diğer işler onlar adına erkeklerce üstlenilmektedir. Ev eksenli çalışan kadınlar açısından bu yalıtım kadınların piyasa ile etkileşimini azaltmakta ve yeni teknolojileri öğrenme, ürün tasarımı geliştirme, yeni pazarlar ve fırsatlar yaratma kabiliyetlerini sınırlandırmaktadır (Başbakanlık, 2000: 85-

86). Bu da ekonomik anlamda bir çevre yaratarak çalışma alanlarını genişletmelerini engellemektedir.

Diğer taraftan kişinin ailesi ve yakın çevresi de bir anlamda ekonomik çevresini oluşturmaktadır. Çünkü pek çok insan yeni bir girişim kurarken ailesinden ya da çevresinden maddi yardım almaktadır. Örneğin ülkemizde araştırmalara göre sanayicilerin %56'sı baba desteği ile iş kurmuşlardır (Cansız, 2013: 20). Bu örnek girişimcilik açısından kişinin ailesinin ve yakın çevresinin maddi olarak desteğinin de önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

2.8.5. Finansal Kaynaklar

Yeni bir işletme ya da iş yeri kurmanın ön koşulu gerekli finansal kaynaklara ve donanımına sahip olmaktır. Toplumda kadınların finansal kaynaklara sahip olması ya da kaynaklara ulaşması erkeklere göre daha güçtür. Çünkü toplumda kadının ailevi yükümlülüklerini yerine getirmesi yönündeki baskılar kariyer yapmasına engel olmaktadır. Bu nedenle kadınlar çok sorumluluk gerektiren, yönetici konumundaki işleri seçememekte, daha basit işlere yönelmektedirler. Bu durum da hem kariyer gelişimlerini engellemekte, hem de maddi fırsatları geri çevirmelerine sebep olmaktadır. Ayrıca düşük ücretli işlerde çalışmalarına yol açmaktadır. Gelişmiş ülkelere bakıldığında bile kadın ve erkekle arasında ücret adaletsizliği olduğu görülmektedir (Soysal, 2010: 98).

Aile ve çevresinden mali yönden yardım alamayan kadının girişimcilik konusundaki tek çıkar yolu kredi çekmektir. Kadınların kredi olanaklarından çok haberdar olmaması ve nasıl yapacaklarını bilememeleri de iş hayatına katılmalarını engellemektedir. Ancak kadınların kredi çekmelerindeki en büyük zorluk teminat gösterme sıkıntısıdır. Çünkü kredi almak için teminat gösterilebilecek varlıklar genellikle erkeklerin üzerinde kayıtlı olmaktadır. Dolayısıyla kadınların girişimciliği önündeki diğer engel de üzerlerinde teminat gösterebilecekleri varlıklarının olmamasıdır. Yapılan araştırmalara göre Türkiye'de kadınların kuruluş sermayesi erkeklerin kuruluş sermayesinin yarısından azdır (Arıkan, 2016: 143-144). Dolayısıyla düşük faizli kredi olanakları ve fonlara finansal kaynak sıkıntısı çeken kadınların erkeklerden daha fazla ihtiyacı vardır. Bu nedenle kadınlara bu konuda daha fazla kolaylık ve imkân sağlanmalıdır (Kutlu, 2006: 119). Nitekim bahsedilen finansal sorunlardan ötürü kadın

bir girişimcinin kurumsal krediden yararlanmak yerine, girişimi için küçük bir kaynakla küçük bir başlangıç yapmayı tercih ettiğini söylemek mümkündür. Ayrıca kadınların muhasebe, finans, para yönetimi, iş anlaşmaları gibi konularda tecrübesiz olmaları da başka bir etkidir (Arıkan, 2002: 225). Çünkü kadınlar para idaresi gibi konulardan habersiz olarak yetiştirilirken, erkekler para idaresi bilinci ile yetiştirilmekte, finansal konulara hâkimiyetleri ve yatkınlıkları daha fazla olmaktadır.

Kadın girişimcilere çek defteri, senet vb. konularda da temkinli yaklaşılmaktadır. Sadece ülkemizde değil dünya geneline bakıldığında da kadınların finansal konularda yaşadıkları sıkıntıların benzer olduğu görülmektedir (Güleç, 2011: 52).

2.8.6. Sektörel İstihdam

Kadınların genel olarak tercih ettikleri iş kollarına bakıldığında ailedeki statülerine yakın işleri tercih ettikleri görülmektedir. Kadın istihdamının yoğun olduğu bu iş kolları “pembe yakalı” işler olarak isimlendirilmektedir. Bu iş kolları fazla beden gücü gerektirmeyen, daha rahat ve temiz iş kollarıdır. Öğretmenlik, hemşirelik ya da büro işleri gibi meslekler daha çok kadınların tercih ettikleri iş kollarına örnek gösterilebilir. Fakat ücret ve statü anlamında bu iş kollarında hızlı bir yükseliş ya da kariyer yapma söz konusu değildir (Öğüt, 2006: 59). Müdür ya da yönetici gibi konumlara yükselmeleri de çok zor olmaktadır ya da seçilen meslekler, stabil olmaktadır.

Yapılan araştırmalara göre kadınların sanayi sektöründeki varlıkları erkeklere göre oldukça düşüktür. Sanayi sektöründe kadınlar çok kısıtlı olarak hafif sanayi dallarında kendilerine yer bulabilmektedirler (Soysal, 2010: 99).

Günümüzde çalışan kadın algısında olumlu yönde değişiklikler vardır. Teknolojinin gelişmesi, iletişim sistemlerindeki değişiklikler hem kadınların toplumdaki algısının değişmesinde hem de kadınların iş dünyasında yeni fırsatlar yakalamasına neden olmuştur. Bilhassa sosyal ağların gelişimi ile toplumun tüm tabakaları birbirinden haberdar olmaya başlamıştır. Böylece geleneksel zihniyette çok az da olsa kırılma yaşanmıştır. Fakat tüm bu gelişmelere rağmen gene de pek çok ülkede erkek işletmecilerin sayısı kadın işletmecilerden fazladır. OECD ülkelerinde bile tarım işleri dışında kadınların sivil işlerde yer alma payı toplam % 25'tir (Gürol, 2000: 226). Ayrıca

OECD ülkelerinde kadınların yoğun olarak yer aldığı sektörün hizmet sektörü olduğu tespit edilmiştir. Kadınların daha çok hizmet sektöründe faaliyet göstermeleri şu nedenlere bağlanabilir (Gürol, 2000: 227):

- Kadınların hizmet sektörüyle ilgili konulara daha yatkın olmaları,
- Son senelere gelinceye kadar kız öğrencilerin üniversitede mühendislik, iktisat, finans, yöneticilik gibi bölümlere ilgi göstermemeleri ve yönlendirilmemeleri,
- Büyük sermaye gerektiren işler için çevrelerinden destek alamamaları.

Yönetmel pozisyonlara bakıldığında da erkeklerin kadınlara oranla üst kademelerde daha fazla yer aldığı, kadınlara ise daha çok alt kademelerdeki pozisyonlarda görev verildiği görülmektedir. Ayrıca erkeklerin kadınlara oranla üst kademelere daha hızlı yükseldiği, kadınların üst kademelere yükselişinin ise daha zor ve yavaş olduğu görülmektedir (Öğüt, 2006: 60).

2.8.7. Demografik Çevre

İş dünyasındaki ayrımcılık, kadının kendine özgü özelliklerinden yola çıkılarak daha çok desteklenmektedir. Kadının daha duygusal, daha zayıf, daha güçsüz ve daha merhametli olmasından hareketle ayrımcılık görüşü desteklenmektedir. Ayrıca iş dalları da kadın işi, erkek işi gibi sınıflandırmalara tabi tutulduğu için bu ayrımcılık derinleşmektedir. Sorunun ortadan kaldırılması için öncelikle mesleklere cinsiyetçi bakılmaması, topluma eşitlikçi bir anlayışın hâkim olması adına gerekli eğitimlerin verilmesi, sivil toplum kuruluşlarının, hükümetin ve odaların kadın girişimcileri desteklemesi gerekmektedir (Güleç, 2011: 51).

Toplumsal eşitliğin sağlanması için, kadınların toplumdaki konumları kuvvetlendirilmeli, kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın kök sebepleri tespit edilerek, bu sebeplerin ortadan kaldırılmasına yönelik projeler, politikalar geliştirilmelidir. Yürütülecek çalışmalar konuya ilgili tüm paydaşların işbirliği ile gerçekleştirilmelidir (Sallan Gül ve Altındal, 2016: 1366).

Yapılan araştırmalarda ülkemizde 1990'lı yıllardan itibaren girişimci kadınların daha çok 30-39 yaş grubundan kentli kadınlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan

kadın girişimcilerin çoğu evli ve iki çocuklu, baba mesleği ticaret ve anne mesleği ev hanımlığıdır. Ayrıca evlilik faktörünün ücretli kadınları etkilerken girişimci kadınları olumsuz manada etkilemediği de diğer tespitler arasındadır (Keskin, 2014: 83).

Araştırmalarda rastlanan diğer sonuçlar ise erkeklerin girişimcilik yaş ortalamalarının 25-35 yaş arası olduğu, kadınlarda ise bu ortalamanın 35-45 yaşları arasında olduğudur. Görüldüğü üzere kadınların girişimcilik yaparak iş dünyasına atılmaları daha geç yaşlarda olabilmektedir. Birleşmiş Milletler Global Girişimciliği İzleme Programı kapsamında, 2003 yılında yapılan araştırmada kadın ve erkeklerin her ikisinin de girişimcilik faaliyetlerine başlama yaş ortalamaları 25-34 yaş olarak bulunmuştur. Bunu 35-44 ve 19-24 yaş grubu izlediği belirlenmiştir. 55 yaş ve üzerinin ise girişimcilik düzeylerinin en düşük gerçekleştiği yaş grubu olduğu tespit edilmiştir (Soysal, 2010: 93).

Gelişmiş ülkelerdeki kadın girişimcilerin eğitim seviyesine bakıldığında ise genellikle kadın girişimcilerin öğrenim seviyesinin yükseköğrenim olduğu görülmüştür. Lisansüstü öğrenim görenlerin sayısının da oldukça fazla olduğu tespitler arasındadır. Örneğin Birleşik Devletler’de kadın girişimcilerin çoğu lisansüstü derecesine sahip olmak üzere yaklaşık % 70’i üst öğrenim görmüş kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca bu kadınların ebeveyn ve eşlerinin de eğitim düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Gürol, 2000: 230).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEKİ KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. METODOLOJİ

3.1.1. Araştırmanın Tipi

Araştırmalarda nitel ve nicel olmak üzere iki araştırma türü kullanılmaktadır. Nicel araştırmaların bir araştırma problemi, nitel araştırmaların ise bir araştırma sorusu vardır. Nitel araştırma; “gözlem, görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Şen, 2005: 345). Nicel araştırma ise “pozitivist bir bilim anlayışı içinde olgulara deney ve gözlem yoluyla ulaşmayı ve nesnel sonuçlara ulaşmayı amaçlayan bir veri toplama türüdür.” (Kinsiz, 2017: 243). Yapılan çalışmada ise nitel araştırma kullanılmıştır.

3.1.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Evrenini tüm dünyadaki kadın girişimciler, örneklemini ise Türkiye’deki kadın girişimcilerin oluşturduğu bu çalışma, konuyla ilgili 155 adet tez, dergi, kitap, makale niteliğindeki yazılı malzemelerin incelenerek 83’ünün kullanılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan kaynakların 26’sı makalelerden, 25’i kitaplardan, 16’sı tezlerden, 5’i bildirimlerden, kalanı ise kurumların resmi sitelerinden elde edilen raporlardan oluşmaktadır.

3.1.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Tekniği

Araştırmada veri toplama tekniği olarak doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Doküman inceleme, araştırmanın hedeflerine yönelik verilere ulaşmada dokümanların incelenmesi ile gerçekleştirilmektedir (Aydoğdu vd., 2017: 559). Bu doğrultuda çeşitli

kaynak kitaplardan, yapılan tezlerden, yayınlanmış makale ve bilimsel çalışmalardan yararlanılmıştır. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi ve çeşitli kütüphane kayıtları da taranmıştır. Gerekli görüldüğü noktada kurumların resmi internet adreslerinden de istifade edilmiştir.

3.1.4. Araştırma Soruları

Bu araştırma ile çalışmada yanıt aranmaya çalışılan başlıca sorular şunlardır:

- Türkiye’de kadın girişimcilerin karşılaştıkları başlıca engeller nelerdir?
- Türkiye’deki kadın girişimciliğinin mevcut durumu nedir?
- Türkiye’deki kadın girişimciliğ dünyadaki kadın girişimciliğ ile karşılaştırıldığında yapılan çalışmalar için yeterli denebilir mi?
- Bir ülkede kadın girişimciliğinin ekonomi üzerindeki etkisi nedir?
- Kadın girişimciliğinin geliştirilmesi için neler yapılabilir?
- Kadınları girişimci olmaya yönlendiren faktörler nelerdir?

Bu sorular doğrultusunda yapılan çalışma ile çeşitli bulgulara ulaşılmıştır.

Ülkemizde kadın girişimciler ekonomik, sosyal ve ailevi çeşitli engellerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Kadın girişimcilerin karşılaştıkları en önemli engellerden bir tanesi cinsiyete dayalı ayrımcılıktır. Kadınlara yönelik getirilen zm nerileri her ne kadar cinsiyet eşitliğ vurgusu temel alınarak yapılıp, kadının yatkın olduğu işlere yönelik çalışma alanları aılısada toplumsal eşitlilik çalışma hayatında giderilememektedir. Özellikle dar gelirl çevrelerde kadınlara yönelik istihdam politikaları el işleri ve evlerinde yapabilecekleri mikro düzeydeki işler çerçevesinde geliştirilmektedir. Cinsiyete dayalı ayrımcılık iş kollarında da görülmektedir. Erkek egemen iş kollarında kadınlar istese dahi aktif şekilde çalışmamaktadır. Bu sektörde kullanılan dil ve iletişim şekline kadınlar yabancılık çekmekte, bundan dolayı da pasifleşmektedirler. Toplumda iş kolları kadın işi, erkek işi şeklinde bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Bu da kadınları sadece kadınlara hitap ettiğ düşünülen sektörlerde kısılıp kalmalarına yol açmaktadır. Ayrıca bu toplumsal önyargı, kadın girişimcilerin farklı sektörlerde atılımlar gerçekleştirmelerine engel olmaktadır.

Toplumun ataerkil yapısı da kadın girişimciliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Toplumumuzda hâkim olan zihniyete göre kadının öncelikli vazifesi evine ve çocuklarına bakmaktır. Bundan dolayıdır ki kadının öncelikli toplumsal rolü iyi bir anne ve eş olmanın çok ötesine taşınmamaktadır. Bu durum da kadınların kariyer gelişimlerini olumsuz etkilemekte, bazı kadınların ise yarıda bırakmasına yol açmaktadır. Özellikle çocuk sahibi olduktan sonra pek çok kadın iş hayatına son vermekte ya da daha pasif pozisyondaki işleri tercih etmektedirler. Düşük pozisyonlu işleri tercih eden kadınlar genellikle evlerine ve çocuklarına daha fazla vakit ayırmak isteyen kadınlardır. Dolayısıyla ailevi kaygılarla bu tarz işlerde çalışan kadınlar, iş hayatına yeterince konsantre olamamakla birlikte yüksek pozisyonlara da gelebilmeleri zorlaşmaktadır. Bu nedenle üst düzey yöneticilik gibi sorumluluk gerektiren konumlarda genellikle erkekler çalışmakta, kadınlar ise nadir olarak üst düzey yöneticiliğe yükseltilmektedir. Kadınların bu durumu düşük gelirli işlerde ileriye yönelik belli bir hedef ya da amaç olmaksızın çalışmalarını sonucunu doğurmaktadır. Hâlbuki toplumda erkeklerden tam tersi beklenmektedir. Bir erkeğin çalışması, iyi bir eğitim alması, iyi bir mesleki kariyerinin olması, gelir seviyesinin yüksek olması oldukça önemsenmekte, bu konuyla ilgili erkekler fazlasıyla desteklenmektedir. Gelir durumu iyi, yüksek pozisyondaki bir işte çalışan erkekten toplum çocukların bakımıyla ilgilenmesini beklememektedir.

Kadın girişimciliğinin önündeki engellerden bir diğeri de kadınların bir işletme kurmak ya da bir girişimde bulunmak için finansal anlamda yaşadıkları sıkıntılardır. Kredi koşullarından yararlanmak için gösterilebilecek maddi teminatlarının olmaması ve gayrimenkullerin genellikle erkeklerin üzerine kayıtlı olması kadın girişimciler açısından sorun yaratmaktadır. Diğer taraftan kadınlar yararlanabilecekleri kredi olanakları hakkında nasıl bilgi edinebileceklerini bilememektedirler. Ayrıca sağlanan kredi ve fonlarda takip edilmesi gereken prosedür de pek çok kadına karmaşık ve uzun bir süreç olarak gözükmektedir. Bu da girişimci kadınları yılgınlığa itmektedir. Kredi ve fon sağlayan kuruluşların hepsinin prosedürlerinin farklı farklı oluşu da başka bir sorundur. Bu bağlamda üzerinde kayıtlı bir gayrimenkulü olmayan kadınlar düşük kredi olanaklarından yararlanabilmektedirler ve bu krediler mikro düzeydeki girişimlere yetmektedir. Güçlü bir teminat gösteremeyen kadın girişimcinin de iş dünyasına atılımı küçük çaplı işlerle olmakta, bu da kadın girişimcinin uzun vadede piyasada tutunmasını zorlaştırmaktadır. Kadın girişimcilerin başvurdukları başka bir finansal kaynak ise yakın

çevreleridir. Kadın girişimcinin yakın çevresinden alabileceği maddi destek de kısıtlı olmaktadır. Öte yandan kadınların erkekler kadar ticari ilişkileri gelişmediği ve piyasaya yeterince hâkim olamadıkları için finansal kaynakları yakın aile çevreleri ile sınırlı kalmaktadır.

Kadınların iş hayatına atılmaları erkeklerden daha geç olmaktadır. Bu nedenle piyasa şartları, pazar koşulları, bürokratik süreçler, muhasebe, kaynak yönetimi ile ilgili tecrübeleri yetersiz olmaktadır. Tecrübe eksikliğinden ötürü kadın, istediği finansal olanağı yakalasa dahi tecrübesizliğin getirdiği olumsuzluklardan dolayı uzun vadeli bir başarı sergileyememekte ya da piyasaya atılan kadın girişimci, bir bocalama evresine girmektedir. Bu bağlamda kadınların mesleki eğitimleri ve meslekleri ile ilgili teknik bilgilerinin yetersiz olması girişimlerinin başarılı olmasını engellemektedir.

Bir kadın girişimciyi başarıya taşıyacak faktörlerden birisi de önünde bir rol modelin olmasıdır. Fakat bir erkekten ziyade kadının önünde kendi cinsinden bir rol modelin olması oldukça önemlidir. Bu bağlamda kadın girişimciliğinin başarısının sağlanmasında kadınların mesleki olarak örgütlenememeleri de dikkate alınmalıdır. Fakat kadınların mesleki anlamda örgütlenmelerine bakıldığında, erkeklere nazaran zayıf kalmaktadır. Mesleki örgütlenmelerin pek çoğu da erkekler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizdeki kadın girişimciliğinin mevcut durumuna bakıldığında geçmişe nazaran oldukça ilerleme kaydedildiği görülmektedir. Kadın girişimcilere yönelik politikalar fazlaştırılmış olup, hem hükümet hem de STK'lar tarafından kadın girişimcilerin desteklendiği tespit edilmiştir. Fakat kadın girişimcilere verilen maddi desteklere, eğitimlere, danışmanlık hizmetlerine genel olarak bakıldığında, söz konusu desteklerin iş kurmaya odaklı, maddi imkânların verimli şekilde kullanımıyla ilgili olduğu görülmektedir. Hâlbuki kadın girişimciliğinin önündeki en temel engel sosyo-kültürel yapıdır. Bu bağlamda verilen desteklerin, kadının sosyo-kültürel yapıda güçlendirilmesine ya da kişisel gelişiminin sağlanmasına yönelik olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla kendini geliştiremeyen, özgüven sahibi olmayan bir kadın ne kadar maddi olanak sunulursa sunulsun başarılı bir kadın girişimci olamayacağı düşünülmektedir.

Türkiye'deki kadın girişimci oranı gelişmiş ülkeler ile kıyaslandığında oldukça düşük olduğu görülmüştür. Nüfusun yarısını oluşturan önemli bir kesimden yeterince istifade edilememektedir. Yapılan incelemelerde çeşitli verilerin de bu görüşü desteklediği belirlenmiştir. Örneğin 2017 yılı 15 yaş üzeri kadın nüfusun işgücüne katılım oranlarına bakıldığında, ülkemizin OECD ülkeleri ve ABD'nin gerisinde kaldığı görülmüştür. OECD ülkelerinin ortalaması %53, ABD'nin % 56 iken Türkiye'de bu oran % 32'de kalmıştır. Toplam istihdam içerisinde orta ve üst düzey kadın yönetici oranı ise gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında, ülkemizin 33 ülke arasında sonunculuğu zorladığı görülmüştür (Karadeniz ve Yılmaz, 2017: 10-12).

Uluslararası Emek Teşkilatı'nın (ILOSTAT) 2017 verilerine bakıldığında ise ülkemizde işveren kadınların toplam işverenler içindeki oranı % 8 iken, bu oran AB ülkelerinde % 27, Rusya'da % 33, Avustralya'da % 32, Çin'de % 23, Azerbaycan'da % 33 civarındadır. En yüksek oran ise % 43 ile Moldova'ya aittir (ILOSTAT, 2017).

Yapılan çalışmada kadın girişimciliği ile ekonomi arasında paralel bir bağlantının olduğu görülmüştür. Nitekim bir ülkedeki kadın girişicilerin oranı arttıkça o ülkenin gelişim seviyesinin de arttığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan kadın girişimcilerin fazla olduğu ve kadın girişimciliğinin en fazla desteklediği ülkelerin gelişmiş ülkeler olduğu, kısmen desteklenen ülkelerin ise gelişmekte olan ülkeler olduğu, kadın girişimciliğinin desteklenmediği veya çok az desteklediği ülkelerin ise az gelişmiş ülkeler olduğu görülmüştür. Dolayısıyla kadın girişimciliğinin bir ülkenin kalkınmasında ve refah seviyesinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. İstihdamın artışında da kadın girişimciliği önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü kadın girişimciliğinin desteklenmesi demek, farklı sektörlerde yeni iş kollarının doğması ve pek çok insanın istihdam edilebilmesi demektir. Kadın istihdamının desteklenmediği bölgelerde nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan erkek nüfusun diğer yarısına bakması problemine doğurmaktadır.

Günümüz şartlarında kadınları girişimci olmaya iten ve çeken sebeplerin olduğu tespit edilmiştir. İten sebepler mecburiyetten doğan sebepler iken çeken sebepler kadının kendi potansiyelini daha iyi ortaya çıkarabildiği hayallerini gerçekleştirebildiği sebeplerdir. İten sebepler; ek gelir ihtiyacı, aile fertlerinden birisinin vefatı, boşanma, aile içindeki sorun ve sıkıntılar, gelir adaletsizliği, mesleki ayırım, çalışma koşullarının kötülüğü, erkek ve kadın çalışanlar arasındaki gelir adaletsizliği, ekonomik sıkıntılar, cam

tavan sendromu (kadınların üst kademe yönetim pozisyonlarına ulaşmasını engelleyici davranışsal ve örgütsel ön yargılardan kaynaklanan görünmez yapay engeller), terfideki engellemelerin sebep olduğu işteki hayal kırıklığı gibi nedenlerdir. Çeken sebepler ise; yaşamdan memnuniyet düzeyini daha da artırma isteği, kendini gerçekleştirme, başarıma arzusu, bağımsızlık isteği, kendi hayatına yön verebilme isteği, hırs, kendini geliştirme isteği, esnek çalışabilme isteği, ekonomik bağımsızlık, kendi kaderini kontrol etme isteği gibi sebeplerdir.

3.2. TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİN MEVCUT DURUMU

Türkiye’de kadın girişimciliği 1992 senesinin Ekim ayında düzenlenen sempozyumla toplumun, özellikle kadınların dikkatinin çekilmesi ve girişimcilik konusuyla ilgilenmeleri sağlanmıştır. Türkiye’de her ne kadar kadının statüsünü artırmaya yönelik pek çok çalışma yapılsa da kadının kadın olduğu gerçeği ne yazık ki iş dünyasındaki statüsünü ve rollerini etkilemektedir. Günümüzde ataerkil aile yapısı ve cinsiyetçilik kadının toplumsal durumunu belirlemektedir. Bu yapı içerisinde kadın, girişimci dahi olsa “evlilik ve aile” kadının önceliğini oluşturmaktadır (Bedük, 2005:107).

Ekonomik koşulların gün geçtikçe ağırlaşması ailelerin geçimlerini sağlamasını da zorlaştırmaktadır. Bu durum bir ailenin tek gelir ile idare etmesini olanaksız hale getirdiğinden, ailelerde ek gelir ihtiyacı doğmuş, bu durum da kadını çalışma hayatına katılmaya yöneltmiştir.

1950’li yıllarda Türkiye’de kadının yeri ve toplumdaki rolü ile ilgili savunulan görüşler, kadının zorunluluk dışında, mecbur kalmadığı sürece çalışmaması gerektiği yönündeydi. Kadının ev idaresi ve çocuk yetiştirmeden yükümlü olduğu, kadınların ev hayatında daha mutlu olacakları iddia ediliyordu. Bu durumun söz konusu yıllarda ataerkil aile yapısının daha yaygın olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de 1970’li yıllarda ekonomik bunalım yaşanmasıyla ekonomik çözüm arayışları başlamış, kadın girişimciliği konusu, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların tavsiye politikaları üzerine gündeme gelmiş fakat ciddi bir adım

atılamamıştır (Ecevit, 1995: 118). Bilindiği üzere kadın girişimcinin toplumdaki rolü ile değişim tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de 1980’li yıllarla beraber olmuştur.

Ülkemizde günümüzde kadınların iş dünyasına katılımını kısıtlayıcı kanuni bir engel yoktur. 1990 senesinde kadının işyeri çalışması ve ticarethane işletmesinin kocasının iznine bağlı olduğu ile ilgili kanun da Anayasa’nın eşitlik ve özgürlük ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle değiştirilmiştir. Evli kadınlar da kendi bireysel özgür iradeleriyle işyeri açabilme ve işletme hakkı kazanmışlardır. Devlet ve sivil toplum kuruluşları da kadınlara bu konuda destek vermektedir (Öztürk, 2016: 67).

Türkiye’de günümüz koşullarında kadının eğitim seviyesi artmıştır. Bir toplumda kadının eğitim seviyesinin yükselmesi girişimcilik faaliyetlerini de olumlu yönde etkileyecektir. Dolayısıyla Türkiye’de girişimciliğin mevcut durumuna bakıldığında kadınların eğitim seviyesinin yükselmesiyle birlikte kadın girişimciliği faaliyetlerinin de arttığı görülmektedir. Kadınların cinsiyet rolleri ile ilgili yargılar, kentlerde büyük oranda kırılmakla beraber hâlâ kırsalda kadına geleneksel aile rolleri yüklenmektedir. Teknolojinin hızla gelişmesiyle beraber kentlerde kadının evdeki yükü daha hafiflemiş, kadın iş yaşamında kendine yer bularak ailesine destek olmaya başlamıştır (Özyılmaz, 2016: 39).

Günümüz kadınları ülkemizde, hem daha üretken, hem daha aktiftir. Kadın girişimci sayısı da hızla artmaktadır. Bunda kadın girişimcilerin ekonomiye kazandırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi etkili olmuştur. Ayrıca kadınların iş yaşamına katılmasına engel olan sorunların çözümü için yapılan çalışmaların da karşılığı alınmıştır. Kadının iş yaşamına katılımı ile ilgili toplumsal tabular büyük oranda kırılmıştır. Kadının iş yaşamındaki konumu toplum tarafından daha kabul edilebilir olmuştur.

3.3. TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLERİN PROFİLİ

Hayat Kabasakal’ın “Türkiye’de Üst Düzey Kadın Yöneticilerin Profili” isimli araştırmasına göre ülkemizdeki kadın profili şu şekilde sıralanmıştır (Aktaran: Ögüt, 2006: 71-72):

- Arka planda kalmak: Araştırmaya göre yönetici konumundaki kadınlar ön plana çıkmamaya çalışmaktadırlar. Çünkü toplumda erkek özelliklerine yüklenen anlam bağımsızlığı ve kontrol etmeyi aşılarken, kadın özelliklerine yüklenen anlam bağılılık ve ilişkilerdir. Hal böyle olunca kadınlar kendilerini ön plana çıkaramamaktadır.
- Kontrollü bir kadınsı görünüme sahip olmak: ülkemizde kadın yöneticiler, abartısız sade bir makyaj, sade saç stili ve sade bir giyim tarzını tercih etmektedir. Bu görünüm erkeksi kadın profilinden uzak olmakla birlikte, çok dişil olmaktan da uzaktır.
- Feminist olmamak: ülkemizdeki kadın yönetici profilleri feministlikten ziyade insan haklarını savunma eğilimindedirler.
- Sosyo-ekonomik açıdan üst sınıf mensubu olmak: Türkiye'deki üst düzey kadın yöneticilere bakıldığında sosyo-ekonomik yönden üst sınıf ailelerden geldikleri görülmektedir. Baba meslekleri de toplumca saygın kabul edilen mesleklerden olup, elit çevreler ve okullarda yetiştikleri, kentlerde büyüdüğü görülmektedir.
- Kişiliğin güçlü olması
- Başarma arzusunun yüksek olması,
- Evli ve çocuklu bir yaşam sürmek: kadın yöneticiler genellikle alt gelir kadın grubunu ev işleri ve çocuk bakımı gibi işlere alarak iş yaşamına adaptasyonlarını artırabilmektedirler. Böylece diğer kadınlara da iş olanağı ve gelir imkânı doğmaktadır.

2014 yılında ülkemizdeki kamusal alanda kadın yönetici oranına bakıldığında 2013 senesinin verilerine göre önemli bir değişiklik olmadığı görülmektedir. 2014 yılında kamusal alandaki üst düzey kadın girişimci oranının %9,4 olduğu tespit edilmiştir. Aynı senede kadın hâkim oranının %36,9, kadın profesör oranının ise %28,7 olduğu bulunmuştur. Kadın polis oranında ciddi bir artış yaşanmamış ve %5,5 oranında kalmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki kadın sayısı ağırlığına bakarsak 1935 senesinde meclisteki kadın oranı %4,5'ti. Günümüzde ise bu oran %14,4'e yükselmiştir. 2014 yılı verilerine göre 25 bakandan sadece bir tanesi kadındır. 2013 yılında ülke karşılaştırmalarında ise mecliste en çok kadın bakanın olduğu ülkelere bakıldığında %54,2 ile İsveç birinci sırada, %50 ile Norveç ikinci sıradadır (Türkten ve Demiryürek, 57).

Ülkemizde işgücüne katılan kadın profillerinin sektörel dağılımına bakılacak olursa, hizmet sektöründe çalışanların %57.5'i, tarım dışı üretim işçilerinin % 25'i, üst kademe yöneticilerinin ise %1'i kadınlardan oluşmaktadır. Kadınlar, erkeklere oranla %25-%50 oranında daha az ücretle çalışmaktadırlar. İşten ayrılmak zorunda kalan kadınların %70'inin ayrılma sebebi ise evlilik ve doğumdur (Öğüt, 2006: 70).

Yapılan araştırmalara göre ülkemizdeki kadın savcı oranı ise çok düşük seviyelerde kalmaktadır. 1999 yılı verilerine göre kadın savcı oranı % 3,6 iken, 2016 senesine gelindiğinde bu rakam sadece % 9,13'e yükselebilmiştir. Kadın hâkim sayısı ise savcı sayısından daha fazladır. Yine 2016 yılı verilerine göre ülkemizde çalışan hâkim kadın oranı % 42,89'dur. Fakat aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere kamu alanında kadınların en fazla yer aldığı alan akademisyenliktir (Sarı, 2017: 1199).

Tablo 9. Üniversitelerdeki Akademik Pozisyonlara Göre Kadın Akademisyen Oranları

UNVANI	ÇALIŞAN SAYISI	KADIN SAYISI	KADIN ORANI (%)
Rektör	179	15	8.38
Dekan	1296	164	12.65
Ara Toplam	1475	179	12.14
Profesör	18495	5891	31.85
Doçent	12634	4554	36.04
Yardımcı Doçent	27509	10883	39.56
Öğretim Görevlisi	15583	6192	39.73
Okutman	6944	4049	58.31
Araştırma Görevlisi	43373	21288	49.08
Uzman	3595	1746	48.56
Çevirici	21	14	66.66
Eğitim ve Öğretim Planlamacısı	18	10	55.55
Genel Toplam	129.647	54.508	43.75

Kaynak: Sarı, M. (2017). Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Ayrımcılığın Kadının Çalışma ve Siyasal Yaşamındaki Yerine Etkisi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6 (2), s.1199

Tablo 9'daki verilere göre Türkiye'de rektör ve dekan kadın sayısı genel toplama göre düşük sayıdadır. Diğer kademelerde çalışan öğretim elemanı olarak görev yapan kadın akademisyen sayısı ise oldukça fazladır. Bilhassa tabloda kadın araştırma görevlisinin oranı %49,08'lere kadar ulaşırken, kadın okutman oranı erkek okutman oranını dahi geride bırakmıştır.

Düzenli çalışma saatleri ve devlet güvencesi gibi nedenlerle kadınlar Türkiye'de daha çok kamu sektörünü tercih etmektedirler. 1990 senesinde ülkemizde kamuda çalışan kadın oranı %30,4'tür. 1994 senesinde ise bu oran %34,3'e çıkmıştır. Kamuda çalışan kadınların %37,2'si genel idari hizmetlerde görev yapmaktadır. Öğrenim durumlarına bakıldığında ise %44'ü lise mezunu, % 15,2'si ön lisans mezunu olan kadınlar, orta kademe işlerde yoğunlaşmışlardır. Üst kademe işlerde ise kadın sayısı sınırlıdır (Öğüt, 2006: 70). Konuyla ilgili özel şirketlerde ve çeşitli kurumlarda cinsiyet eşitsizliği ile ilgili farkındalık oluşturmak adına kadın girişimcilerin önemine yönelik bu tür kurumlarda hizmet içi eğitim verilebilir.

Türkiye'de yönetici pozisyonuna ulaşmış kadınlar belli bir aşamadan sonra çok zor yükselebilmektedir. Yapılan araştırmalara göre kadınların belli bir aşamadan sonra yükselememe nedenleri şu şekilde sıralanabilir (Sarı, 2017: 1200):

1-Kadınlar genellikle çocuk sahibi olduktan sonra çocuk büyütme amacıyla kariyerlerini fazla önem vermemekte, hatta kariyer ilerlemelerini durdurmaktadırlar.

2- Kadınların, işletme, finans, muhasebe, liderlik, mühendislik becerinin eksik olduğu gerekçesiyle tepe yönetiminde başarılı olamayacakları düşünülmektedir.

3- Kadınlar hem ailelerine hem de işlerine zaman ayırma gayretindedir. Fakat her ikisini bir arada sürdürme gayretleri işlerine ve kariyerlerine tam olarak odaklanmalarını zorlaştırmaktadır. Bu da tepe noktalara gelmelerini engellemektedir.

4- Kadınlar daha çok insan kaynakları odaklı alt kariyer kadrolarını tercih etmektedir.

5- Kadınlarda tepe yöneticilik için gerekli olan tecrübe ve otoriterlik genellikle az olmaktadır.

6- Kadınlar daha duygusal olduklarından tepe yönetiminin gerektirdiği profesyonel yaklaşıma fazla sahip olamamaktadırlar. Kriz durumlarına duygusallıkla yaklaşmaktadırlar.

1990'lı yıllardan günümüze kadar yapılan araştırmalar incelendiğinde, Türkiye'deki kadınların özel sektördeki durumuna bakıldığında iş hayatındaki kadınların yarısından fazlasının ticari sektörde girişimci oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca bu kadınların genellikle 30 ile 39 yaş aralığında, lise mezunu ve kentli kadınlar olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'deki kadın girişimci profillerine bakıldığı zaman kadın girişimcilerin genellikle sabırlı, cesur ve özgüvenli olduğu görülmüştür. İşleri ile ilgili ise erkeklere göre daha temkinli yaklaştıkları fark edilmiştir (Soysal, 2010: 95). Bu bağlamda kadın ve erkek girişimci profilleri göz önünde bulundurularak aşağıda kadın ve erkek girişimciler çeşitli yönlerden karşılaştırılmıştır.

Tablo 10. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması

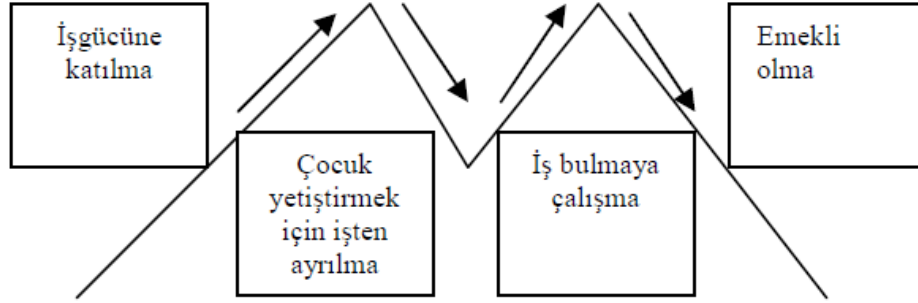
Özellikler	Erkek Girişimciler	Kadın Girişimciler
Motivasyon (Güdüleyici Faktör)	Bir şey ortaya koymak ve kendini gerçekleştirmek adına çaba.	Bir hedefe yönelmek, o hedefi başarmak için çaba, özgürlük ve tek başına bir şeyi başarma arzusu.
Girişimde bulunma nedeni	İşten çıkarılma, mevcut işten memnuniyetsizlik, miras vb. yoluyla varlık elde etme.	Kişisel şartların değişmesi, işten soğuma veya sıkılma, başka bir alana ilgi duyma veya başa alanda fırsat yakalama.
Fon Kaynakları	Kişisel sermaye, banka kredileri, kişisel birikim, çeşitli yatırımcıların sağladığı destek.	Kendi sermayesi, birikimleri, çevreden alınan destek.
Mesleki Geçmişi	Daha önce yaptığı iş sebebiyle edindiği tecrübe, işi konusunda uzman olma ya da yüksek düzeyde başarı elde etmiş olma, belli işletmecilik sahalarında uzmanlık.	Yaptığı iş ile ilgili tecrübe edinme, çalıştığı alanda orta seviye yönetici veya idari kademelerde tecrübe sahibi olma, hizmette mesleki tecrübe
Kişisel Özellikler	Hedefe odaklanma, kararlı olma, inatçı olma, yenilikçi ve	İşi ile ilgili saha esnek ve toleranslı olmak, hedefe

	idealist olma, kendine fazla güvenmek, işi ile ilgili hevesli ve enerjik olmak, kendi kendinin patronu olmak.	odaklanmak, yaratıcı olmak, gerçekçi olmak, kendine orta seviyede güvenmek, işi ile ilgili hevesli ve enerjik olmak, sosyal ve ekonomik çevre şartları ile başa çıkma becerisi
Geçmiş Yaşamı ile İlgili Konular	Girişim Yaşı: 25-35 Baba mesleği: Serbest meslek Üniversite eğitimi almış, konusu işletmecilik, mühendislik alanında teknik derecesi mevcut, İlk çocuk	Girişim Yaşı: 35-45 Baba serbest meslek sahibi, Üniversite eğitimi almış, konusu liberal sanatlar, İlk çocuk
Destek Olan Gruplar	Arkadaşlar, profesyonel kişiler (Avukatlar, Muhasebeciler) İş ortakları / o alandaki kişiler Eş	Yakın arkadaşlar, eş Aile Bireyleri, Kadın Cemiyetleri Meslek kuruluşları
Girişimin Türü	İmalatçılık veya yapımcılık (inşaatçılık)	Hizmet alanındaki işler, Eğitim hizmetleri, Danışmanlık veya halkla ilişkiler.

Kaynak: Güleç, S. (2011). Kadın Girişimciliği-Karaman Örneği. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Karaman, s. 23

Ülkemizde kadının işgücüne katılım profili incelendiğinde aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere kadının işgücüne katılımı “M” şeklinde bir eğriyi izlemektedir. Nitekim pek çok kadın 25-35 yaşları arasında çocuk yetiştirmek amacıyla işten ayrılmakta veya part time işlere yönelmektedirler. Bu dönemi atlatan kadınların bazıları ise tam zamanlı işlere tekrar geri dönmektedir. Aslında bu durum ülkede, anneyi destekleyen ve annenin iş yaşamında tutunmasını sağlayacak politika ve desteklerin yeterli olmadığını da kanıtlamaktadır (Öğüt, 2006: 62).

Tablo 11. Kadının İşgücüne Katılımı

3.4. TÜRKİYE'DE KADIN İŞGÜCÜNÜN İSTİHDAMINA İLİŞKİN VERİLER VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ülkemizde kadın işgücü ekonomik yaşama fazla yansımamaktadır. Kadının ekonomik kalkınmadaki ehemmiyeti bilinmesine ve pek çok çalışma yapılmasına rağmen kadın girişimci oranı istenilen seviyede değildir.

Türkiye'de kadınların işgücüne katılımında 1923'lerden 1955'lere kadar artış olduğu görülmektedir. Fakat 1955'lerden sonra işgücüne katılan kadın oranında düşüş yaşanmaya başlanmıştır. Bu durumun yaşanmasında; kadının kırsal alanlarda genellikle tarımla uğraşması, bu yıllardan itibaren kırsaldan kente göçün artışıyla kadının tarım sektöründe çalışma oranının düşmesi, buna karşılık kentteki sosyo-ekonomik yapıda kendine yer bulamaması gösterilmektedir (Toksöz, 2007: 19-20). Ayrıca kırsaldan kente gelen kadınların çoğunun eğitim düzeyinin düşük olması da başka bir nedendir. Kültürel nedenler de kadının işgücüne katılımını engellemiştir. Diğer taraftan ailedeki çocuk bakımı, hasta bakımı, yaşlı bakımı da kadının üstüne kaldığı için kadın işgücü oranlarında fazla artış olmamıştır. Sayılan nedenler günümüzde de etkisini hissettirmekle beraber, hükümet politikaları ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları ile özellikle 1980'lerden sonra kadının işgücüne katılımı artırılmıştır (Aksoy, 1996: 54-55).

Yapılan araştırmalara göre ülkemizde kadınların işgücüne katılım oranının düşük olmasının başka sebebi de eğitim süresinin uzamasıdır. Geçmiş senelere oranla daha fazla gencin üniversite eğitimine yoğunlaşması ve ardından eğitim aldığı bölümle ilgili bir yere yerleşme adına geçirdiği yıllar iş gücüne katılımını geciktirmektedir. Bunun yanında

kadının sermaye birikiminin yeterli olmaması, erken emeklilik ve kayıt dışı ekonomi de başka bir nedendir (Berber ve Yılmaz Eser, 2008: 4). Kadının işgücüne katılımı önündeki problemler sadece kadını etkileyen problemler değildir. Bu ülkenin de genel problemidir. Çünkü kadının işgücüne katılmaması demek ekonomik kalkınmanın yavaşlaması demektir.

Öte yandan yürütülen çalışmaların bütüncül olmadığı görülmektedir. Bu da çalışmaların başarıya ulaşmasını güçleştirmektedir. Bu bağlamda kadın girişimciliği ile ilgili yürütülen politikaların sosyal yapı, ekonomik yapı ve kültürel yapıyı baz alması gereklidir.

Tablo 12. Yıllar İtibariyle Kurumsal Olmayan Nüfus İçinde Kadın ve Erkeklerin İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranı

Yıllar	1988	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010	2011
15+Yaş Üstü Nüfus (Bin)	33.746	35.601	41.176	46.211	48.359	50.772	51.686	52.541	53.593
15+Yaş Üstü Nüfus-Kadın(Bin)	17.085	18.045	20.787	23.295	24.686	25.855	26.317	26.740	27.273
15+Yaş Üstü Nüfus-Erkek(Bin)	16.661	17.556	20.388	22.916	23.673	24.917	25.369	25.801	26.320
Toplam İşgücü(Bin)	19.391	20.150	22.286	23.078	22.455	23.805	24.748	25.641	26.725
İş Gücüne Katılma Oranı %	57,5	56,6	54,1	49,9	46,4	46,9	47,9	48,8	49,9
Toplam İşgücü-Kadın(Bin)	5.855	6.160	6.428	6.188	5.750	6.329	6.851	7.383	7.859
İş Gücüne Katılma Oranı %	34,3	34,1	30,9	26,6	23,3	24,5	26,0	27,6	28,8
Toplam İşgücü-Erkek(Bin)	13.536	13.990	15.858	16.890	16.704	17.476	17.898	18.257	18.867
İş Gücüne Katılma Oranı %	81,2	79,7	77,8	73,7	70,6	70,1	70,5	70,8	71,7
Toplam İstihdam(Bin)	17.755	18.539	20.586	21.581	20.067	21.194	21.277	22.594	24.110
İstihdam Oranı %	52,6	52,1	50,0	46,7	41,5	41,7	41,2	43,0	45,0
Toplam İstihdamı-Kadın(Bin)	5.235	5.637	5.958	5.801	5.108	5.595	5.871	6.425	6.973
İstihdam Oranı %	30,6	31,2	28,7	24,9	20,7	21,6	22,3	24,0	25,6
Toplam İstihdamı-Erkek(Bin)	12.520	12.901	14.628	15.780	14.959	15.598	15.406	16.169	17.137
İstihdam Oranı %	75,1	73,5	71,7	68,9	63,2	62,6	60,7	62,7	65,1
Toplam İşsiz(Bin)	1.638	1.612	1.700	1.497	2.388	2.611	3.471	3.046	2.615
Toplam İşsizlik Oranı %	8,4	8,0	7,6	6,5	10,6	11,0	14,0	11,9	9,8
Toplam İşsiz Kadın(Bin)	621	524	470	387	642	734	979	959	885
Toplam İşsizlik Oranı-Kadın %	10,6	8,5	7,3	6,3	11,2	11,6	14,3	13,0	11,3
Toplam İşsiz Erkek(Bin)	1.017	1.089	1.230	1.111	1.746	1.877	2.491	2.087	1.730
Toplam İşsizlik Oranı-Erkek %	7,5	7,8	7,8	6,6	10,5	10,7	13,9	11,4	9,2

Kaynak: TÜİK, 1923-2010 İstatistik Göstergeler, s.133 ve TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2011, s.166

Tablo 12'ye göre ülkemizde kurumsal olmayan kadın ve erkek nüfusunun sayısına bakıldığında hemen hemen birbirine yakın olduğu görülmektedir. Fakat kadın ve erkek

sayısı birbirine yakın olmasına rağmen bu sayının işgücüne yansımaları farklı olmuştur. 2011 senesinde işgücüne katılan erkek sayısının 18 milyon 867 bin olduğu görülmektedir. Kadınlarda ise bu rakam 7 milyon 859 bindir ve neredeyse işgücüne katılan erkeklerin sayısının yarısından dahi azdır. Kadın ve erkeklerin 2011 senesindeki işsizlik oranları karşılaştırıldığında ise işgücüne katılım oranlarının tersine işsizlik oranları kadınların yüzde 11,3 ile erkeklerden daha yüksek olduğu, erkeklerin işsizlik oranının ise 9,2 olduğu görülmektedir. Diğer taraftan kadının işgücüne katılımı ile iş tecrübesinin de artacağı düşünüldüğünde girişimcilik için kendinde cesaret bulan ve piyasadan haberdar olan kadınların da artacağı düşünülmektedir.

Tablo 13. 2017 Yılı İtibariyle Kadın ve Erkeklerin İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik Oranları (Ağustos 2016, Ağustos 2017)

	Toplam		Erkek		Kadın	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
15 ve daha yukarı yaşta kişiler	(Bin)					
Nüfus	58 835	60 002	29 088	29 707	29 747	30 295
İşgücü	30 967	32 233	21 110	21 842	9 857	10 390
İstihdam	27 473	28 828	19 108	20 001	8 366	8 827
Tarım	5 760	5 953	3 091	3 172	2 669	2 781
Tarım dışı	21 713	22 876	16 016	16 829	5 697	6 046
İşsiz	3 493	3 404	2 002	1 841	1 491	1 563
İşgücüne dahil olmayanlar	27 868	27 769	7 978	7 865	19 890	19 905
	(%)					
İşgücüne katılma oranı	52,6	53,7	72,6	73,5	33,1	34,3
İstihdam oranı	46,7	48,0	65,7	67,3	28,1	29,1
İşsizlik oranı	11,3	10,6	9,5	8,4	15,1	15,0
Tarım dışı işsizlik oranı	13,7	12,8	10,9	9,7	20,7	20,3
15-64 yaş grubu						
İşgücüne katılma oranı	57,7	59,0	78,3	79,4	37,0	38,3
İstihdam oranı	51,1	52,6	70,8	72,6	31,3	32,4
İşsizlik oranı	11,5	10,8	9,7	8,6	15,4	15,4
Tarım dışı işsizlik oranı	13,7	12,8	10,9	9,7	20,8	20,5
Genç nüfus (15-24 yaş)						
İşsizlik oranı	19,9	20,6	17,0	16,8	25,1	27,7
Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı ⁽¹⁾	27,2	28,0	17,9	17,7	36,7	38,6

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, Ağustos 2017, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24633>, Erişim Tarihi: 15.12.2017

Kadın ve erkeklerin işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranlarına dair 2016-2017 yılı verileri incelendiğinde ise işgücü 2017 yılı Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 1 milyon 266 bin kişi artarak 32 milyon 233 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 1,1 puan artarak %53,7 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemler için yapılan kıyaslamalara göre; erkeklerde işgücüne katılma oranı 0,9 puanlık artışla %73,5, kadınlarda ise 1,2 puanlık artışla %34,3'e yükselmiştir. Halbuki bir önceki tabloda da

görülebileceği üzere 2011 senesinde kadınların işgücüne katılım oranları % 28.8 idi. Dolayısıyla yıllara göre bir değerlendirme yapıldığında kadınların işgücüne katılımında istikrarlı bir yükselme yaşandığı söylenebilir. Fakat bir önceki tabloda 1980’li ve 1990’lı yıllarda kadınların işgücüne katılımının % 30’larda seyretmesi her ne kadar bir gerileme olarak görülse de esasında bu durum kırsaldan kentlere yoğun göçlerin sonucu tarlada çalışan kadın işgücünün kentlerde ekonomik alanda kendine yer bulamamasından kaynaklanmaktadır.

Gerek tablolardaki verilerden gerekse grafiklerdeki oranlardan anlaşılacağı üzere ülkemizde kadın ve erkek nüfusu hemen hemen eşit olmasına rağmen kadın nüfusunun işgücüne katılımı erkeklerin yarısından bile daha azdır. Hâlbuki ekonomik kalkınma adına iş hayatı dışında kalmış nüfusun iş hayatına kazandırılması önem taşımaktadır.

3.5. DÜNYA’DA KADIN İŞGÜCÜNÜN İSTİHDAMINA İLİŞKİN VERİLER VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Kadınların işgücüne katılımı ülkemizde olduğu gibi dünyada da önemsenen bir konudur. Özellikle gelişmiş ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranları gelişmekte olan ülkelere göre daha fazla olmaktadır. Diğer bir ifade ile bir ülkede kadının işgücüne katılım oranının yüksekliği gelişmişlik göstergesidir denebilir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerinden hareketle dünya genelinde ve çeşitli ülkelerde kadınların işgücüne katılımı aşağıda değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1980-1990 yılları arasında dünya genelinde kadınların işgücüne katılımında artış yaşanmıştır. 1980’li yıllarda kadınların işgücüne katılım oranı % 50,2 iken, 1999’ da bu oran % 51,8’e yükselmiştir (ILO, 2007:1). Aşağıdaki tabloda ise 1999 ile 2009 yılları arasındaki cinsiyete göre işgücüne katılım ve istihdam verileri gösterilmiştir.

Tablo 14. Dünyada Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım ve İstihdam

	Kadın			Erkek			Toplam		
	1999	2008	2009	1999	2008	2009	1999	2008	2009
İş Gücü(Milyon)	1084.4	1268.0	1284.8		1898.7	1928.1	2737.1	3166.7	3212.9
İstihdam(Milyon)	1011.2	1190.2	1195.3	1550.8	1791.6	1806.1	2561.9	2981.8	3001.4
İşsizlik(Milyon)	73.2	77.8	89.5	102.0	107.1	122.0	175.2	184.9	211.5
İş Gücüne Katılım Oranı(%)	51,8	51,7	51,6	79,2	77,7	77,7	65,5	64,7	64,7
İstihdam Oranı(%)	48,3	48,6	48,0	74,4	73,3	72,8	61,3	60,9	60,4
İşsizlik Oranı(%)	6,8	6,1	7,0	6,2	5,6	6,3	6,4	5,8	6,6

Kaynak: ILO, Women March 2010, s. 89. in Labour Market s: Measuring Progress and Identifying Challenges, Geneva.

Tablo 14'e göre dünyada 2009 senesindeki kadın işgücü 1284.8 milyon iken erkek işgücü 1928.1 milyon, kadın istihdamı sayısı 1195.3 milyon iken erkek istihdamı sayısı 1806.1 milyon ve işsiz kadın sayısı 89.5 milyon iken işsiz erkek sayısı 122 milyondur. Çalışma yaşındaki kadın nüfusun 2009 yılında % 51,6'sı işgücüne katılırken, erkeklerin % 77,7'si işgücüne dâhil olmuştur. On yıllık verilere bakıldığında işgücüne katılım oranlarında ciddi artış olmamakla birlikte bazı dönemler hafif düşüş yaşandığı da görülmektedir. 2009 yılı istihdam oranlarında ise kadınlar ile erkekler arasında oldukça fark vardır. Kadınların istihdam oranı % 48'ken, erkeklerin istihdam oranının % 72,8 olduğu görülmektedir. Yine 2009 verilerine göre dünya genelinde kadınların işsizlik oranı % 7, erkeklerin işsizlik oranı ise % 6,3'tür (ILO, 2010).

Tablo 15. Çeşitli Ülkelerde Düzenli Ücretli İşlerde Kadın İstihdamı Sayısı (Bin), 2007-2015

	2007	2013	2014	2015	2015-07	2015-07
					Fark	% Değişim
Türkiye	2.810	4.324	4.632	4.970	2.160	77%
İsrail	1.138	1.470	1.523	1.561	423	37%
Malezya	2.931	3.710	3.883	3.923	992	34%
Filipinler	6.682	8.334	8.452	8.722	2.040	31%
Kazakistan	2.383	2.934	-	3.106	723	30%
Güney Afrika	4.786	5.714	5.916	6.122	1.336	28%
Şili	1.769	2.079	2.146	2.192	423	24%
Kolombiya	3.769	4.187	4.417	4.602	833	22%
Meksika	10.466	12.543	12.579	12.779	2.313	22%
Mısır	2.218	2.536	2.574	2.625	407	18%
Avustralya	4.078	4.606	4.630	4.738	660	16%
Almanya	15.651	16.897	17.086	17.303	1.652	11%
Polonya	5.407	5.650	5.828	5.944	537	10%
Japonya	22.970	24.060	24.360	24.740	1.770	8%
Kanada	7.023	7.449	7.483	7.507	484	7%
Birleşik Krallık	12338	12579	12803	13.032	694	6%
İtalya	7.263	7.583	7.611	7.661	398	5%
Fransa	11.153	11.392	11.675	11.717	564	5%
Amerika Birleşik Devletleri	63.833	63.795	64.914	66.016	2.183	3%
Rusya Federasyonu	32.583	32.680	32.749	32.981	398	1%
Hollanda	3.447	3.358	3.298	3.324	-123	-4%
Azerbaycan	652	637	635	619	-33	-5%
Romanya	2.821	2.529	2.573	2.664	-157	-6%
Bulgaristan	1.378	1.262	1.273	1.299	-79	-6%
Letonya	471	411	407	409	-62	-13%
Yunanistan	1.239	986	1.030	1.073	-166	-13%
Ukrayna	8.061	7.912	7.489	6.782	-1.279	-16%
Porto Riko	512	-	-	398	-114	-22%
Avrupa Birliği (28 Ülke)*	86.716,9	86.892,7	88.520,8	89.761,5	3.044,6	3,5%

Kaynak: Karadeniz, O., Yılmaz, H. (2017). Türkonfed İş Dünyasında Kadın 2017 Raporu Birinci Faz Çalışma Sonuçları, <http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed2017-kadin-raporu-1-faz-calisma-sonuclari.pdf>, s. 8.

Tablo 15'teki verilere göre Türkiye, 2007 ile 2015 yılları arasında düzenli ücretli işlerde %77 artış sağlayarak, 2.160.000 kadına net iş yaratmıştır. Bu sonuçla 2007-2015 yılları arasında incelenen 63 ülke içinde en fazla kadın istihdam artış oranına sahip ülke olmuştur. Söz konusu dönemde Avrupa Birliği'ne üye 28 ülkede toplam kadın istihdamı %3,5 (3.044.000) kişi artmıştır. ABD' de ise kadın istihdamında söz konusu yıllarda %3 (2.183.000) artış yaşanmıştır.

Tablo 16. Çeşitli Ülkelerde Kadınların İşgücüne Katılım Oranları (2007-2015)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015-07 Değişim
Ekvador	38,9	39,4	45,7	42,5	47,8	47,4	42,1	50,2	52	13,1
Meksika	30,3	31	42	41,6	42,6	44,4	44,2	42,5	43,4	13,1
Kolombiya	46,2	47,1	48,1	50	52,8	54,2	53,9	58	58,6	12,4
Malta	32,3	33,5	34	34,8	36,1	38	39,8	41,2	42,1	9,8
İsveç	59,7	59,8	59,4	67,1	67,9	68,3	68,7	69,1	69,5	9,8
Katar	49,4	50,4	49,1	-	52,1	52,4	53,1	100	58,7	9,3
Türkiye	23,1	24	25,5	27,1	28,4	29	30,3	30,2	31,4	8,3
İsrail	51,1	51,3	52,4	52,8	52,7	58,1	58,2	59,2	59,1	8
Malezya	46,4	45,7	46,4	47,1	47,9	49,5	52,4	53,6	54,1	7,7
Rusya Fed.	56	56,1	62,4	62,2	63	63,3	63	63,3	63,4	7,4
Singapur	53,1	55,6	55,2	56,5	57	57,7	58,1	65	60,4	7,3
Venezuela	44,3	50,6	45,4	44,9	45,3	45	50,6	51,5	49,9	5,6
Mauritius	41,2	42,4	42,6	44,2	43,7	44,3	47,4	45,1	46,6	5,4
Peru	55	55,6	60,2	61,7	61,5	60,7	60,6	60,2	60,4	5,4
Makao, Çin	62,7	64,3	66,5	66	67,5	66,8	67,5	68,1	68	5,3
Şili	40,3	41,6	42	46,6	47,8	47,7	48,3	48,7	45	4,7
Macaristan	43	42,7	42,8	43,8	44	45	45,1	46,5	47,4	4,4
Lüksemburg	50,4	48,1	49,9	49,8	50,3	51,9	52,5	53,4	54,6	4,2
Litvanya	50,2	50,5	52	52,5	52,7	53,2	53	53,9	54,4	4,2
İspanya	49	50,4	51,5	52,2	52,8	53,4	53,4	53,1	53,1	4,1
Kosta Rika	44,5	44,6		43,5	45,7	45,2	45,2		48,1	3,6
Avrupa Birliği (28 Ülke)	57,2	57,4	57,4	57,3	57,3	57,6	57,6	57,6	57,6	0,4

Kaynak: Karadeniz, O., Yılmaz, H. (2017). Türkonfed İş Dünyasında Kadın 2017 Raporu Birinci Faz Çalışma Sonuçları, <http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed2017-kadin-raporu-1-faz-calisma-sonuclari.pdf>, s. 7

Tablo 16’da görüleceği üzere Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranı 2007’de %23’den 2015’de %31,5’e yükselmiştir. Bununla beraber, söz konusu oranın halen Avrupa Birliği ortalamasının (%57,6) oldukça altında olduğunu belirtmek gerekir.

Tablo 17. Seçilmiş OECD Ülkelerinde Cinsiyete Göre İstihdam Oranları (2015)

İSTİHDAM ORANI (%)		
Ülkeler	Erkek	Kadın
Avusturya	75,0	67,3
Belçika	66,0	58,0
Danimarka	76,5	69,8
İtalya	65,9	47,2
İsveç	76,9	74,1
İspanya	63,2	52,9
Hollanda	78,9	69,3
Almanya	77,9	70,0
Fransa	66,9	60,6
Türkiye	69,9	30,5
OECD ortalama	73,6	61,8

Kaynak: OECD(2015). Employment: Employment and unemployment rate (quarterly data), by sex. http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GENDER_EMP, Erişim Tarihi: 20.12.2017

Tablo 17'ye göre OECD ülkelerinde kadınların istihdama katılım ortalaması 2015 yılında % 61,8'dir. Türkiye'de ise bu oran kadınlarda % 30,5, erkeklerde ise % 69,9'dur. Görüldüğü gibi, kadınların istihdama katılım oranı, erkeklerin yarısı kadardır. Oysa OECD ülkelerinde kadın ve erkek istihdam oranları arasındaki fark genelde azdır. Fransa'da kadınların istihdama katılım oranı % 60,6, erkeklerin % 66,9'dur. Aynı şekilde Avusturya, Belçika, Danimarka, İsveç, İspanya, Hollanda, Almanya ve İtalya'da da kadınlarla erkekler arasındaki istihdam oranlarındaki fark düşüktür.

Tablo 18. Seçilmiş OECD Ülkelerinde Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları

İŞSİZLİK ORANI	%	%
Ülkeler	Erkek	Kadın
Avusturya	6,3	5,2
Belçika	8,6	7,4
Danimarka	6	6,8
İtalya	11,3	12,6
İsveç	7,7	7,1
İspanya	20,5	23,2
Hollanda	6,6	7,4
Almanya	5,1	4,0
Fransa	11,1	12,0
Türkiye	9,5	12,9
OECD Ortalama	7,8	8,3

Kaynak: OECD.(2015). Employment: Employment and unemployment rate(quarterly data), by sex. http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GENDER_EMP, 20.12.2017

Tablo 18’de OECD ülkeleri içerisinde işsizlik oranlarına baktığımızda değişken bir tabloyla karşı karşıyayız. Kadın işsizlik oranlarının daha az olduğu ülkelerde kadın istihdamının da yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda kadın istihdamını sağlayıcı ve istihdamı koruyucu politikaların uygulandığı söylenebilir. Seçilmiş ülke örneklerinde en fazla işsizlik oranı, ilk olarak İspanya’da (%23,2), ikinci olarak ise Türkiye’dedir (%12,9). Bu iki ülkede de kadın işsizlik oranı erkeklerden fazladır. En az işsizlik oranı Almanya’dadır. Burada kadın işsizliği erkeklerden azdır (%4,0). OECD ortalamasında da kadın işsizlik oranı erkeklerden fazladır.

3.6. TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLERİN KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR

Girişimcilik konusu genel olarak ele alınacak olursa iş hayatında hem erkeklerin hem de kadınların karşılaştığı pek çok zorluk vardır. İş hayatında girişimcilik konusunda genel olarak zorluklar olmakla birlikte bu konuda Türkiye’de kadınlar erkeklerden daha dezavantajlı durumdadır. Çünkü kadınlar sadece piyasa koşullarıyla mücadele etmekle kalmamakta, aile ve sosyal çevre şartlarıyla da mücadele etmek zorunda kalmaktadırlar.

Bu bağlamda kadın girişimcilerin ülkemizde karşılaştıkları zorluklar sekiz başlık altında değerlendirilebilir.

3.6.1. Eğitim ve Tecrübe Eksikliği

Türkiye’de kadınların girişimcilik faaliyetlerinde eğitim ve tecrübe eksikliği çeşitli zorluklar yaşamalarına sebep olmaktadır. Bilhassa kadınların iş yaşamındaki deneyim eksiklikleri, çıracılık ve mesleki eğitim yetersizliği kadınların tecrübe kazanmalarını engellemektedir. Kadınların yaşadıkları mesleki eğitim ve tecrübe eksiklikleri, onların iş ortamına ve sosyal iletişim ağına kolayca dâhil olabilmelerine engel olmaktadır. Bu durum kadınların iş dünyasındaki saygınlıklarını da etkilemektedir (Kutunis, 2006: 68). Çünkü deneyim, tecrübe ve bilgi konusunda donanımlı bir birey iş dünyasında da kendinden emin bir duruş sergileyecektir.

Temel eğitimde ve mesleki eğitimde eksikliği olan kadınlar girişimcilik konusunda daha çok problem yaşamaktadır. Mesleki ve temel eğitimi tam kadınlar ise iş dünyasında daha başarılı olmakta ve işletmelerinin faaliyeti süresince daha rahat ve güvenli hareket etmektedirler. Özellikle teknik eğitim konusunda eksiklikleri olan kadınlar, girişimleri ile ilgili teçhizat, makine ve çeşitli donanımların kullanılmasında problem yaşamaktadırlar.

Diğer taraftan kadınların eğitim seviyesi ve teknik bilgileri arttıkça iş dünyasına katılım oranları da artmaktadır. 2013 yılı TÜİK verilerine göre okuma yazma bilmeyen kadınların yüzde 17,4’ü, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmemiş kadınların yüzde 20,5’i, ilkokul mezunu kadınların yüzde 11,6’sı, ortaokul mezunu kadınların yüzde 27’si, genel lise mezunlarının yüzde 18,5’i, lise dengi meslek okulu mezunu kadınların yüzde 32,9’u, yüksekokul veya fakülte mezunu kadınların yüzde 47,5’i işgücüne katılım göstermektedir. Dolayısıyla eğitim seviyesi arttıkça iş yaşamına katılım arttığı gözlemlenmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2015 verilerine göre ise Türkiye’de okuma yazma bilmeyen, 25 ve yukarıdaki yaşta olan toplam nüfus oranı %5,7 ve bu oran sırasıyla erkeklerde %1,9, kadınlarda %9,4’tür. Lise ve dengi okul mezunu olan aynı yaş grubundaki kişilerin toplam nüfus içindeki oranı %18,2 iken bu oran erkeklerde %22,2, kadınlarda %14,4’tür. Yüksekokul veya fakülte mezunu olanların toplam nüfusa oranı

%12,9 olup bu oran erkeklerde %15,1 kadınlarda ise %10,7'dir. Aynı zamanda okuma yazma bilmeyen kadın nüfus oranı erkeklere oranla beş kat daha fazladır (Türkten ve Demiryürek, 57). Bu durum ülkemizde kadınların erkeklere oranla eğitim durumunun daha kötü olduğunu, bu konuda gerekli uygulamaların daha etkin şekilde yapılması gerektiğini göstermektedir.

Kadınlara yönelik olarak verilen mesleki eğitim ve kurslar aracılığıyla verilen eğitime bakıldığında, buralarda verilen eğitimlerin daha çok cinsiyet rollerine, geleneksel kadın rollerine yönelik olduğu görülmektedir. Dolayısıyla verilen eğitimler kadınları girişimciliğe hazırlamaktan uzaktır. Halbuki verilen kursların ve mesleki eğitimler yaratıcılığı geliştirici, yeniliğe özendirici olmalı ve bağımsız çalışabilme özelliği kazandırmalıdır

Ülkemizdeki pek çok kadın, girişimde buldukları faaliyetle ilgili sınırlı bilgiye sahiptir. Meslek okullarından mezun olan kadınlar da okuldan edindikleri bilgiyi piyasada uygulama zorluğu çekmekte, öğrendikleri bilgileri piyasa şartlarında işlevsel şekilde kullanamamaktadır. Teknoloji ve piyasa şartları sürekli değişim içerisinde. Dolayısıyla girişimci kadın da piyasaya adapte olabilmek adına kendini devamlı güncellemelidir. Kadınlar ancak eğitim seviyelerini yükselterek, bilgi ve donanımlarını artırarak erkek egemen iş dünyasına hâkim olabileceklerdir. Eğitim ve teknik bilgi sıkıntısı sebebiyle kadınlar genellikle az beceri ve yetenek isteyen, geleneksel tarzdaki işleri tercih etmektedirler (Soysal, 2010: 100-101).

Gelişmiş ülkelerde yapılan araştırmalara göre girişimci kadınlar iş yaşamında en çok tecrübe eksikliğinden dolayı sorun yaşamaktadırlar. Kadınların iş hayatındaki tecrübe eksikliği cinsiyetçi rol dağılımına bağlanmaktadır. Çünkü kadınlar önce aile içi rollere adapte edilmekte sonra piyasa şartlarını çok geç yaşlarda öğrenmek zorunda kalmaktadırlar. Hâlbuki erkekler küçük yaşlardan itibaren girişimcilik konusunda tecrübe edinecek şekilde yetiştirilmektedir. İş piyasasına atılma ve iş dünyası ile tanışma yaşları da daha erken dönemlerde olmaktadır (İlter, 2010: 86).

Bir girişimcinin çalıştığı alan ile ilgili tecrübe sahibi olması başarıyı da beraberinde getirecektir. Çünkü bir girişimcinin yeterli mesleki bilgiye ve tecrübeye sahip olması karşılaştığı sorunları kolayca aşmasına yardımcı olacaktır. Nitekim kadınlar, mesleki

yetersizlik ve tecrübe eksikliğinden dolayı erkeklere nazaran bir işletmede daha fazla sorunla karşılaşmakta, sorunları çözme süreçleri uzamaktadır. Örneğin kadın girişimciler işletme kuruluşunda da işlem prosedürüne hâkim olmadıkları ve tecrübesizliklerinden dolayı resmi kurumlarla problem yaşamaktadırlar (Şekerler, 2006: 123).

Neticede kadınların girişim hedeflerini başarı ile gerçekleştirmeleri ve girişimlerinin uzun süre ayakta kalması için eğitim ve tecrübe eksikliklerini gidermeleri gereklidir. Kadınların iş hayatında başarılı şekilde yer alması demek ülke ekonomisinin canlanması, istihdamın artması demektir.

3.6.2. Toplumsal Rol

İş hayatına atılması ile birlikte girişimci kadının ailevi rolleri sona ermemektedir. Veyahut kadının iş hayatına atılması ailevi yükümlülüklerini hafifletmemektedir. Hem toplumsal değer yargılarından hem de iş yaşantısının getirdiği zorluklardan dolayı kadınlar zorluk yaşamaktadır. Kadınlara küçük yaşlardan itibaren iyi eş ya da anne olma gibi geleneksel roller aşılacaktır. Geleneksel rollerin baskısı altında kendi tercihi ile ya da geçim sıkıntısından dolayı çalışmak isteyen kadın bir karmaşa yaşamaktadır. Bir taraftan geleneksel rollerini kesinlikle aksatmaması gerektiğini düşünürken, çalışma hayatının da yükünün binmesi ve çevresinden destek görememesi kadının problem yaşamasına neden olmaktadır. Bu nedenle çalışan bir kadının sorumlulukları Türk toplumunda bir erkekten daha fazladır (Kutunis, 2006: 68-69). Ayrıca Türk toplumunda ev işlerinin de kadının vazifesi gibi görülmesi kadının sorumluluğunu fazlalaştırmaktadır. İşyerinde de bilhassa özel sektörde çalışma saatlerinin fazlalığı nedeniyle kadın rol çatışması yaşamaktadır. Bir taraftan iş dünyasına adapte olmaya çalışarak ayakta durmaya çabalarken, bir taraftan evdeki rollerini aksatmamaya çalışan kadının girişimcilik yolunda yorulmasına, enerji kaybına, tükenmişlik yaşamasına neden olmaktadır (Özakın, 2000:113).

3.6.3. Toplumsal ve Çevresel Tepkiler

Ülkemizde kadın girişimciler çevre ve ailelerinden gördükleri tepkiler sebebiyle de sorun yaşamaktadırlar. Henüz aile kurmamış bir kadın ilk etapta girişimcilik faaliyeti

konusunda ailesi tarafından desteklenirken, çevresi tarafından aile kurduktan sonra sıkıntı yaşayacağı, iyi bir aile kuramayacağı görüşü aşılamaktadır. Evli kadın girişimciler ise çoğunlukla eşlerinden aldıkları destekle girişimcilik faaliyetinde bulunmaktadırlar (Kutunis, 2006: 68-69). Diğer taraftan bazı ataerkil aile yapılarında kadının erkeğin izni olmadan çalışması ya da iş dünyasına atılması yasaklanmaktadır (Özdevecioğlu ve Çelik, 2000: 487-488).

Ülkemizde kadın girişimci oranı çok yüksek olmadığından dolayı girişim faaliyetinde bulunana kadınlar çevre ya da aile tepkisiyle karşılaşabilmektedir. Bu tür çevrelerde kadının iş dünyasında yer alması anormal görülmektedir. Bu bağlamda çevre ve ailevi tepkilere rağmen girişim faaliyetlerine girişen kadın toplum ve çevre şartları ile de mücadele etmek durumunda kalmaktadır.

3.6.4. Ayrımcılık

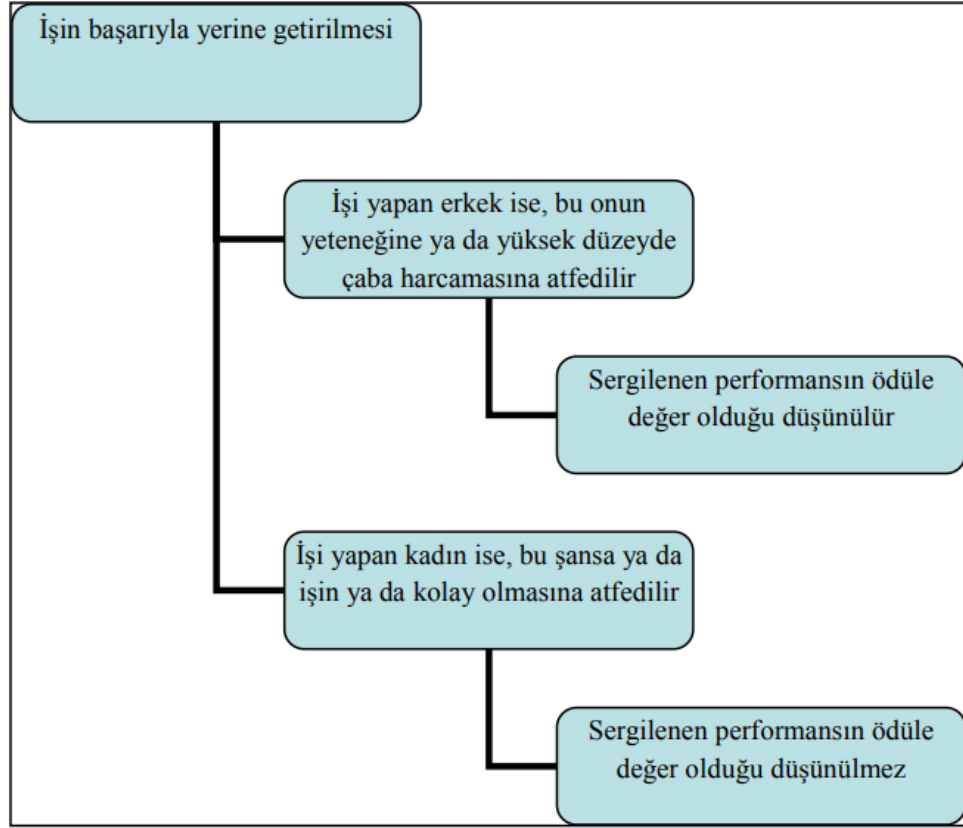
Kadın girişimciler, kadın kimliklerinden dolayı da iş yaşamında sıkıntı yaşamaktadırlar. Çünkü toplumumuzda ne yazık ki bazı kesimlerde ve bazı iş kollarında cinsiyete dayalı ayrımcılık güdülmektedir. Cinsiyet ayrımının temel nedenine bakıldığında yasalardan ziyade örf ve geleneklerden, toplumsal ve kültürel yapıdan kaynaklandığı görülmektedir. Cinsiyet ayrımcılığı sadece ülkemize has bir durum değil, dünyanın pek çok yerinde yaşanan bir problemdir. Bu problem, kadının iş dünyasında ücret konusunda adaletsizlik yaşamasına, terfide problem yaşamasına, görevlendirme sırasında ayırım yapılmasına, üst kademelere gelmesinde sıkıntı yaşamasına, çeşitli faaliyet alanlarında dışlanmasına yol açmaktadır. Kadınlar bilhassa erkeklerin egemen olduğu toplumlarda siyaset ve bilim gibi alanlara dâhil olurken sorun yaşamaktadırlar (İlter, 2010: 88)

Türkiye’de kadınların ayrımcılığa maruz kalmasında toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi büyüktür. Toplumsal cinsiyet rolü kadının ailesi ve işi arasında denge kurmasına, hatta bazen işinden de fedakârlık etmesine yol açmaktadır. Bu nedenle kadınlar cinsiyet rollerine uygun öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik gibi işleri tercih etmektedirler (Narin vd., 2006:71).

Diğer taraftan ülkemizde kadınlar erkeklerin hâkim oldukları sektörlerde yüksek başarı gösterebilirler dahi kendilerine o alanda yer açamamakta, uyum sağlayamamaktadırlar (Özakın, 2000:114). Çünkü toplumda işler cinsiyete göre sınıflandırılmakta, bazı işler kadınlara yakıştırılmamaktadır ve bu kalıplaşmış, cinsiyetçi düşüncelerin yıkılması da oldukça güçtür. Toplum adeta kadına yapabileceği meslekleri dayatmaktadır. Bu da kadın girişimcinin yaşadığı başka bir sorundur (KOSGEB, 1996: 52).

Genel olarak ülkemizdeki kadın girişimcilerin yaşadığı bu cinsiyetçi ayrımcılık kadını belli iş kollarının dışına çıkmamaya zorlamakta, kadın girişimciyi iş dünyasındaki baskılar sıkıştırmaktadır. Hâlbuki iş dünyası en esnek ve yaratıcı düşüncenin hâkim olması, kalıplardan sıyrılınması gereken yerdir. Dolayısıyla kadınların iş dünyasındaki sınırlı hareket alanları onların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarını zorlaştırmaktadır. Potansiyellerini tam olarak kullanamamalarına sebep olmakta, bu durum da girişimcilik faaliyetlerini başarı ile sürdürememelerine neden olmaktadır.

Tablo 19. Kadın ve Erkeğin Aynı Görevi Yaparken Sergiledikleri Başarılı Performansa Atfedilen Nedenler

Kaynak: Ataklı Yavuz, R. (2016). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Ekseninde Kadın İstihdamı ve Ekonomik Şiddet. *Journal of Life Economics*, s. 80

Tablo 17’de de görüldüğü üzere bir kadınla bir erkeğin aynı görevi yaparken sergiledikleri başarılı performansa yüklenen nedenler özetlenmiştir. Şekle göre erkeğin bir iş sonucu elde ettiği başarı çaba ve yetenek olarak yorumlanırken, kadının elde ettiği başarı tesadüf, şans ya da işin kolay olması olarak yorumlanmaktadır. Bu yorum tarzı kadın ve erkeğe yönelik toplumsal algıdaki farklılıktan ileri gelmektedir. Aynı işi yapsalar dahi kalıp yargılar sebebiyle kadın daha az ödüllendirilmekte ya da hiç ödüllendirilmemektedir. Erkek ise başarısı konusunda daha fazla olumlu tepkiyle karşılaşmaktadır.

Tablo 20. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (2014)

Ülkeler	Endeks Değeri	Sıralama
Slovenya	0,016	1
İsviçre	0,028	2
Almanya	0,041	3
Danimarka	0,048	4
Avusturya	0,053	5
İsveç	0,055	6
Hollanda	0,062	7
Belçika	0,063	8
Norveç	0,067	9
İtalya	0,068	10
Finlandiya	0,075	11
İzlanda	0,087	12
Fransa	0,088	13
Singapur	0,088	14
Çek Cumhuriyeti	0,091	15
İspanya	0,095	16
Lüksemburg	0,100	17
İsrail	0,101	18
Avustralya	0,110	19
Portekiz	0,111	20
Türkiye	0,359	71
Nijer	0,729	188
Dünya	0,449	—

Kaynak: Ataklı Yavuz, R. (2016). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Ekseninde Kadın İstihdamı ve Ekonomik Şiddet. *Journal of Life Economics*, s. 82

Yukarıdaki tablo UNDP'nin 2014 yılı "İnsan Gelişim Raporu" baz alınarak hazırlanmış bir tablodur. Ülkemizin diğer ülkeler arasındaki sıralamasına bakılacak olursa cinsiyet eşitsizliğinde oldukça geri sıralarda olduğu görülmektedir.

3.6.5. İletişim ve Koordinasyon

Kadın girişimcilerin yaşadığı diğer bir sıkıntı da iletişim ve koordinasyon konusundadır. Bir kadının başarılı olması ekibinin de çalışkan, uyumlu ve başarılı olmasına bağlıdır. Bunun için de girişimci kadın çalışacağı ekibi seçerken doğru karar verebilmelidir. Kadının ekibiyle yaşayacağı sıkıntılardan birisi de işteki yetersizliği sebebiyle çalıştığı ekibi koordine edememesinden kaynaklanabilmektedir. Çalıştığı ekibin örgütlenmesi ve kadının ekibi ile iletişim çatışması yaşaması da başka bir sorundur (Soysal, 2010: 101).

Diğer taraftan erkeklerin iletişim diline ya da jargonuna hâkim olamayan kadın da işe uyumda sıkıntı yaşamaktadır. Özellikle bazı mesleklerde bu durum kadının dışlanmasına dahi yol açabilmektedir. Erkek egemen meslek dallarında bu sorunun daha fazlaca yaşandığı bilinmektedir (Soysal, 2010: 101).

3.6.6. Finansal Zorluklar

Türkiye’de finansal kaynaklı problemler bütün girişimcilerin sorunu olmakla birlikte kadın girişimciler erkeklere göre bu konuda daha çok sorun yaşamaktadır. Bunun iki nedeni vardır. Birincisi; kadınların finansal açıdan güvenilirliklerini belgelemeleri daha zor olmaktadır, bu da finansal açıdan borç verebilecek kuruluşlarla sıkıntı yaşamalarına yol açmaktadır. Ayrıca borç ya da kredi veren kuruluşların üretilen ürün ve hizmet hakkında detaylı bilgi, pazar olanakları, kişinin iş tecrübesi gibi konularla ilgilenmesi, kadınların ise bu konulara hâkimiyetinin zayıf olması da başka bir etkidir. Bu durum kadını kocasından ya da çevresinden destek istemeye ya da kendi birikimini kullanmaya itmektedir. Bu durum da kadının kısıtlı imkânlar ile girişime başlamasına yol açmaktadır. İkincisi ise; kadınların muhasebe, finansal planlama, operasyon ve parasal işlemlerle ilgili anlaşmaların yapılması gibi finansal konulardaki tecrübesizliğidir (Doğramacı, 2006: 39).

Ülkemizde kadın girişimcilerin işletmelerinin erkeklere göre küçük çaplı olması da kredi çekme konusunda zorluk çekmelerine sebep olmaktadır. Çünkü bankalar girişimin küçük çaplı olmasından dolayı ilgilenmemektedirler. Ayrıca kadınların bankalara teminat

gösterirken de sıkıntı yaşaması başka bir problemdir. Çünkü teminat gösterilebilecek gayrimenkuller genellikle erkeklerin üzerine kayıtlı olmaktadır. Kadınlar bilgi eksiklikleri sebebiyle de başvuru işlemlerinde aksaklıklar ve sorunlar yaşamaktadırlar. Bu problemlere çözüm olarak kadınların kredilerden yararlanması kolaylaştırılmalı, ağır teminat koşulları sunulmamalı, kadının faaliyet göstereceği iş alanına göre kredi olanakları daraltılmamalı, koşullar esnetilmelidir (Kınay, 1996: 41).

3.6.7. Bürokratik Engeller

Yeni bir işletme kurulurken izlenecek resmi prosedürün bilinmemesi çeşitli sıkıntılara yol açabilmektedir. Çünkü yeni bir girişim faaliyeti sırasında bürokratik işlem basamaklarının bilinmemesi hem çaba hem de zaman kaybına yol açacaktır. Ülkemizde kadınlar bürokratik işlemler konusunda bilgi ve tecrübe eksikliği yaşadıklarından kuruluş aşamasında çok zorluk çekmektedirler. Bu nedenle iş yaşamına başlamaları erkeklerden daha uzun sürmekte ve daha sancılı olabilmektedir. Daha başlangıç aşamasında kadının kendisini zorlu bir sürecin içerisinde bulması kadının iş motivasyonunu etkileyebilmektedir.

Ülkemizde kadın girişimciliğin önündeki zorluklara bakıldığında bürokratik engeller bağlamında kurumsallaşmaya karşı olumsuz bir tutum vardır. Pek çok girişimci kurumsallaşma sürecini karar alma sürecinin uzaması, hantallık ve gereksiz teferruatlar olarak yorumlamaktadır. Mevcut bürokratik yapının kurumsallaşmayı teşvik edememesi de girişimciliğe ket vurduğu gibi gelişmesini de engellemektedir. Nitekim pek çok kadın, bürokratik yapı karmaşıklığından korktuğu için girişimciliğe cesaret edememekte ya da girişimini ileriye taşıyamamaktadır (Baraz, 2006: 126).

Kadınları girişim faaliyetleri konusunda destekleyen kurum ve kuruluşların yardım ve teşviklerde, başvurularda koordinasyon sağlamamaları ve hepsinin birbirinden farklı prosedürel işlemlere sahip olması da kadın girişimcileri zorlamaktadır. Bu kuruluşların sayı fazlalığı ve hepsi ile ayrı ayrı teşvik ve kredi olanakları hakkında görüşülmesi, başvuru işlemleri ve sonuçların değerlendirilmesi aşamasındaki beklentiler, zaman alıcı ve yıpratıcıdır.

3.6.8. Örgütlenme

Örgütlenmenin amacı, aynı iş dalında veya meslekte çalışan kadınların bir araya gelerek, kendi aralarında işbirliği, dayanışma ve koordinasyon sağlamalarıdır. Örgütlenme, kendi işinin sahibi kadın açısından da gelecekte aynı mesleği yapacaklar açısından da önem taşımaktadır. Çünkü kurulan bir örgüt, birikimli olarak gelişerek, ileride aynı mesleği yapan kişilerin de bir çatı altında toplanarak, birbirlerine destek olmasını sağlamaktadır.

Kadın girişimcilerin örgütlenmesinin yararları şu şekilde sıralanabilir (Baraz, 2006: 127):

- Kadın örgütleri sayesinde yeni girişim faaliyetinde bulunmak isteyen kadınlar destek alabilmektedir.
- Kuruluş aşamasındaki zorluklarda örgütler, kadın girişimcilere yol gösterici olmaktadır.
- Kredi olanakları konusunda rehberlik sunmaktadır.
- Benzer iş kollarında çalışanlar arasında iletişim ve koordinasyon gerçekleşmekte, böylece dayanışma sağlanmaktadır.
- Kadın üyeler arasında sosyalleşme sağlanmakta, kadın üyeler arasında yardımlaşma, bilgi alışverişi sağlanmaktadır.
- Hukuki sorunlarda kadın örgütleri rehberlik yapmaktadır.

Türkiye’de mesleki örgütlenmeler genellikle erkekler tarafından oluşturulmaktadır. Kadın girişimciler bu konuda erkeklere göre daha pasiftir. Kadınların yeteri düzeyde örgütlenememesi girişimcilik faaliyetleri ve iş dünyasından uzak kalmalarına sebep olmaktadır. Günümüzde kadın girişimcilere yönelik örgütlerin sayısında artış olmakla beraber yeterli seviyede değildir. Kadınların mesleki anlamda örgütlenmeleri girişimcilik faaliyetlerinde daha cesaretli olmalarına, benzer iş kollarındaki kadınlarla yardımlaşabilmelerine katkı sağlayacaktır (Soysal, 2010:102).

Kadınların sosyal statülerinin düşük olması, iş dünyasında çeşitli bağlantılar kurmasını, farklı çevrelere girmesini, mesleği ile ilgili örgütlenmelere kolayca dâhil olmasını engelleyebilmektedir (Soysal, 2010:102). Dolayısıyla kadınların iletişim

sağlayabilecekleri ortamlar daha sınırlı seviyede kalmakta, çeşitli konularda bilgi alışverişinde bulunacağı kişiler daha az sayıda olmakta, bu durum da iş dünyasındaki gelişmelerden geç haberdar olmalarına sebep olmaktadır. Kadınların çeşitli örgütlenmeler sayesinde sosyal ve ekonomik iletişimlerinin toplumda artması farklı iş fırsatlarını yakalamalarına, piyasa bilgilerinin artmasına yardımcı olacaktır.

3.7. KADIN GİRİŞİMCİLERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİSİ

Günümüz dünyasında kadın girişimcilerin ekonomiye olan etkisi hem uluslararası düzeyde hem de ulusal düzeyde anlaşılmıştır. Uluslararası seviyede 2005 senesinde gerçekleştirilen araştırma verilerine göre dünyadaki girişimcilik faaliyetlerinin üçte birinden fazlası kadınlar tarafından yürütülmektedir. Günümüzde kadın işletmecilerin girişimcilik faaliyetleri artık evlerde üretim faaliyetlerinin ve küçük işletme faaliyetlerinin dışına taşmıştır. Artık kadınlar milyon dolarlık global işletme faaliyetlerinde bulunarak istihdama, kalkınmaya ciddi anlamda katkı sağlamaktadırlar. Örneğin Çin’de girişimci sayılarına bakıldığında kadın girişimcilerin oranının % 20 olduğu görülmektedir. ABD’de ise 2008 yılı verilerine göre kadın girişimci sayısının 10.1 milyon olduğu ve 13 milyonluk istihdam alanı yarattığı bilinmektedir (Özyılmaz, 2016: 39).

Kadın girişimcilerin iş dünyasına katılımının artması ülke kalkınması adına sevindirici olsa da, kadınlar gene de girişimcilik konusunda cinsiyet kaynaklı problemler yaşamaktadırlar. Hâlbuki kadının çalışma hayatına katılımı ile elde ettiği gelir ailesinin geçimine ve refahına yansımaktadır. Yani toplumun en küçük birimi olan aileden başlanarak ülke geneline kadar kadın girişimcinin ekonomik yönden katkısı vardır. Dolayısıyla kadınların da ekonomik dünyada erkekler kadar ağırlığı olabilmelidir. Pek çok gelişmekte olan ülkede kadınlar sosyal ve ekonomik haklarını bilmemekte veya kullanamamaktadır. Bu durum da gelişmekte olan ülkelerde nüfusun yarısının ekonomiye dâhil edilememesi sorununu doğurmaktadır. Kadının ülke ekonomisine dâhil edilememesi demek, uluslararası rekabet gücünün, büyüme hızının düşmesi demektir (Soysal, 2010: 107).

Hem dünya nüfusuna hem de Türkiye nüfusuna bakıldığı zaman, bu nüfusu oluşturan insanların yarısını kadınların oluşturduğu görülmektedir. Fakat iş dünyasına bakıldığında yüzde elli kesimin ekonomik yaşama yansımadağı görülmektedir ki bu kalkınma açısından ciddi bir kayıptır. Dolayısıyla nüfusun yarısının yetenek, bilgi ve becerisinden istifade edilmediğı anlamı çıkarılmaktadır. Bu bağlamda kadınların iş hayatında gerek işçi olarak gerekse girişimci olarak erkeklerle beraber yer bulmasının sağlanması ülkenin kalkınma ve refahı açısından ciddi ehemmiyet taşımaktadır (Soysal, 2010: 107).

Kadınların da iş sahasında erkekler kadar faal olması ekonomik verimliliğe yansiyacaktır. Kadın nüfus demek potansiyel işgücü demektir. Bu nüfusun da ekonomik sahayı genişleteceğı unutulmamalıdır. Kadınların iş dünyasına katılımıyla üretim faaliyetleri daha da artacak bu durum tüketim oranlarına da yansiyacaktır. Günümüz koşullarında kadının ürettiğı ürünü uluslararası pazara açması mümkündür. Günümüz iletişim ağı ve teknolojisi bunu kolaylaştırıcı niteliktedir (Tamer, 2013: 653).

Kadının ekonomik anlamda özgür olması kendi refahı açısından da pozitif etki yaratarak, ülkede mutluluk ve refahı iyi olan insan sayıları artacaktır. Çünkü bireylerin ekonomik ve sosyal sıkıntıları her ne kadar bireyi ilgilendiriyormuş gibi görünse de bireyin sosyal refah durumu genelde topluma yansır (Soysal, 2010: 108). Toplumu bireylerin oluşturduğundan hareket edecek olursak bireyin refahı ve mutluluğı devletler tarafından önemsenmelidir denebilir.

Kadınlar ülke ekonomisini yükselten güç kaynağıdır. Bu güç kaynağının potansiyelini ortaya çıkarmak da devletlerin görevidir. Diğer bir ifade ile kadın girişimciler ekonomik kalkınmanın önemli bir ayağıdır (Soysal, 2010:108). Ülke ekonomisine yetişkin nüfusun yüksek oranlarda kazandırılması yoksullukla mücadele de önemli bir etkiye sahiptir.

Ekonomik gelişme açısından kadınlar önemli bir kaynaktır. Kadınların erkeklerden daha farklı özellikler sergilemesi iş dünyasına da farklı ürün ve hizmetler olarak yansımaktadır. Özellikle kadınların erkeklerden yeniliğe ve değişime daha açık olmaları daha farklı fikirlerin, ürünlerin ortaya çıkmasına kaynaklık etmektedir. Ayrıca kadınların çalışma şartlarında daha esnek olmaları da hem müşterilere hem de çalışanlara karşı

duyarlılıklarını artırmakta, konuları daha farklı değerlendirerek hızlı sonuç almalarını sağlamaktadır (Tamer, 2013: 653).

Ülkemizde 2011 senesinden bu yana mikro kredi uygulamalarına ağırlık verilmesi kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmasında ve aile ekonomisine katkı sağlamalarında olumlu etki yaratmış, kadın girişimciliği konusunda finansal zorluklar yaşayan kadınların büyük bölümü ekonomiye kazandırılabilmiştir. Bunun yanında kadın girişimcilere yönelik eğitimlerin ve fırsatların fazlaştırılması da ülkemizin gelişmiş ülkeler arasında yer edinebilmesi bakımından önemlidir (Türkten ve Demiryürek, 59).

Her ne kadar ülkemizde kadın girişimci sayısı istenen seviyede değilse de geçmişe nazaran önemli ilerlemeler kaydedildiği bir gerçektir. Kadınlar artık ekonomik hayatta daha fazla yer almaktadır. Kadın girişimciliğinin ülke ekonomisine etkisi düşünüldüğünde bizim gibi gelişmekte olan ülkelerin daha fazla bu konuyu önemsemesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü kadın girişimciliğinin önemsenmesi istihdamın artırılmasını sağlayarak, ekonomik büyümeye de olumlu etki etmektedir. Bu anlamda uluslararası çapta faaliyette bulunan, rekabet gücü yüksek işletmelerin ortaya çıkabilmesi, toplumun diğer yarısını oluşturan kadın gücünden de yararlanılmasıyla mümkündür. Nitekim ülke kalkınmasında yeni iş sahalarının açılabilmesi, mevcut potansiyelin iş hayatına yansıtılabilmesi, istihdamın artırılması önemlidir (Tamer, 2013: 652). Bu doğrultuda hükümet çalışmalarının kadın girişimcileri harekete geçirmeye yönelik olması ve kadın girişimcileri destekleyen politika ve uygulamaların yoğunluk kazanarak, mesleki eğitimlerin önemsenmesi mühimdir.

Diğer taraftan kadın girişimciler erkeklerden farklı özellikleri ile girişimcilik faaliyetlerinde çeşitlilik yaratma gücüne sahiptir. Bir ülkedeki ekonomik çeşitlilik ne kadar fazla ve farklıysa gelişmişlik seviyesi de o oranda etkilenecektir. Bir pazarda aynı üründen çok sayıda olması ekonomiye hareketlilik kazandırmada zayıftır. Fakat çok ürünün çeşitli olması ekonomiye dinamizm kazandıracaktır (Soysal, 2010: 109).

Toparlanacak olursa kadınlar geçen süreç içerisinde ekonomideki etkilerini ortaya koymuşlardır. Ekonomik göstergeler ve araştırma sonuçları da bunu desteklemektedir. Neticede ülkemizde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, ulusal ve bölgesel kalkınmanın sağlanması açısından kadın girişimciliği önem arz etmektedir. Dolayısıyla

güçlü ekonomi için kadın girişimcilerin sayısı artırılmalı, mevcut kadın girişimciler daha da güçlü hale getirilmeli, kadınların iş dünyası ile bütünleşmesi sağlanmalıdır.

3.8. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Kadınlarının her geçen gün ekonomide ağırlığının hissedilmesi ekonomik anlayışların ve bazı kalıpların da değişmesine yol açmaktadır. Ekonomik kalkınmanın ya da gelişmiş ülke olabilmenin günümüzdeki karşılığı kadın girişimciliğidir. Kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik manada geliştiği toplumlarda ekonominin de canlı olduğu görülmektedir. Hiçbir ülkenin kadın işgücünü, kadın girişimini yok sayarak kalkınması olası değildir. Bu bağlamda kadınların ekonomik gelişimi için sadece kentlerde değil, kırsal alanlarda da olanaklar oluşturulmalıdır (Öğüt, 2006: 70). Kırsal alandaki kadına yönelik istihdam olanakları oluşturulmalı, girişimciliklerini destekleyici çalışmalar yapılmalıdır. Böylece sürdürülebilir ekonomik kalkınma gerçekleştirilebilecektir.

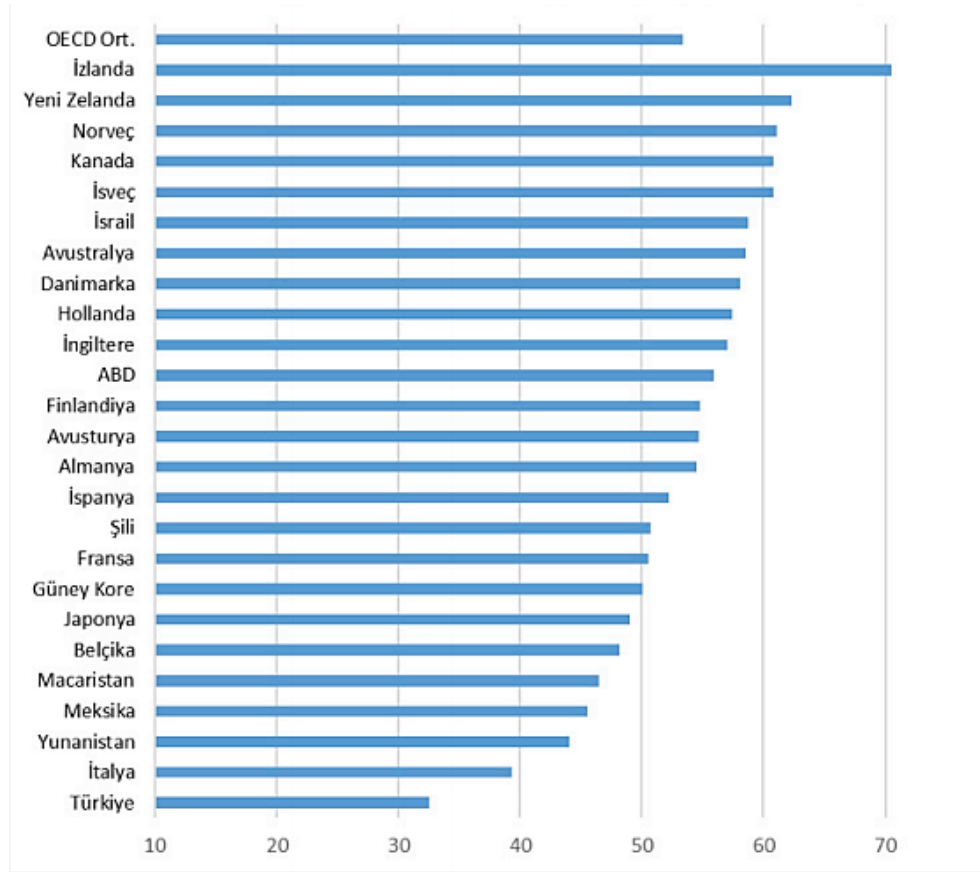
Dünyada olduğu gibi ülkemizde de kadın girişiminin ekonomideki rolü önemsenmeye başlanmış, yapılan çalışmalar, programlar fazlalaşmıştır. Bunda gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmaların ve kadın girişimcilere daha fazla önem verilmesinin katkısı olduğu düşünülmektedir (Soysal, 2010: 94).

Her ne kadar eskiye nazaran ülkemizde kadın girişimciliği önemsense de gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında yeterli değildir. Nitekim KAGİDER'in verilerine göre ülkemizdeki kadın girişimci oranı OECD ülkeleri ve Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında oldukça düşüktür. İş gücüne katılan Türkiye'deki 2-3 milyon kadının yalnızca 0.7'si girişimcidir ve toplam işverenlerin yüzde 12.5'i, kendi hesabına çalışanların da yüzde 10.8'i kadınlardan meydana gelmektedir (Öğüt, 2006: 70).

Ülkemizde kadınların işgücüne katılım oranı ise erkeklerin üçte birine tekabül etmektedir. Türkiye'de kadınların işgücüne katılımına bakıldığında da Avrupa'nın hatta pek çok ülkenin gerisinde kaldığı görülmektedir. 2010 yılı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre 15 yaş üzeri kadınların işgücüne katılma oranlarına bakıldığında Avrupa Birliği ülkelerinde, Latin Amerika'da ve Karayipler'de % 53, Güney Asya'da ise bu oran % 50'dir. Ülkemiz 2012 verilerine göre ise bu oran % 29.5 olmakla birlikte

2013 yılında % 31.8'e yükselmiştir (Demir, 2015). Diğer taraftan Grafik 2'de de görüleceği üzere 2017 yılında ülkemizde kadınların işgücüne katılım oranında fazla bir artış olmamıştır. OECD ortalaması ve ABD'deki oranlarla kıyaslandığında ülkemiz bir hayli geride kalmaktadır. Hatta grafikte yer alan tüm ülkelerin de gerisindedir. Dolayısıyla ülkemiz gelişmiş dünya devletleriyle kıyaslandığında kadının işgücüne katılımında çok geride kalmaktadır. Her ne kadar kadınlarla ilgili yapılan çalışmalarda son yıllarda artış yaşansa da henüz gelişmiş ülkelerin seviyesini yakalamaktan bir hayli uzak olduğumuz ortadadır.

Grafik 2. 2017 Yılı İtibariyle 15 Yaş Üzeri Kadın Nüfusun İşgücüne Katılım Oranları

Kaynak: Karadeniz, O., Yılmaz, H. (2017). Türkonfed İş Dünyasında Kadın 2017 Raporu Birinci Faz Çalışma Sonuçları, <http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed2017-kadin-raporu-1-faz-calisma-sonuclari.pdf>, s. 12

Tablo 21. Toplam İstihdam İçerisinde Orta ve Üst Düzey Yönetici Kadın Oranı

Ülkeler	2007	2013	2014	2015
Avustralya	29	32	32	
Avusturya	21	26	28	28
Belçika	34	31	31	31
Bulgaristan	36	36	35	37
Hırvatistan	23	24	24	26
Kıbrıs	18	19	18	25
Çek Cumhuriyeti	30	25	27	28
Danimarka	25	28	26	27
Estonya	35	33	31	28
Finlandiya	32	30	34	34
Fransa	37	36	32	31
Almanya	26	28	28	28
Yunanistan	23	26	28	25
Macaristan	39	38	38	39
İzlanda	33	38	38	40
İrlanda	41	30	31	30
İtalya	22	22	22	22
Letonya	42	42	42	44
Litvanya	40	37	35	38
Lüksemburg	10	15	18	14
Makedonya	31	25	26	23
Malta	18	29	26	26
Hollanda	27	23	24	25
Norveç	33	31	33	34
Polonya	37	36	36	37
Portekiz	31	28	32	30
Romanya	33	31	31	32
Slovakya	32	30	28	28
Slovenya	38	39	37	37
İspanya	24	29	29	30
İsveç	31	36	38	40
Türkiye	18	17	16	14
Birleşik Krallık	34	32	33	32

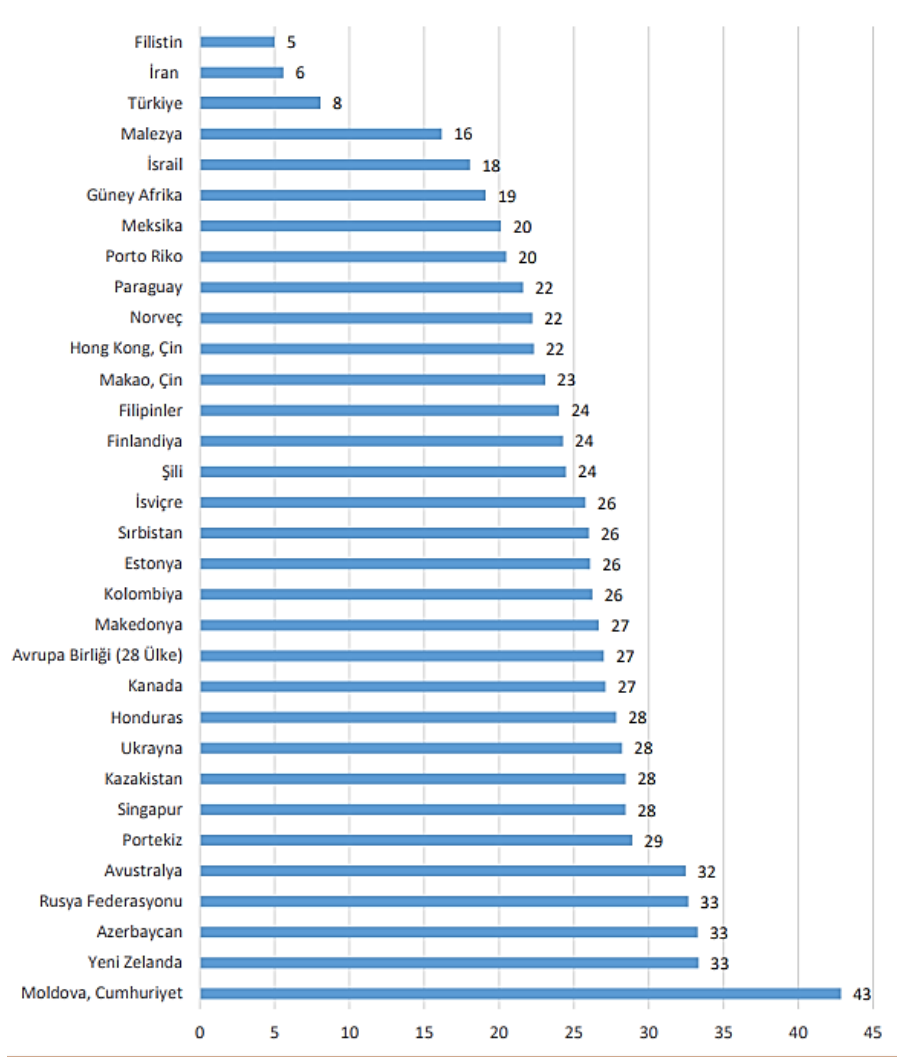
Kaynak: Karadeniz, O., Yılmaz, H. (2017). Türkonfed İş Dünyasında Kadın 2017 Raporu Birinci Faz Çalışma Sonuçları, <http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed2017-kadin-raporu-1-faz-calisma-sonuclari.pdf>, s. 10

Tablo 21’de orta ve üst düzey kadın yönetici sayısının yeterince artmadığı hatta oransal olarak düştüğü görülmektedir. Toplam istihdam içinde 2007 yılında kadınların %18’i orta veya üst düzey yönetici iken, 2015 yılında söz konusu oranın %14’e kadar gerilediği görülmektedir.

2017 yılı Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre ise Avrupa Birliği ülkelerinde özel şirketlerin tepe yöneticilerinin % 11’i kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye’de kamuda tepe yöneticisi olarak istatistiki verilere yansiyacak oranda kadın yönetici olmamakla

beraber, özel sektörde kadın yönetici oranı % 11 seviyesindedir. Bu anlamda ülkemizin AB ülkelerini yakalaması sevindiricidir. Fakat bu oran niceliksel olarak kadın-erkek eşitliği anlamında ülkemiz adına sevindirici bir oran olsa da niteliksel anlamda hâlâ kadın hakları konusunda ve cinsiyet eşitliği konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır (Sarı, 2017: 1200).

Grafik 3. İşveren Kadınların Toplam İşverenler İçindeki Oranı

Kaynak: ILOSTAT, <http://www.ilo.org/ilostat/face>, Erişim Tarihi: 18.12.2017

Kadın girişimciliğinde işverenlik önemli bir göstergedir. Grafik 3'e göre, Türkiye'de işveren kadınların toplam işverenlere oranı % 8'dir. Söz konusu oran 2007 yılında % 6,2 seviyesindeydi. Bununla beraber, %8'lik oranın Avrupa Birliği'nin %27'lik oranının oldukça altında olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 22. Türkiye Ekonomik Endeksi (Endeks Puanı: 56,63-Sıra No: 108)

KRİTER	15-24 YAŞ		25-54 YAŞ		55-64 YAŞ		65+ YAŞ	
	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR
İş Gücüne Katılım Oranı	74	41,8	120	64,2	126	32,8	87	11,5
İstihdamda Cinsiyet Eşitliği	109	56,0	117	46,2	116	35,2	110	27,7
İşsizlik Oranı	84	35,1	95	48,6	87	57,2	81	72,9
Eksik İstihdam Oranı	7	86,5	12	78,4	12	81,6	7	92,7

Kaynak: TAEM, http://tmseveta.com/media/web_content/kuresel-beseri-sermaye-endeksi-2017pdf_None_LCW8.pdf, Erişim Tarihi: 22.12.2017

Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan 2017 Beşeri Sermaye Raporu'na göre 130 ülkenin "Beşeri Sermaye Endeksi" incelenmiştir. Ülkelere 0 (en kötü) ile 100 (en iyi) arasında puan verilmiştir. Bu listede ilk 10'a giren ülkeler sırayla; Norveç, Finlandiya, İsviçre, ABD, Danimarka, Almanya, Yeni Zelanda, İsveç, Slovenya ve Avusturya'dır. Türkiye ise endeks değerlendirmesinde beşeri sermayesinin % 60,33'ünü kullanarak dünya ortalamasının altında kalmış ve 130 ülke arasında genel sıralamada 75. sırada yer almıştır. Ülkelerin istihdam performanslarının değerlendirildiği etkinlik alt endeksinde ise 56,63 puan alarak 108. sırada yer almıştır. Bu sonuç Türkiye'nin istihdamdaki temel sorunları olan kadınların ve genç nüfusun istihdama katılımında yaşadığı sorunların göstergesi niteliğindedir.

Neticede kadın işgücü ve istihdamına yönelik Türkiye verileri gelişmiş Avrupa ülkeleri ve ABD ile karşılaştırıldığında, ne yazık ki ülkemizin kadınlara yönelik yapılan araştırma sonuçlarında gelişmiş ülkelerin oldukça gerisinde kaldığı, hatta bazı istatistiklerde son sıralarda yer aldığı görülmektedir. Kadın ve erkek işgücünün katılım

oranına bakıldığında da ülkemizde kadın işgücü oranı erkeklerin gerisindedir. Hâlbuki AB ülkeleri ve ABD gibi gelişmiş Batılı ülkelerde kadın ve erkek işgücünün katılım oranı birbirine yakın bir düzeydedir. Dolayısıyla Türkiye’de genel olarak kadın işgücünün iş hayatına katılımı yüksek bir seviyede değildir. Bunun yanında iş yerlerinde ve işletmelerde üst düzey pozisyonlarda kadınlar cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmaktadır. Kamu sektöründe ise bazı meslek dallarında kadın çalışan sayısı oldukça azdır. Her ne kadar yıllara göre istatistiki veriler incelendiğinde kadın girişimciliği konusunda umut verici bir iyileşme görülse de gelişmiş ülkelerle bir kıyaslamaya gidildiğinde hâlâ çok yol kat etmemiz gerektiği ortadır.

3.9. TARTIŞMA

Bu bölümde Kadın Girişimcilik konusunda yapılan literatürdeki çalışmalar ve bulgularla, bu çalışma da yapılan bulgular karşılaştırılacaktır.

Öğüt (2006) tarafından ise “Türkiye’de Kadın Girişimciliğin ve Yöneticiliğin Önündeki Güçlükler: Cam Tavan Sendromu” ile incelenmiştir. Bu makalede cam tavan sendromu kavramı ve özellikleri, Türkiye’de kadın girişimcilik ve yöneticiliğin önündeki güçlükler bağlamında cam tavan sendromunun varlığı üzerinde durulmuştur. Son dönemlerde moda bir kavram olan ve sıklıkla kullanılan cam tavan sendromu Öğüt’e göre “kadınların üst kademe yönetim pozisyonlarına ulaşmasını engelleyici davranışsal ve örgütsel önyargılardan kaynaklanan görünmez yapay engeller”dir. Öğüt çalışma sonucunda cam tavan kavramının esasını, cinsiyet temelli engellerin oluşturduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla kadın girişimciliğinin önündeki engellerin temelinde de cinsiyet ayrımcılığının olduğu vurgusu üzerinde durulmuştur. Bu anlamda çalışmamızda verilen bilgiler ile Öğüt’ün çalışmasının paralellik gösterdiği söylenebilir. Diğer taraftan Onay (2013)’ın çalışması ile bu çalışma farklılaşmaktadır. Fakat Onay (2013)’ın çalışmasının belli bir bölgeye ait verilere dayandığı, Öğüt (2006)’ün çalışması ile bizim çalışmamızın ise Türkiye genelini kapsadığı unutulmamalıdır.

Onay (2013) tarafından “Kadın Girişimciliğini Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Isparta KOSGEB Girişimcilik Destekleri Üzerine Bir Araştırma” yapılmıştır. Bu çalışmada KOSGEB girişimci desteği alan kadınların girişimcilik faaliyetlerini tespit etmeye çalışmış, kadınları girişimci olmaya iten faktörleri ve girişimcilik önündeki

engelleri incelemiştir. Araştırma sonucunda Isparta’da pek çok işyerinin kadınların üzerine kayıtlı olmasına rağmen işi yönetenin genellikle erkekler olduğu tespit edilmiştir. Bu da kadınlara yönelik hibe ve desteklerin erkeklere hizmet ettiği bir göstergesidir. Söz konusu durum bölgede kadın girişiminin amacına ulaşmaması olarak da değerlendirilebilir. Diğer taraftan Isparta’da girişimci kadınların eğitim seviyelerinin yüksek olmasına karşın girişimcilik kültürünün yeni yeni gelişmekte olduğu bulunmuştur. Medeni durum kadınların girişimcilik faaliyetini etkilemezken, sahip olunan çocuk sayısı arttıkça girişimcilik faaliyeti oranının düştüğü saptanmıştır. Bu çalışmada benzer şekilde çocuk sayısı arttıkça kadınların iş hayatından uzaklaştığı belirtilmiştir. Diğer taraftan çalışmada kadın girişimcilerin girişimci olma yolunda cinsiyet temelli engellerle karşılaşmadıkları tespit edilmiştir. Bu tespit yapılan pek çok çalışma ile farklılaşmaktadır. Çünkü literatüre bakıldığında kadın girişimcilerin önündeki en büyük engellerden birisinin cinsiyetlerinden kaynaklı olduğu görülmüştür. Bu çalışmada bu konu vurgulanmıştır.

Emre (2013) tarafından “Kadın Girişimcilerin Kültür ve Cinsiyet Kaynaklı Zorlukları Aşabileceklerine İlişkin İnançları ve Bir Araştırma” yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada incelenen kadın girişimcilerin cinsiyetten kaynaklanan zorlukları aşabileceklerine ilişkin inanç düzeyleri ile kültür boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, kadın girişimcilerin yetiştikleri kültür ortamı, girişimcilikte karşılaştıkları cinsiyetten kaynaklanan engelleri aşabileceklerine dair inanç düzeylerini etkilediğinin bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. Yani kadının yetiştiği kültürel ortam girişimciliğini destekleyecek düzeyde bir seyir gösterdiyse ilerleyen aşamalarda kadın, cinsiyet kaynaklı ayrımcılığa karşı daha dirençli olabilmekte, bu konuda karşılaştığı engelleri aşabilmektedir. Bu çalışmada da benzer şekilde aile yapısının girişimcilik üzerindeki etkisine değinilmiştir. Nitekim özgüveni tam, ayakları yere sağlam basan, kendini gerçekleştirmiş bir bireyin engeller karşısındaki duruşu daha sağlam olacaktır.

Sallan Gül ve Altındal (2016) tarafından “Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin Serüveni: Başarı Mümkün Mü?” isimli makale kaleme alınmıştır. Bu makalede kadın girişimcilerin karşılaştığı kültürel dirençler, önyargılar, ayrımcılıklar ve ekonomik kaynaklara erişimde engellemeler gibi kadın istihdamının önündeki yapısal sorunların,

çoğu kez görmezden gelindiği için, kadın girişimciliğini desteklemeye yönelik politika, program ve uygulamaların yeterince başarılı olamadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda kadın girişimcilere destek verilirken temel sorunların atlandığı belirtilmiştir. Bu çalışmada da kadın girişimciliğinin önündeki engellerin maddiyata dayanmaktan daha çok sosyal yapıya dayandığı ve kadın girişimciliğinin önündeki engeli aşmak istiyorsak önce bu konunun üzerinde çalışılması gerektiği vurgulanmıştır.

Güdek tarafından (2016) “Kadın Girişimcilerin Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi: Ankara İli Uygulaması” yapılmıştır. Bu çalışmada kadın girişimcilerin liderlik vasıflarını ve demografik özelliklerini inceleyerek liderlik özelliklerinde bir değişim olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Kadın girişimcilerin liderlik özelliklerinde yaşın, medeni durumun, ailede girişimci bulunup bulunmamasının, girişimcilik deneyiminin olmasının ve girişimcilik eğitimi almasının belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Girişimcilik geçmişi ile liderlik özellikleri arasında ise bir bağlantı bulunamamıştır. Bu çalışmada da kişinin evli ve çocuklu olmasının girişimciliğine etki ettiği vurgulanmakla birlikte, tecrübenin çalışma hayatında kadın için çok önemli olduğuna değinilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın girişimcilik geçmişi ile ilgili bulguları çalışmamız ile farklılaşmaktadır. Çünkü bu çalışmada girişimcilik ile liderlik özellikleri arasında bağlantıya dair bir çalışma yapılmamıştır.

Afşar ve Doğanalp (2016) “Kadın Girişimciliği” isimli çalışmalarında kadın girişimciliği ve girişimcilik konusunda kadınların siyasette, tarihi süreçte, toplumsal hayatta karşılaştıkları zorluklara dikkat çekmişlerdir. Ayrıca çalışmada zorunlu eğitimin kadın girişimciliği üzerindeki etkisine değinilmiş, tarihsel süreçte kadın girişimciliğinin durumu sosyolojik açıdan incelenmiştir. 20. yüzyılda kadınsızlaştırılan siyaset ve tarihe dikkat çekmesi bakımından çalışma oldukça önemli görülmektedir. Kadın girişimcilerin yaşadığı problemlere dikkat çekmesi bakımından çalışmamızla benzeşmektedir.

Son olarak bu çalışmada ise kadın girişimciliğinin önündeki engeller ve gelişmeler çalışma boyunca anlatılmıştır. Kadın girişimciliğinin önündeki en büyük engellerin; cinsiyete dayalı ayrımlar, tecrübe yetersizliği ve bilgi eksikliği, prosedür zorlukları, bürokratik engeller, finansal konular olduğu ortaya konulmuştur. Gelişmesi için ise yapılması gerekenler sıralanmıştır. Genel olarak konu ile ilgili yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında daha çok nicel araştırmaya dayalı gerçekleştirildiği, nitel

araştırmaların ise daha sınırlı olduğu ve konuyla ilgili detaylı ve makro düzeydeki bilgilere genellikle raporlarda ve kitaplarda yer verildiği görölmüştür. Kadın girişimciliği meselesi bölgesel olduğu kadar ulusal çapta da önemsenmesi gereken bir konudur. Türkiye çapında bir nicel araştırma gerçekleştirmek çok zor olacağından dolayı çalışmamızda nitel araştırmaya başvurulmuştur. Bu sayede kadın girişimciliği ile ilgili sorunlara, ölkemizdeki kadın girişimciliğinin durumuna ve diğer ölkelerle kıyaslandığında kadın girişimciliğinin ölkemizde ne durumda olduğuna makro düzeyde bir bakış açısı getirilebilmiştir. Genel perspektiften bakılmadan mikro ölçekteki sorunların da halledilemeyeceği varsayımı ile çalışmamızın literatüre katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yıllarda teknoloji ve ulaşım ağındaki gelişmelerle beraber global dünyada girişimciliğe verilen önem de artmıştır. Girişimcilik, ülkelerin sosyal ve ekonomik gelişimlerinde önemli bir etkiye sahiptir. Girişimciliğin, ülke istihdamının artması, ekonomik kalkınmanın sağlanması, farklı iş kollarının doğması, halkın alt gelir tabakası ile üst gelir tabakası arasındaki uçurumun azalması gibi ekonomik işlevleri varken, toplumda yenilikçi ve yaratıcı bir etki yarattığından dolayı toplumsal bir işlevi de vardır. Nitekim bir toplumda girişimciliği destekleyen çalışmalara ne kadar yer verilirse o toplumdaki girişimcilik anlayışı da o oranda değişecek, yeni fikirler ortaya koyan, farklı projeler üreten insanların bunları hayata geçirme imkânı olacaktır. Böylece ekonomik kalkınma sağlanacak, refah düzeyinde iyileşme olacaktır. Buradan hareketle girişimciliğin ekonomik ve sosyal işlevleri birbirini besleyen bir döngüdür denebilir.

Ülkemizde de girişimciliğin ekonomideki öneminin daha iyi anlaşılmasıyla beraber, özellikle kadın girişimcilerin iş yaşamına daha çok katılımının sağlanmasına ve ekonomi üzerindeki etkilerine yönelik araştırmalara ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bunda BM, AB, OECD gibi global çaptaki kuruluşların kadın girişimciliği ile ilgili yaptıkları çalışmalar ve izledikleri politikalar ile gelişmiş ülkelerin ekonomik verileri etkili olduğu söylenilebilir. Kadınların her geçen gün iş hayatına daha fazla oranda katılımı ile birlikte ekonomide yarattıkları değişim, ekonomik ve sosyal anlayışta hâkim olan kalıp yargılarda da değişim yaşanmasına yol açmıştır. Eskiden kadının çalışma alanı daha sınırlıyken, artık çok farklı alanlarda kadınlar kendilerini gösterebilmektedir. Toplumsal anlayışta kadının iş hayatındaki yerine bakış her ne kadar değişse de günümüzde dahi ülkemizde kadın girişimcilerin karşılaştıkları birtakım engeller vardır. Her şeyden önce kadınlar toplumsal cinsiyetçi anlayıştan kaynaklı ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Erkekler herhangi bir girişim fikirlerini uygulamaya koyacaklarında kadınlara göre çevrelerinden daha fazla destek görmektedir. Kadının anne olma, eş olma gibi ailevi rolleri öncelikli vazife olarak toplum tarafından kadına dayatılmaktadır. Bu da kadının iş hayatına gerektiği şekilde önem verememesine ya da iş hayatını aksatmasına yol açmaktadır. Çalışan erkek ise tüm ailevi görevlerinden muaf tutulabilmektedir. Bu anlamda çalışan bir erkeğe toplum daha toleranslı davranabilmektedir. Finansal imkânlar konusunda da erkekler kadınlara göre daha avantajlıdır. Kredi çekerken teminat olarak

gösterilebilecek gayrimenkullerin genellikle erkeklerin üzerine kayıtlı olması, kadınların kredi imkânlarından yararlanmasını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla öncelikle düşük bütçeli girişimlerle iş hayatına başlamaktadırlar. Diğer taraftan kadınların kaynak temini, iş kurma, finans ve muhasebe konularındaki bilgi eksiklikleri ve bu konudaki bürokratik işleyişi bilmemeleri de girişimcilik konusunda risk almalarını zorlaştırmaktadır. Bir erkek küçük yaşlardan itibaren para yönetimi hususunda kendini geliştirecek çok çeşitli ortamlarda bulunabilirken, kadınlar para idaresi ile ilgili daha geç yaşlarda tecrübe kazanmaktadırlar. Ayrıca mesleki örgütlenme konusunda da erkekler kadınlara göre daha aktiftir. Hâlbuki mesleki örgütlenmeler sayesinde benzer iş kollarında sorun yaşayan kadınlar bir araya gelerek birbirlerine yol gösterebilirler ve çeşitli çözüm yolları geliştirebilirler.

Görüleceği üzere toplumumuzda kadın girişimcilerin yaşadıkları problemler genellikle cinsiyet temellidir. Bu noktada toplumda kadın girişimcilere yönelik algının kırılması gereklidir. Ayrıca kadın girişimciler için kredi koşulları esnek hale getirilmeli, kadın girişimcilerin kredi olanakları ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olması sağlanmalıdır. Mesleki eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin artırılması da oldukça önemlidir. Diğer taraftan kız çocuklarının eğitimi üzerinde hükümetin ve yetkili kurumların daha fazla politika ve proje üretmesi gereklidir. Temel eğitimden itibaren yeniliğe ve yaratıcılığa açık, donanımlı bireylerin yetiştirilmesi ileride üretken, farklı fikir ve projeler ortaya koyabilen, ülkesine yararlı bir kitlenin oluşmasını sağlayacaktır.

Ülkemizin batısı ile doğusu, kentleri ile kırsal kesimleri arasında kadın girişimciliğine bakış farklılık göstermektedir. Bu farklılığın ortadan kaldırılması ise kadın girişimcilere yönelik ülkenin az gelişmiş bölgelerinde de geliştirilecek politikalara bağlıdır. Özellikle kırsal alanda tarım sektörü dışında da istihdam olanaklarının sağlanması bölgesel kalkınmaya hizmet edecektir. Böylece bölgeler arasındaki ekonomik kalkınmışlık farkı azalacak, ülkenin refah seviyesi yükselecektir.

Gelişmiş ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranları ve istihdam oranları daha yüksek seviyededir. Dolayısıyla ülkemizin kadın girişimciliği konusundaki durumu ile ilgili net bir tablo çizilebilmesi için gelişmiş ülkelerin kadın işgücüne ve istihdamına yönelik verileri ile karşılaştırılmalıdır. Bu bağlamda 2017 yılı verilerine göre ülkemizdeki kadınların işgücüne katılım oranı OECD ülkeleri ve ABD ile kıyaslandığında oldukça

düşük seviyededir. OECD ülkelerinde işgücüne katılım oranı % 53, ABD’de % 56 civarında iken bu oran Türkiye’de bu oran %32’lerdedir.

2017 TÜİK verilerine göre ise AB ülkelerinde özel şirketlerin tepe yöneticilerinin %11’i kadınlardan meydana gelmektedir. Türkiye’de tepe yönetici konumunda olan kadın sayısı oldukça az olmakla birlikte özel şirketlerdeki kadın yönetici oranı %11 civarındadır. Bu oran her ne kadar AB ile eşit değerlerde seyrediyor gibi görünse de hala tepe yönetimde kadınlara yeterince yer verilmiyor olması, toplumda cinsiyetçi ayrımcılığın devam ettiğinin bir göstergesidir. Diğer taraftan 2017 yılında Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan 2017 Beşeri Sermaye Raporu’na göre ülkemiz istihdamda cinsiyet eşitliğinde de çok gerilerdedir. Nitekim 130 ülkenin değerlendirildiği raporda, 25-54 yaş arası grup içerisinde istihdamda cinsiyet eşitliği konusunda ülkemiz 117. sıradadır.

Kadın girişimciliğinde önemli bir gösterge olan kadın işverenlerin toplam işverenler içerisindeki oranına yönelik bir karşılaştırma yapacak olursak Türkiye bu konuda da gelişmiş ülkelerin bir hayli gerisinde kalmaktadır. Toplam işverenlerin içerisinde kadın işverenlerin oranı %8 iken, bu oran AB ülkelerinde % 27 civarındadır.

Sonuç olarak araştırma verileri de göstermektedir ki ülkemiz, kadınların ekonomik hayata dâhil olması ve kadın girişimciliği konularında son yıllarda her ne kadar istikrarlı bir ilerleme gösterse de yeterli değildir. Çünkü kat edilen ilerlemelere rağmen ülkemiz, tüm raporlarda gelişmiş ülkelerin gerisinde hatta son sıralarda yer almaktadır. Dolayısıyla konuyla ilgili yayınlanan raporlar ve çalışmalar da incelendiğinde bir ülkenin ekonomik gelişiminde ve kalkınmasında kadın girişimciliğinin yüksek önem teşkil ettiği görülmektedir.

Doküman inceleme yönteminin kullanıldığı bu çalışmada nitel araştırma türü kullanılmıştır. Bu kapsamda konu ile ilgili literatür incelendiğinde kadın girişimciliği ile ilgili pek çok araştırmanın yapıldığı görülmüştür. Fakat yapılan araştırmaların genellikle belli bir bölgeyi kapsayan nicel çalışmalar olduğu fark edilmiştir. Örneğin Onay (2013) Isparta ili ile ilgili bir çalışma gerçekleştirirken, Güdek (2016) Ankara ili ile ilgili bir çalışma gerçekleştirmiştir. Öğüt (2006) ile Sallan Gül ve Altındal (2016)’ın çalışmalarının ise nitel araştırma verilerine dayandığı bu noktada çalışmamız ile

benzeştiği, fakat söz konusu çalışmalar makale niteliğinde olduğu için kapsam olarak çalışmamıza göre daha kısıtlı olduğu görülmüştür. Diğer taraftan hemen hemen bütün kaynaklarda kadın girişimciliğinin önündeki engellerde cinsiyet ayrımcılığına ve eşitsizliğe vurgu yapılırken Onay (2013)'ın çalışmasında cinsiyet kaynaklı bir engelin olmadığı sonucuna ulaşması literatürdeki pek çok çalışma ve çalışmamız ile farklılaşmaktadır. Güdek (2016)'ın çalışmasında da girişimcilik geçmişinin liderlik özelliklerini etkilemediğini vurgulaması çalışmamız ile farklılaşmaktadır. Çünkü kadının iş hayatındaki tecrübesi ve yaşantısı ne kadar çoksa o kadar başarılı bir yönetici ve girişimci olabilmektedir. Fakat söz konusu çalışmalar belli bir bölgedeki bulgulara dayandığından bu sonuçların çıkması doğal karşılanmalıdır. Öte yandan kadın girişimciliği konusu bölgesel olduğu kadar ulusal çapta bir meseledir. Bütüne bakmadan parçanın görülmesi zordur. Bu bakımdan çalışmamızın makro düzeyde bir bakış açısı getirerek literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışma sonucunda konuyla ilgili şu öneriler getirilebilir:

Kadın girişimciliği konusunda hükümet desteklerine, banka kredilerine ve STK'ların verdiği desteklere ve eğitimlere bakıldığında hepsinin ortak noktasının kadına bir iş kurması için nasıl maddi destek olunabileceğine ya da iş kurma süreci ile ilgili bilgilere dayanan eğitimlere odaklandıkları görülmektedir. Hâlbuki çalışmamızda da vurgulandığı üzere kadın girişimcilerin önlerindeki en büyük engelin cinsiyet eşitsizliği, toplumsal yapı, yakın çevreleri ve aileleri olduğu görülmüştür. Dolayısıyla konuyla ilgili destek veren kuruluşların ve hükümetin öncelikle sosyal yapı üzerine odaklanması daha yerinde bir çaba olacaktır. Nitekim ataerkil aile yapısında baskı altında yetişmiş, kendini ifade edemeyen bir bireye maddi olanak sunmak yeterli olmayacaktır. Maddi olanak, kişisel yeti ve donanım ile birleşince işe yarayan bir faktördür.

Bir kadının kendine yetebilen, donanımlı ve özgüven sahibi olarak yetişmesi küçük yaşta ailesi ve çevresinden aldığı eğitimle mümkündür. Bu noktada eğitimcilere ve ailelere de büyük görev düşmektedir. Küçük yaşlardan itibaren girişimcilik vasıflarını kazanabilecekleri tarzda kız çocuklarının yetiştirilmesi ve erkek evlatları ile herhangi bir ayrıma maruz bırakılmamaları oldukça önemlidir. Okulların ders programlarının içerikleri de çocuklara girişimcilik özellikleri kazandıracak şekilde düzenlenmelidir.

Genel olarak görülen kadın girişimciliği ile ilgili başka bir problem de iş hayatına atılan kadınların çocuk sayısının artmasıyla beraber iş hayatlarını sonlandırmalarıdır. Burada sorun, toplumda kadının öncelikli görevinin çocuğu ve ailesi ile ilgilenmesi olduğuna yönelik algıdan kaynaklanmaktadır. Hem çocuğu ile hem de işi ile ilgilenemeyen kadın iş hayatını sonlandırmaktadır. Bu bağlamda iş ortamları kadın çalışanlar düşünülerek düzenlenebilir. Örneğin özel şirketlerde ya da resmi kurumlarda çocuklar için bir oyun alanı, kreş ya da emzirme odası bulundurulabilir. Böylelikle kadın işi ve çocukları arasında bir tercih yapmak zorunda bırakılmayacaktır.

Kadınların karşılaştıkları başka bir engel ise özel şirketler ve resmi kurumlarda yönetici pozisyonuna yükselirken sorun yaşamamalarına rağmen üst düzey yöneticiliklerde bu tarz yerlerde erkeklerin tercih edilmesidir. Cinsiyet eşitsizliği ile ilgili farkındalık oluşturmak adına kadın girişimcilerin önemine yönelik bu tür kurumlarda hizmet içi eğitim verilebilir.

Üniversitelerin ilgili bölümlerinde çeşitli öğrenci grupları oluşturularak, oluşturulan grupların çeşitli bölgelerine gönderilip temel kadın girişimciliği problemleri araştırılabilir. Araştırma sonuçları birleştirilip rapor haline getirilerek ilgili mercilere sunulabilir. Bu sayede hem öğrencilerde konu ile ilgili gerçekçi bilgilere dayalı kalıcı öğrenme ve farkındalık oluşacak, hem de inceleme yapılan bölgenin en ücra köşesine kadar bilgi toplanabilecektir.

Ülkemizde kadın girişimci profiline bakıldığında doğusu ile batısı arasında oldukça fark olduğu görülmektedir. Bölgesel kalkınma açısından ülkenin her yöresinde özellikle kırsal alanda kadın girişimcilerin desteklenmesi hatta belli bir süre pozitif ayrımcılığın yapılması önemlidir. Bölgeler arası gelişim farkı da böylece asgari düzeye indirilecektir. Fakat ülkemizdeki kırsal bölgelerdeki temel geçim kaynakları ve ihtiyaçlar farklılık gösterdiğinden, bu bölgelerle ilgili öncelikle bir etüt çalışmasının yapılması, ardından uygun istihdam ortamının yetkililerce sağlanması önemlidir.

Ülkemizde son yıllarda kadın girişimciliği konusu üzerinde durulmaktadır. Fakat yürütülen çalışmaların bütüncül olmadığı görülmektedir. Bu da çalışmaların başarıya ulaşmasını güçleştirmektedir. Bu bağlamda kadın girişimciliği ile ilgili yürütülen

politikaların sosyal yapı, ekonomik yapı ve kültürel yapıyı hep birlikte baz alması gereklidir.

Bir kadının girişimci olarak yetişmesi biraz da yetiştiği aile ve sosyal çevreyle alakalıdır. Bu bağlamda çocukluk dönemi yetiştirilme tarzının kadın girişimciliği üzerine etkisi bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara bir alan tavsiyesi olarak verilebilir.

KAYNAKÇA

Afşar, Bilge. ve Doğanalp, Burcu (2016). Kadın Girişimciliği. Ankara (1. Baskı): Nobel Yayınları.

Aksoy, Asu (1996). Küreselleşme ve İstanbul'da İstihdam. (Çev: Emrehan Zeybekoğlu), İstanbul, [http://www.fes-tuerkei.org/media/pdf/Publikationen%20Archiv/Ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20Sonu%C3%A7lar%C4%B1/1996/K%C3%BCreselle%C5%9Fme%20ve%20%C4%B0stihdam%27da%20%C4%B0stihdam%201996.pdf](http://www.fes-tuerkei.org/media/pdf/Publikationen%20Archiv/Ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20Sonu%C3%A7lar%C4%B1/1996/K%C3%BCreselle%C5%9Fme%20ve%20%C4%B0stanbul%27da%20%C4%B0stihdam%201996.pdf), Erişim Tarihi: 21.10.2017

Aktaş, Güven (2017). Kadın Girişimcilerin Sorunları, Kocaeli örneği. Anahtar Dergisi, Sayı: 315.

- Alpşahin, U. (2011). Kadın Girişimcilerin Başarı Faktörleri: Farklılık Yaratan Stratejilerin Çözümlemesi, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Arat, N. (1993). Türkiye’de Kadın Girişimcilik. Ankara: TESAR Yayınları.
- Arıkan, Canan (2016). Kadın Girişimcilikte Başarı Ve Başarıyı Etkileyen Faktörler: Bursa Örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 14(3), 138-156.
- Arıkan, Semra (2004). Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aşkın, Ayşin, Nehir, Selin ve Vural, Sercan Ö. (2011). Tarihsel Süreçte Girişimcilik Kavramı Ve Gelişimi. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 6(2), 55-72.
- Ataklı Yavuz, R. (2016). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Ekseninde Kadın İstihdamı Ve Ekonomik Şiddet. Journal of Life Economics, 81-100.
- Aydoğdu, Raşit, Karamustafaoğlu, Orhan ve Bülbül, M.Şahin (2017). Akademik Araştırmalarda Araştırma Yöntemleri İle Örneklem İlişkisi: Doğrulayıcı Doküman Analizi Örneği. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 30, 556-565.
- Baraz, Barış (2006). Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma Ölçütleri. II. Aile İşletmeleri Kongresi Bildirileri. 14-15 Nisan. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları.
- Başbakanlık, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. (2000). Türkiye’de Kadınlara Ait Girişimlerin Desteklenmesi.
- Bedük, Aykut (2005). Türkiye’de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 3(12), 106-117, www.e-sosder.com, Erişim Tarihi: 02.09.2017
- Berber, Metin ve Yılmaz Eser, Burçin (2008). Türkiye’de Kadın İstihdamı: Ülke Ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz. İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 10(2), 1-16.

- Boz, A. (2012). Girişimci Kadınların Kişilik Özellikleri ve Yetiştirilme Stilleri Üzerine Bir Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Can, H., Tuncer, D. ve Ayhan, D.Y. (1991). Genel İşletmecilik Bilgileri. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Cansız, Mehmet (2013). Türkiye'nin Yenilikçi Girişimcileri-Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Örneği. Kalkınma Bakanlığı.
- Cemalcılar, İlhan, Bayar, Doğan. ve Özalp, A. (1976). İşletmecilik Bilgisi. Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını.
- Ceylan, Adnan. ve Demircan, Nigar (2002), Girişimcilerin Başarı, Güç ve Yakın İlişki İhtiyaçlarının Kişilik Özellikleri ile İlişkisi Üzerine Düzce Bölgesi'ndeki KOBİ'lerde Yapılan Bir Araştırma, http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_21.pdf, Erişim Tarihi: 13.09.2017
- Çetinkaya, A.ř. ve Ay, K. (2017). KOSGEB Girişimcilik Desteklerinin Amacına Ulaşma Düzeyi: Konya İli Araştırması. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17 (Özel Sayı), 19-34.
- Çetinkaya Bozkurt, Özlem (2011). Dünya'da ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çetinkaya Bozkurt, Özlem, Kalkan, Adnan, Koyuncu Osman ve Alparslan, Ali M. (2012). Türkiye'de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (15), 229-247.
- Demir, Nazmiye (2015). Türkiye'de Girişimcilik Ve Kadın. Anahtar Dergisi, Sayı: 315.
- Doğramacı, B. (2006). Kadınları Girişimci Olmaya Yönelten Nedenler ve Giresun Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Durak, İbrahim (2011). Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması. Yönetim Bilimleri Dergisi, 9(2), 191-212.

- Ecevit, Y. (1995). Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeğinin Konumu ve Değişen Biçimleri, 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Emre, S. (2013). Kadın Girişimcilerin Kültür ve Cinsiyet Kaynaklı Zorlukları Aşabileceklerine İlişkin İnançları ve Bir Araştırma, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Erdem, Tümer ve Yiğit, Halime (2013). Bacıyan-ı Rum'dan Günümüze Türk Kadınının İktisadi Hayattaki Yeri (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Eren, Tutar, ve Erkan, Ç. (2012). Yerel Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Rolü: Gaziantep Örneği. Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı, 11-13 Ekim, Alma-Ata, Kazakistan.
- Ersarı, Pınar (2015). Kadın Girişimcilerde Girişimcilik Özellikleri ve Liderlik Tarzlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güdek, R.C. (2016). Kadın Girişimcilerin Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi: Ankara İli Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güleç, Sabite (2011). Kadın Girişimciliği, Karaman Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Güler, Burcu K. (2008). Sosyal Girişimciliği Etkileyen Faktörlerin Analizi, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gümüsoğlu, Ş. ve Karaöz, B. (2014). Tarihsel Süreçte Girişimcilik: Muğla Örneği. Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 97-116.
- Gürol, Mehmet A. (2000). Türkiye'de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi: Fırsatlar, Sorunlar, Beklentiler ve Öneriler. Ankara: Atılım Üniversitesi Yayını.

Gürsel, Seyfettin, Kolaşın, G. U., Dinçer, M. A. (2009). Kriz Kadınları Kendi İşini Kurmaya Zorluyor. Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi, <http://libris.bahcesehir.edu.tr/dosyalar/betam/BTM0046.pdf>, Erişim Tarihi: 11.10.2017

ILOSTAT (International Labour Organization Database), <http://www.ilo.org/ilostat/face>, Erişim Tarihi: 18.12.2017

İlter, Berfu (2008). Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: KAGİDER Örneği, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

İlter, Berfu (2010). Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: KAGİDER Örneği. Ankara: Adalet Yayınevi.

Karadeniz, Oğuz , Yılmaz, Hakkı (2017). Türkonfed İş Dünyasında Kadın 2017 Raporu Birinci Faz Çalışma Sonuçları, <http://www.turkonfed.org/Files/ContentFile/turkonfed2017-kadin-raporu-1-faz-calisma-sonuclari.pdf>, Erişim Tarihi: 28.12.2017

Keskin, Sevtap (2014). Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Durumu. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 9(1), 71-94.

Kınay, Hamit (1996). Küçük Yatırımlara Başlama Rehberi. Ankara: Halk Bankası Yayınları.

Kinsiz, N. (2017). Sosyolojik Bir Araştırma Yapan Nitel Araştırmacıyı Bekleyen Zorluklar. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(47), 242-248.

KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı). (1996). Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri, Ankara.

KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı). Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018).

<https://www.sanayi.gov.tr/DokumanGetHandler.ashx?dokumanId=493ac1cc-1115-4eba-aa7b-771aee977189>, Erişim Tarihi: 28.09.2017

Kutunis, R.Ö. (2006). Girişimci Kadınlar. İstanbul: Değişim Yayınları.

Kutlu, Ö. (2006). Türkiye’de Kadın Girişimciliği, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Küçük, Orhan (2005). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Marangoz, Mehmet (2012). Girişimcilik (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Morçin, Sine Erdoğan (2013). Türk Kültüründe Kadın Girişimciliği: Kavramsal Bir Değerlendirme. Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi 8(2), 167-190.

Müftüoğlu, Tülin ve Durukan, Tamer (2004). Girişimcilik ve KOBİ’ler. Ankara: Gazi Kitabevi.

Narin, Müslüme , Marşap, Akın ve Gürol, Mehmet Ali (2006). Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonunu Hedefleme: Uluslararası Arenada Örgütlenme Ve Ağ Oluşturma. Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 8(1).

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü). (2015). Employment: Employment and unemployment rate (quarterly data), by sex. http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GENDER_EMP, Erişim Tarihi: 20.12.2017

Onay, Ü.G. (2013). Kadın Girişimciliğini Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Isparta KOSGEB Girişimcilik Destekleri Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Öğüt, Adem (2006). Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin Ve Yöneticiliğinin Önündeki Güçlükler: Cam Tavan Sendromu. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 1(1), 56-78.

- Öktem, Mustafa Kemal , Aydın, Mehmet Devrim ve Ekinci, Serdar (2007). Türkiye’de Girişimciliğin Geliştirilmesinde KOSGEB’in Rolü Ve Önemi: Uygulamalı Bir Çalışma. Sosyo Ekonomi Dergisi, (1), 47-76.
- Önce, Asım Günal, Marangoz, Mehmet ve Erboy, Nedret (2014). Ekonomik Büyüme Ve Kalkınmada Girişimciliğin Rolü Ve Önemi. Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı, <http://avekon.org/papers/1041.pdf>, Erişim Tarihi: 21.09.2017
- Örücü, Edip , Kılıç, Recep ve Kılıç, Taşkın (2007). Cam Tavan Sendromu Ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği, Celal Bayar Ün. İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 14(2), 117-135.
- Özakın, Zeynep Özsoy (2000). Doksanlı Yılların Yeni Kahramanları: Türkiye’de Girişimci Kadın Profili. 8. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri, Nevşehir.
- Özdevecioğlu, Mahmut ve Cingöz, Ayşe (2009). Sosyal Girişimcilik Ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (32), 81-95.
- Özdevecioğlu, Mahmut ve Çelik, Cemile (2000). Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma, Nevşehir: 8. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildirileri Kitabı.
- Özkul, G. (2007). Kapitalist Sistemin Sürükleyici Aktörleri: Ekonomik Teoride Girişimciler. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(3), 343-366.
- Öztürk M.D ve Arslan, İ.K. (2016). Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Tartışma Metni, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Öztürk, M.D. (2016). Türkiye’de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.

Özyılmaz, A.M. (2016). Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Girişimci Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Rodoplu, Gültekin ve Akdemir, Ali (1998). İşletme Bilimine Giriş. Isparta: Kocaeli Üniversitesi.

Sallan Gül, Songül ve Altındal, Y. (2016). Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin Serüveni: Başarı Mümkün Mü? Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(4), 1361-1377.

Saray, G. (1993). Türkiye’de Kadın Girişimciliği, Kadın Girişimciliği Özendirme ve Destekleme Paneli, Ankara.

Sarı, M. (2017). Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Ayrımcılığın Kadının Çalışma Ve Siyasal Yaşamındaki Yerine Etkisi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(2), 1189-1203.

Soysal, Abdullah (2010). Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller Ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(1), 83-114.

Şekerler, H. (2006). Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Şen, Ülkü Sevim (2005). Sanat Eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemlerinin Kullanılması. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1).

Şimşek, Şerif (2008). İşletme Bilimlerine Giriş. Ankara: Gazi Kitabevi.

TAEM (Tavukçuluk Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü),
http://tmseveta.com/media/web_content/kuresel-beseri-sermaye-endeksi-2017pdf_None_LCW8.pdf, Erişim Tarihi: 22.12.2017

- Tamer, Gülay (2013). Dünya'ya Kıyasla Türkiye'de Kadın Girişimciliği. Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı, <http://avekon.org/papers/648.pdf>, Erişim Tarihi: 13.10.2017
- Toksöz, Gülay (2007). Türkiye'de Kadın İstihdam Durumu Raporu. ILO, Ankara.
- Trakya Kalkınma Ajansı (2015). Dünyadaki Ve Ülkemizdeki Girişimcilik Modellerinin Ve Desteklerinin Araştırılması Ve Bölgemize Uyarlanabilirlikleri Üzerine Bir Araştırma Çalışması. <http://investintekirdag.org.tr/uploads/docs/15620156Cu1tZ.pdf>, Erişim Tarihi: 02.10.2017
- TÜGİAD (Türkiye Genç İşadamları Derneği). (1993). Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Değişen Girişimcilik Nitelikleri. İstanbul: Simge Matbaacılık.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2011). www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 19.10.2017.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (Ağustos 2017). İşgücü İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24633>, Erişim Tarihi: 15.12.2017
- Türkmen, A. (2007). Girişimcilik ve Girişimcilik Kültürü, Yüksek Lisans Projesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Türkten, Hatice ve Demiryürek, Kürşat Türkiye'de Kadın Ve Kadın Girişimciliği. Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi, 57-59.
- TÜSİAD (Türkiye Sanayicileri ve İşadamları Derneği) ve KAGİDER (kadın Girişimciler Derneği). (2008). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri. Yayın No: TÜSİAD-T/2008-07/468, İstanbul.
- Uluhan, Reha (2012). Kendi İşini Kurmak İsteyenler İçin Girişimcilik Kılavuzu (3. Baskı). İstanbul: EDAM Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları.
- Vural, S. (2006). Girişimci Kişilik Özellikleri Ve Biga İlçesi Girişimcilik Profili Araştırması, Dönem Projesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Yelkikalan, N. (2006). Başarılı Girişimcilikte Cinsiyetin Rolü: Kadın ve Girişimciler, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Sayı:1.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Esra Gültekin

Doğum Yeri ve Tarihi : Konya- 28.01.1991

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Selçuk Üniversitesi- Uluslararası İlişkiler

Yüksek Lisans Öğrenimi : KTO Karatay Üniversitesi- İşletme

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Konya Sanayi Odası

Çalıştığı Kurumlar : Gültekinler Oto Klima

İletişim

E-Posta Adresi : esraagultekin@gmail.com

Tarih : 07.02.2018